

MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ ÉS ZSIDÓEREDETŰ CSALÁDOK

III.

SZERKESZTETTE:
KEMPELEN BÉLA

Budapest, 1939.

Szerző saját kiadása

Figyelmeztetés.

Felmerült kétségek elosztatása végett közlöm munkám olvasóival, hogy csak az egyes címek alatt ismertetett családok kétségtelenül zsidó vagy zsidó eredetű családok. A velük házassági kapcsolatban álló családok keresztény- vagy zsidó származása vagy kitűnik a vonatkozó közlemény szövegéből, vagy közismert keresztény származásuk folytán ennek a körülménynek külön félemlítése felesleges. Lehetnek ugyan esetek, amelyek egyes családok hovatartozósága tekintetében esetleg kételyeket hagynak fenn, minthogy azonban a beházasodott családok vallását illetőleg nem minden esetben állnak adatok rendelkezésemre, ennek feltüntetését, valamint zsidó családok áttérését is ebből az okból mellőznöm kellett.

Szerző.

Minden jog, a fordítás joga is fenntartva.

Jeruzsálem pusztulása (Kr. u. 70) után a le nem gyilkolt vagy rabszolgavásárra el nem hurcolt zsidók szétszóródtak a világ minden tájékára. Kétségtelen ugyan, hogy laktak már zsidók igen sok államban a zsidó állam bukását megelőző időkben is, főleg a rómaiak által meghódított területeken, de tömegesebben mégis csak a fennebb említett események bekövetkezése után hagyták oda hazájukat és telepedtek meg a Földközi-tenger környékén, ahonnét eljutottak Kínába, Indiába, Nyugat-Afrikába és természetesen Európa valamennyi országába.

Magyarország területére szintén a római hódítás nyomán jutottak el. Ebből a korból származó néhány sírkő tanúsítja, hogy ha mindjárt kevesen, de mégis laktak zsidók ebben az időben itt. Ellenben a római birodalom bukása (K. u. 476) után a húnok uralma, majd pedig mintegy száz évre rá a germán népek és őket követőleg az avarok átvonulása idején már aligha volt kedve egy zsidónak is arra, hogy a népeknek ezen az átvonuló országútján megvesse lábát. És ha van is egy-két adatunk arra, hogy közvetlenül a honfoglalás előtt zsidók laktak az ország déli részén és laktak Szvatopluk birodalmában is, nagyon kétséges, hogy átérték-e a honfoglalást és nem menekültek-e el a magyarok elől. Sőt a honfoglalást követő zavaros idők sem lehettek valami alkalmasak arra, hogy az ország területét zsidók felkeressék vagy éppen rajta megtelepedjenek. Csak később, Géza fejedelem (947—997), még inkább Szent István uralkodása (997—1038) alatt történhetek kisebb-nagyobb arányú zsidótelepedések Magyarország területén. Néhány évtized múltán azonban már rendszabályokat is kellett ellenük hozni (Szent László királynak rendelete 1092-ből: I. Decr. Art. 10. és Art. 26.), az 1279. évi budai zsinat pedig elrendelte, hogy a zsidóknak másoktól való megkülönböztetésük és fel-

ismerhetőségük végett mellükön köralakú vörös posztódarabot kell viselniük és a városnak külön részében kell lakniok.

Nem célom a zsidók ellen a további századok folyamán hozott különböző rendszabályok felsorolása. Elegendő ezek közül csak annak felemlítése, hogy 1360-ban Nagy Lajos száműzte őket az országból és habár 10 évre rá újból beeresztette őket, a székes fehérvári országgyűlés 1526-ban megint kiűzte a zsidókat az országból, amit azonban az akkori zavaros időkben csak Pozsony és még néhány város hajtott végre.

A törökhódoltság Erdély és a magyar királyság néhány nyugati vármegyéje kivételével Magyarország egész területére kiterjedt. Mennyi zsidó lakott ekkor ezen a három területen¹? — erre nézve semmiféle hivatalos statisztika sem tud feleletet adni. A török uralom megszűnte után — az 1698—1699. években — történt ugyan adózási célokból egy népességi összeírás, amely a zsidókra is kiterjedt, ámde maga az összeírás csak töredékben maradt ránk az Országos Levéltárban és abból az ország valódi népességét, valamint a zsidók számbeli mennyiségét megállapítani nem lehet. De az 1721. és 1728. évi összeírások sem adnak tiszta képet a zsidóság akkori számarányáról, az 1735. népszámlálás pedig mindössze 19 magyarországi vármegyére terjedt ki, amikor 9917 zsidót írtak össze, legtöbbet Pozsonymegyében (1996), iNitramegyében (1971), Sopronmegvében (1949), legkevesebbet Somogy-megyében (8). A magyarországi zsidóság még 15 évre rá még mindig alig haladta meg a 11 ezret.

Mennyi maradt fenn napjainkig ebből a kétszáz évvel ezelőtt számbavett zsidóságból¹? — számszerűleg megállapítani meddő kísérlet lenne, bár kétségtelen, hogy zsidóságunknak egy jelentékeny százalékanak családfája visszanyúlik ezekbe a kétszáz év előtti időkbe, ha mindjárt több körülmény

megakadályoz is bennünket abban, hogy a ma élő zsidóknak leszármazását hitelesen vissza is vezessük erre a kétszáz évre.

Az európai országok közül Spanyolországban valószínűleg a rómaiak által történt meghódítása (Kr. e. III. szd.) alatt szintén laktak már zsidók. A római polgárokkal egyenlő polgárjogokat élveztek és csak az Elvirában (Granada mellett) Kr. u. 320-ban tartott zsinat támadta meg őket polgári jog-egyenlőségükben. Mielőtt azonban ennek reájuk nézve veszedelmesebb következményei lehettek volna, a germánok hódították meg az országot, akiknek uralma alatt általában jó dolguk volt a zsidóknak mindaddig, amíg Reccared királyuk át nem tért a katolikus vallásra és nem hoztak ellenük megszorító törvényeket (Kr. u. 590). Helyzetük ettől kezdve állandóan súlyosbodott, míg végre az arabok ismét polgári szabadságot hoztak számukra és egyre nagyobb mértékben váltak az arab kultúra részeseivé. A kalifák udvarában minden főtisztviséget zsidók töltöttek be: miniszter, udvari orvosok, diplomaták stb. zsidók voltak. A király és királyné bankárja, titkárja, ügyvédje, bérlője és vagyonkezelője csaknem mind zsidó volt és e mellett az ottani zsidóság nagyon gazdag is volt. Tény azonban, hogy nemcsak hogy folytonosan gazdagodtak, hanem a kultúra igen magas fokán is álltak: az arab tudományosságot ők közvetítették Európának (V. ö. II. köt. 108. old.). Amikor azután 1492 márc. 31-én kiadták a zsidók kiűzetéséről szóló rendelkezést, amely mintegy háromszázezer zsidónak Spanyolországból való kivándorlását vonta maga után, azok főleg Észak-Afrikába, Olasz- és Törökországba, egyrészt pedig Hollandiába vándorolt ki és kerestek maguknak és családjaiknak új megtelepedés! lehetőségeket.

A Spanyolországból kiűzött kétségtelenül magas kultúrájú zsidóság tehát főleg két irányban

szóródott szét. Amíg az egyik átkelve a Pireneusokon, Bayonne és Bordeaux vidékén, telepedett le, majd felkerült Németalföldre, ahol tagjai, mint a hollandi világkereskedelem részesei igen tekintélyes hitközségeket alapítottak, később pedig eljutottak egészen a lengyel partokig és megtelepedtek a lengyel királyság területén, — addig a másik csoport részint az északafrikai partvidékre, részint Itáliába és Boszniába húzódott le és részben innen, részben pedig Isztambulon keresztül vonult felfelé a Duna völgyében. Magyarországon főhelye a törökhódoltság idején és a XVIII. században Temesvár volt, ahol nemcsak az 1739. évi zsidó összeírásban találunk több spanyol nevet, hanem fennmaradt az ottani régi zsidó temetőben egy sírkő is 1636-ból, amely Assael Azriel spanyol zsidó hamvai felett áll. Temesvárott a szefárd zsidóknak — így nevezik a spanyolországi zsidókat — külön hitközségük is volt; rabbijuk (Chachan) általában nagy tudományú férfiak voltak, akik egyben a kántori teendőket is ellátták. A temesvári másik zsidó hitközség a német askenáz hitközség volt.

A Spanyolországból kivándorolt zsidóság déli vonalának egyrésze azután később a Dobrudsán át szintén felkerült Lengyel- és Oroszországba.

A területileg így egymástól elválasztható két zsidóság közül mindenesetre a déliek voltak szellemi fölényben az északi zsidók felett. És amíg a szefárd zsidók inkább tudományos pályákat választottak, addig az északi — askenáz — zsidóságban az üzleti szellem volt fejlettebb és tagjai főleg kereskedők, pálinkafőzők, serfőzők, földbérlők voltak és lettek.

A Bayonneba húzódott zsidóság a XVII—XVIII. század folyamán állandóan új rajokat bocsátott ki magából. Az ottani spanyol nevű zsidóság Svájcra át, mint katolikusok és ál-kálvimsták

ellepik a velencei köztársaságot, ahol a kálvinista „Bündner“-ek (Grisone, Griggioni) közé keveredtek. A köztársaság a kálvinista Graubiindnereket kitiltja területéről, minek folytán velük együtt hontalanná lettek a spanyoleredetű bayonnei zsidók is. Mint ál-keresztények (El Mara.no, Los Marenos) — katolikusok vagy kálvinisták — elolaszították, el franciásították, elnémetesítették spanyol neveiket és mint vándor késművesek vándoroltak el a Graubunden Kanton vidékéről. Mesterségeik az ú. n. szabad művek voltak; főleg késkovács és köszörűs (Bayonette), kávéfőző és csokoládéfőző, ecetfőző ipart stb. űztek. Közülök többen magyar földre is elkerültek, akikről alább lesz szó.

Mint fennebb már említettem, Temcsvárrott már a törökhódoltság idején laktak spanyol zsidók. 1739-ben már rabbijuk is volt és külön hitközséget alkottak az askenáz — német ritusú — hitközség mellett. Számban ugyan ez utóbbi volt nagyobb, de tekintély dolgában magasan felette állt a szefárd ritusú hitközség. Mindkettőnek saját temploma is volt, benn a várban, az ú. n. „Judenhof“-ban, ahol a kaputól jobbkézre a német, balkézre a spanyol ritusú hitközség temploma állt. Tekintély dolgában pedig oly nagy volt köztük a különbség, hogy spanyol zsidó askenáz zsidóval még össze sem házasodott, mert azt magánál alacsonyabb rendűnek tartotta. Ugyanis a 12 zsidó nemzetség között a Juda nemzetség volt a legelőkelőbb, amely Dávid személyében és az uralkodó család alapítójában az egész zsidó népnek királyt adott. Már pedig egy régi hagyomány szerint a szefárd zsidók ebből a Juda nemzetiségből származnak, míg az askenáz zsidók az ezen nemzetségnél sokkalta jelentéktelenebb Benjamin-törzs utódai.

Kétségtelen, hogy a zsidóság a legkevertebb összetételű nép. Faji összetétele igen különböző népelemek egyesülésének eredménye. Az arábiai

pusztákról Palesztinába bevándorolt egyik sémita nép már legalább ezer évvel Krisztus születése előtt faji összetételében is sémivé alakította át az ott élt kethita-népet, amely babylóniai fogsága alatt afrikai fehér-. Egyiptomon keresztül pedig valóságos néger-vért is vett fel magába. További vándorlásai közben újabb faji elemekkel gyarapodott, egyes országokban történt állandóbb meglepedése után pedig megint csak új faji elemeket olvasztott magába. Érdekes jelenség azonban, hogy ez utóbbi fajkeveredései máig sem voltak képesek ősi faji sajátosságait teljesen kiküszöbölni, nagy átörökítő erejük fölé kerekedni és azok átörökítő erejét elhalványítani. Tagadhatatlan, hogy országok szerint vannak a zsidóságban egymástól eltérő jelenségek, de ezek mellett minden zsidóban megnyilatkoznak és kiütőköznak ősi faji különlegességének, a sémita népek jellemző lelki és testi sajátos jegyei.

A spanyol zsidók sem kerültek el az őket környező arabokkal, mórokkal és spanyolokkal való vérkeveredést. Fajiságukat mégis sokkal tisztábban őrizték meg, mint az askenázi zsidóság. (A szefárd szó jelentése egyértelmű a Pireneusi félszigetnél; az askenázi kifejezés már előfordul Mózes J. 10. 3-ban a népek tábláján és a héber nyelvhasználat eleinte az indogermán törzseket, később pedig Germániát jelölte meg ezzel a szóval. Ma a nyugati: francia, belga, holland, angol, skandináv, lengyel, orosz, román és magyar zsidókat értik askenázi zsidóknak alatt.)

Többen tagadják hogy a zsidóságnak ilyen két nagy típusra való felosztása tudományos alappal bírna, mások viszont éppen a típusbeli különbségekre hivatkoznak, amikor askenázi és szefárd típusú zsidókat különböztetnek meg.

Kari Vogt („Vorlesungen über den Menschen“) az askenázi és szefárd típus között a következő különbségekre utal (1. M. Fishberg: Die Rassenmerk-

male der Juden, München, 1913. 185. old.) „... a valóságban, főleg északon, Oroszországban és Lengyelországban, Németországban és Csehországban gyakran találkozunk vöröshajú, rövidszakállú, kissé felfelé hajlott tömpeorrú, kis szürke szemű, nyomott testalkatú, kerekarcú és többnyire széles pofacsontú, ravasz tekintetű zsidó népséggel, amely főleg az északi szláv népekkel mutat sok hasonlóságot. A Keleten és a Földközi-tenger környékén és onnét Portugáliába és Hollandiába elszármazott sémita népeknél ellenben hosszú fekete hajat és ugyanilyen szakállt, mandulavágású, nagy fekete szemeket és ezek mélabús tekintetét találjuk; arcuk hosszúkás, orruk domború, nagyjában ugyanolyan típus, aminőt Rembrand festményein látunk. Maga Fishberg pedig azt mondja róluk, hogy a szэфárd típus látszatra sokkal hívebben őrizte meg a tiszta zsidó típust, mint Európában szétszórt fajtestvérei. Anatómiailag megkülönböztethető két zsidó típusról beszél Franz Maurer is.

A XVI. század derekán, tehát mintegy félszázaddal a spanyolországi zsidóknak Törökországba való elérézésük után a konstantinápolyi zsidóságot a következőleg jellemzi „Tagebuch einer Reise nach Konstantinopel und Kleinasien“ című munkájában Hans Dernschwam a XVI. században (idézve Sigmund Feist „Stammeskunde der Juden“, Leipzig, 1925. 120. old.):

„Amely országból a zsidókat kiűzték, valamennyi Törökországba jött össze, mint férgek egy rakásra; beszélnek németül, olaszul, csehül, lengyelül, görögül, törökül, syriai, kaldusi és más nyelveken. Amint már megszokták, mindegyikük a nyelve szerinti ruhát viseli, mégis leginkább hosszú öltönyt, mint az oláhok, törökök és görögök szoktak viselni; egy kaftánt, amely felett övvel leszorított kabátot, felette posztóból vagy selyemből készült felső kabátot viselnek. Mint a törökök fehér,

a zsidók sárga fejkötést (turbán) hordanak. Némely idegen zsidó hord még feketet baretet, némelyeknek fején pedig — doktorok és csodaorvosok — hosszúkás, hegyes baret látható. Konstantinápolyban annyian vannak, mint a hangyák. Nincs földjük, de többeknek házuk van. Leginkább azonban idegeneknél, nyomorúságos és bűzös házakban tömegesen laknak együtt, úgyhogy évenként kiüt köztük a pestis. A város alsó részében, a tenger felé laknak. Nem messze Konstantinápolytól fekszik Szaloniki; itt — állítólag — még többen laknak, mint Konstantinápolyban: húszezen, mint ők maguk mondják. Köztük sok a kendőkészítő, akik készítményeikkel elárasztják egész Törökországot.“

Ami már most a magyarországi zsidóságot illeti, bizonyos, hogy az országba való bevándorlása és megtelepedése a magyar állam kialakulásának és évezredes történetének egész folyamata alatt szinte állandó volt. Kisebb-nagyobb rajok úgy dél, mint észak felől állandóan szivárogtak be Hazánk területére. Honnét és mikor vándoroltak be? — nem tudjuk. Ellenben abból a körülményből, hogy az 1735—1738. évi zsidó összeírásban szereplő 2531 zsidó családfő közül 961 morva, 77 cseh és 133 egyéb osztrák tartománybeli volt, következtethetünk a bevándorlások idejére és a bevándorlók származás-helyére. Például a budai hitközség 1735-ben 32 családból állt, melyek 156 lelket számláltak. A családok túlnyomó része Morva-, Lengyel-, Németországból, Sziléziából és Bécsből került Budára. A 32 család közül magyarországi mindössze 12 volt; ezek közül heten voltak budai születésűek. A Cseh- és Morvaországból 1744-ben kiutasított zsidók egy része Magyarországon telepedett meg; Óbudán kívül jutott belőlük Aszódnak, Pozsonynak, Tatának és sok más helységnek is. Temesvárott az 1739. évi összeíráskor 139 lélekkel képviselt 31 német zsidó család mellett a spanyol zsidók száma 15 családban

Keleti zsidó
(Rembrandt)

Hálid : Spanyol zsidó
„Múlt és Jövő" 1915. évf.

Galicziai zsidó
(Fishberg, Taf. 13)

Lengyel zsidó
(Fishberg, Taf. 14)

81 volt, akiknek egy része már 20—30 éve lakott Temesvárott és ott is születtek (1. Singer Jakab: Temesvári rabbik, Szinerváralja, 1928), Pesten is voltak és máig is vannak spanyoleredetű zsidó családok; egy részüknek neve idők folyamán egészen átalakult és az eredeti nevet ma már nem mind-egyiküknél lehet felismerni bennök. A XVIII. század végén Pesten kávé s a szintén délvidéki Espagniole zsidóból kikeresztelkedett ál-keresztény, bizonyos *Philippi* (1. Bevilaqua Borsody Béla és Mazsáry Béla: Pest-Budai kávéházak, Budapest, 1935. I. kötet 222. old.). Többek között spanyol eredetre utal az *Elkán* (El Kán, a. m. Az Ur), az *Al Bachar* (a. m. az írás tanulója), az *Agulár* (Aquila a. m. Sasok), a *Venetianer* (Da Valenzia), a *Romeiser* (Da Roma) stb., stb. családnevek.

Az újabbkori zsidó bevándorlóknak az országban való megtelepedése előtti állomáshelyét tehát már szinte helyrajzi pontossággal meg lehet állapítani. És érdekes megfigyelni, hogy például a kereskedelmi élet és a pénzvilág előkelőségeinek családjai minő rövid idő óta élnek Magyarországon; legtöbbjüknek csak nagyapja került be hazánkba vagy mint rabbi, vagy mint egészen egyszerű házaló kereskedő. Az igazán régi, 150—200 éves magyarországi múlttal bíró családok közül is kiemelkedtek — tagadhatatlan — egyesek, de a zsidóság vagyonos rétege tényleg nem közülök került felszínre, hanem a száz éven belül, sőt sokan szinte napjainkban bevándorolt zsidó családok gyermekei, illetőleg egyedei.

A magyarországi zsidó és zsidó eredetű családok leszármazását azonban nem lehet a XVIII. század hetvenes-nyolcvanas éveinél régebbi időkbe visszavezetni. Felekezeti anyakönyvei alig nyúlnak vissza száz évre és ha egyes hitközségeknek vannak is korábbi anyakönyveik, ezek is alig néhány évtizeddel előzik meg amazok kezdő dátumait.

Például Pozsonyban is csak 1829-től vannak vezetve a fiúk születésére vonatkozó anyakönyvek, a házassági anyakönyvek meg éppen csak 1841-től vannak meg. A pesti hitközség anyakönyvei is csak az 1837-ik évvel kezdődnek, a pécsi hitközség anyakönyvei meg éppen csak 1851-ben veszik kezdetüket. Igaz ugyan, hogy az ezt megelőző anyakönyvi vonatkozásokról királyi biztosi utasításra készültek hivatalos jellegű Conscriptio-Prokollumok, ezek azonban nagyrészt bemondások alapján készültek és távolról sem mondhatók százszázalékosan pontosoknak. A zsidóknak egyébként 1788 előtt még családnevük sem volt, mert csak József császár rendelte el 1787 júl. 23-án, hogy a jövőben (német) családnevet kell választaniok. A vonatkozó rendelet 1. §-a így szól:

Die Judenschaft in allen Provinzen zu verhalten, dass ein jeder Hausvater für seine Familie, der Vormund für seine Waisen, und eine jede ledige, weder in der väterlichen Gewalt, noch unter einer Vormundschaft, oder Kuratel stehende Mannsperson vom 1-ten Jänner 1788 einen bestimmten Geschlechtsnamen führen, das weibliche Geschlecht im ledigen Stande, den Geschlechtsnamen ihres Vaters, verheiratet jenen ihres Mannes annehmen, jede einzelne Person aber ohne Ausnahme einen deutschen Vornamen sich beilegen und solchen Zeitlebens nicht abändern soll.“

A zsidók tehát a rendelet értelmében csak német neveket vehettek fel és ez az oka annak, hogy annyi köztük a német nevű család még ma is, az időközben eszközölt névmagyarosítások dacára.

Az anyakönyveken kívül vannak ugyan egyéb források is, amelyek a családok múltjának felderítésére forrásul felhasználhatók, ám a leszármazás rendjének megállapításához csak nagy körültekintéssel és szigorú kritikával vehetők igénybe.

Konyád Márk dr. (sz. 1844. Zenta, megh. 1919), a nagyváradai bábaképzőintézet igazgatója volt. Atyja, *Dávid*, Zentán volt kiskgazda és malomiparos; az 1848-iki szabadságharc idején mint nemzetőr esett el a szerbek betörésekor. Családja már századok óta Magyarországon volt megtelepedve. Anyai nagyanyja volt az a „Sári néni“ (*Rózsamezeiné*), akit Petőfi Sándor Kiskőrösön megénekelt. Konrád Márkot, mint fiatal orvost báró Eötvös József hosszabb külföldi tanulmányútra küldte, ahonnét visszatérve, megbízta Nagyváradon a kir. bábaképezde megszervezésével, amelynek 35 éven át volt igazgatója. Egyike volt a modern nőgyógyászat úttörőinek és alelnöke volt az Orsz. Orvosszövetségnek. Érdemei elismerésül előbb kir. tanácsosi címet, utóbb (1914) pedig tornyosi előnévvel magyar nemességet kapott. Mint Tisza Kálmán háziorvosa a nagy politikus meghitt baráti köréhez tartozott. Felesége *Hirsch* Eugénia volt. Házassága után római kát. vallásra tért át és gyermekei — egy fiú és egy leány — is már ebben a vallásban nőttek fel.

*

A *Thomán* család zemplénmegyei család. Ebben a vármegyében, Homonnán született 1792-ben *Thomán* Mór (megh. 1876.), aki az 1838. okt. 16-án Sátoraljaújhelyben megnyílt Kaestenbaum Márton alapítványi zsidó iskola felügyelője volt. Ettől az időponttól kezdve haláláig elnöke volt az ottani iskolaszéknek és előjárója a hitközségnek. Igen buzgó és vallásos ember hírében állt, aki mint felügyelő hetenkint meglátogatta az iskolát. Adataim szerint 5 gyermeke volt: *Dávid*, *Imre*, *Jakab*, *Antónia* és *Vilmos*.

I. *Dávid* dr. (sz. 1830), a homonnai kórház főorvosa, tiszteletbeli megyei főorvos, a Ferencz József-rend lovagkeresztese volt. Fiai:

1. *Miklós* dr. (sz. 1861), ny. vezértörzsorvos.

2. *István* (sz. 1862), zongoraművész, a Zene-művészet! Főiskola ny. tanára, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt tulajdonosa. Liszt Ferenc és Erkel Ferenc tanítványa volt, viszont az ő tanítványai Dohnányi, Buttykay, Bartók, Keéri-Szántó, stb. Szintén áttért. Leánya:

Mária hegedűművésznő.

3. *Ilona* (sz. 1866), férje *Weinberger* Mór dr. orvos (Ungvár).

4. *Blanka*, férje *Halasi* N. (megh.) volt.

II. *Imre* dr. (megh.) honvédfőtörzsorvos, a bécsi Alig. Krankenhaus belgyógyásza volt. Eltemetve Sátoraljaújhelyt.

III. *Jakab* dr. (1826—...), az 1848/49-iki szabadságharcban mint orvosnövendék táborigyógyászban teljesített orvosi szolgálatot, majd megszerezvén az orvosi diplomát, 1858-ban a temesvári helytartó Kulá-ba községi orvossá nevezte ki. 1878-ban járásorvos lett, később pedig tiszteletbeli főorvosi címet kapott.

IV. *Antónia* (sz. 1828), akinek férje *Teich* Zsigmond, 35 éven át a sátoraljaújhelyi zsidó nőegylet elnöknője volt. Tulajdonosa volt a Koronás arany érdemkeresztnek.

V. *Vilmos* (megh.) Sátoraljaújhelyben volt kereskedő.

A Nagyváradról származó *Diósi* családot korábban *Ntissbaum-nak* hívták. Zsibótról költözött oda *Márton* (1818—1892); tanulmányait Prágában végezte, majd pedig a szabadságharc alatt Kossuth Lajos titkára lett, mint ilyen a világosi fegyverletétel után Londonban telepedett le, ahol mint bornyagykereskedő halt meg. — Ugyancsak *Nussbaum* volt korábbi neve az 1881-ben nevét *Diósi-ra* magyarosított Ignácnak és gyermekeinek: Lipótnak és

Ezsainak is. Nevezett *Ignác* Nagyváradon volt fa-kereskedő. — Ebből a családból származott másik *Ignác* (1851—1885) is, akinek fia *Lajos*, ennek gyermekei pedig 1. *Irén*, férje *Havas Gyula*; 2. *Erzsébet*, férje *Bleyer Béla*; 3. *Margit*; 4. *Piroska*; 5. *Miklós*; 6. *Sándor*; 7. *Béla*. — *Béla* (sz. 1863. jan. 30. Nagyvárad, megh. 1930) hírlapíró és előbb a *Neues Pester Journal*, majd pedig a *Pesti Hírlap* zenekritikusa volt. Elbeszéléseket és egy vígjátékot is írt. Felesége szül. *Handel Berta* (sz. 1869. szept. 30. Újpest, megh. 1927. Budapest) kiváló hangversenyénekesnő, 1892-től a M. Kir. Operaház tagja volt. Leányuk: *Diósi Edit* 1928. óta szintén az Operaház tagja; főleg Mozart-operákban aratott sikert.

*

A magyarországi *Flesch* család németországi eredetű. Zuuz Synagog c. munkájában azt írja róla, hogy őse Akiba, Eleázárnak fia volt, aki híres gyászdalaiban megénekelte a németországi kereszteshadjáratok számos zsidó vértanúit; az 1349. évi és a későbbi osztrák, Boroszlóban, Trientben, Passauban és Endingenben történt zsidóüldözéseket. Meghalt 1530. Frankfurt a/M.-ban, ahol a XV. század közepén atyja is született.

Akibának fia Jakab és felesége, bizonyos Maidgen (Méta) részére épült 1530. körül a majnai Frankfurtban a „das Haus zúr Flasche“ nevű kis házikó. Innen vette a Fläsch és Flesch név eredetét. A család Dél-Európának talán minden országában képviselve van, én azonban annak csak magyarországi ágával óhajtok részletesebben foglalkozni.

Flesch Jakabnak egyik fia, a híres Akiba „rabbi Akiba Frankfurter“ megjelölés alatt 1564. körül tagja volt a frankfurti rabbi-tanácsnak. Fia, Juda Lób szintén mint rabbi-ülnök működött Frankfurt a/M.-ban. Unokája, ugyancsak Juda Lób azonban már Württembergben él, akinek fia viszont híres

dédapjának nevét viseli és az Ascher Lemlin Rheingamin által Manheimban alapított „Forschungshaus“-ban fejtett ki működést, ahol a Talmudnak Keszubo (házasságlevél) traktátusához írt egy Kommentárt, amely „Hoauhel-Aulom“ cím alatt 1714-ben jelent meg. Gyermektelenül halt el 1732-ben Manheimban. Öccse volt Ábrahám, akinek egyik fiát Gerson Jehudának hívták, akinek fia, Ábrahám Flesch már Bécsben üti fel tanyáját. „Korrespondenz mit der Gemeinde Prag“ cím alatt 1619-ben könyv is jelent meg tőle (1. Dietz 81.). Ő az első, aki magát már Flesch-nek nevezi. A krónika (1. Schwartz No. 127, S. 213) feljegyezi róla, hogy Bécs zsidónegyedének első háztulajdonosa volt és a jegyzőkönyvben mint Abraham Flesch Hof-Jud szerepel.

Flesch Ábrahámnak nem voltak fiú gyermekei. Egyetlen leánya, akinek férje Moses, Simon-Leml Theomin fia, több morvaországi hitközségben működött mint rabbi és 1639-ban Bécsben halt el. (1. Wachstein Inschrift No. 244.). Ezeknek egyik fia Gerson volt, akinek Bona nevű leánya egy Moses Salomohoz ment nőül Prágába, aki kegyeletből felvette a Flesch nevet és ettől kezdve Salman *Flesch* néven szerepel a bécsi kataszterben, ahol szintén rabbi-ülnöki tisztet töltött be. Meghalt Bécsben 1646-ban, felesége, Bona pedig 1655-ben (I. Wachstein i. m. 454, Schwartz 282.).

Az 1670-ben (jól. 24.) Bécsből kiűzött zsidók névsorában megtaláljuk Abraham és Salmon *Flesch* utódainak neveit.

Abraham *Flesch* egyik fia, Feivel az 1751—55. években alamizsna-szétosztó volt a bécsi zsidó hitközségnél és 1780-ban halt meg. Fia, Bezalel született 1741-ben, meghalt 1791-ben. Az ő fia, Fülöp 1780-ban született. Első felesége *Beer* Rozália volt (megh. 1809), akinek halála után 1810-ben rokonát, özv. Sara *Flesch-t* vette feleségül. Foglalkozására

nézve börgyáros volt Rausnitzban (Morvaország). 1825-ben mint zsidó bíró szerepel ott. Meghalt 1852-ben, miután 1845-ben feleségét is eltemette. Eltemette Rausnitzban (meghalt Brünnben).

Flesch Fülöp első házasságából 1801-ben egy Sigmund nevű fia született, aki 1840-ben megalapította Unter St. Veitben a „Sigmund – Flesch et Comp.“ céget. Ez a börgyár ma is fennáll. Ugyanabban az évben elhagyta a zsidó vallást is. Meghalt 1866-ban.

Volt *Flesch* Fiilöpnek egy Mari nevű leánya is, aki 1805-ben született és a Butschowitzból származó *Popper* Izraelhez (megh. 1861. Brünn) ment nőül (megh. 1869. Bécsben). Gyermekük közül Sigmund gyáros és kereskedelmi tanácsos volt Bécsben, ennek fia, Julius az argentiniai köztársaság konzula, a francia becsületrend lovagja volt.

Flesch Fülöp második házasságából 1813-ban született *Adolf*, aki folytatta atyja mesterségét. Gyártmányai tökéletesítése körül elért eredményeiért 1846-ban állami díszoklevelet kapott, utóbb pedig több kitüntetésben részesült. Meghalt 1879-ben.

A Bécsből kiűzött *Flesch* Ábrahám egyik ivadéka volt Salamon, aki Nicolsburgban (Morvaország) telepedett le. Fia, Perez 1802-ben szintén ott halt el. Fia, Salamon (sz. 1750) 1773-ben nicolsburgi rabbi-ülnök *Fischhof* Dávid leányát, Rézit vette feleségül.

Az 1784-ik évben Nagy Mezeritsch (Morvaország) hitközsége választotta meg rabbijává, 1800-ban pedig Nyitván találjuk a rabbi állásban. Meghalt 1832 jan. 1-én.

Leánya, Bona (sz. 1774. Nicolsburg) *Hirsch* Márkushoz ment feleségül.

Harmadik gyermeke, *Mózes* (sz. 1779. Nicolsburg) 1822-ben *Porges* Hendl nevű leányát vette nőül. Mózes 1854-ben halt el. Fia volt Izsák.

A negyedik gyermek Cháje Szóró volt (sz. 1799-ben Nicolsburg), mint hajadon húnyt el.

Az ötödik gyermek, Pessl, Nyitrán ment nőül *Wemberger* Ábrahámhoz.

Hatodik gyermekük Rachel volt (sz. 1801), *Ehrenfeld* József felesége lett. Gyermekük:

1. *Ehrenfeld* Jesaja Dávid,
2. *Ehrenfeld* Benjamin,
3. *Ehrenfeld* Selde, férjezett *König* Judáné,
4. *Ehrenfeld* Golde, férjezett *Bernfeld* Kálmánna,
5. *Ehrenfeld* Chaje Szóra, *Rosenfeld* Herman-né (Bélaháza, Pozsonyin.).

Ezeknek legidősebb fiúk, *Rosenfeld* József (sz. 1843. Bélaháza, megh. 1919. Galgóc), Galgócon volt rabbi és több munka szerzője. Felesége szül. *Landesberg* Netta, *Landesberg* Izsák Áron, volt nagyváradi főrabbi leánya. Házasságkötésük 1872-ben Nagyváradon történt és tőlük származnak:

1. *Rosenfeld* Rezsi, férjezett *Liebermann* Jakabné, néhai lévai főrabbi felesége. Gyermekük:

A) *Liebermann* Etelka, férje *Silberfeld* Jakab dr. békéscsabai főrabbi,

B) *Liebermann* Leó dr. ügyvéd (Léva),

C) *Liebermann* Mancsi dr. orvos (Léva),

D) *Liebermann* Lili dr. fogorvosnő (Szered), férje *Prezlmayer* N.

E) *Liebermann* Ernő dr. orvos (Léva).

2. *Rosenfeld*, Janka, férje *Feigl* L. Herman gyöngyösi főrabbi.*) Gyermekük:

*) *Feigl* L. Hermáimat kapcsolatban a II-ik kötet 25-ik lapján a *Kohn* *Götz* *Schwárin*-család ismertetésénél egy sor kimaradt. Az alulról számított 9-ik sor (felesége lett *Feigl*) folytatása helyesen így van: Lipótnak, akiknek egyetlen gyermekük *Feigl* (köv. L. H. stb.)

A) *Feigl* Rózsi, férje *Diamant* Lajos (Gyöngyös),

B) *Feigl* Aladár szőlőbirtokos, a dr. *Feigl* Aladár cég főnöke Gyöngyösön.

C) *Feigl* Riza, férje *Schiff mann* Vilmos (Lemberg),

D) *Feigl* Edit, férje *Fischler* D. Leon (Frankfurt a/M.).

3. *Rosenfeld* Riza, férje *Linksz* Izsák dr. főrabbi (Kőszeg), fiúk:

Linksz Artur dr. szemész-főorvos (Budapest).

4. *Rosenfeld* Izidor dr. ügyvéd (Galgóc), felesége *Klein* Mariska; gyeremekeik:

A) *Rosenfeld* Emma, férje *Frank* János bankigazgató (Nagyszombat),

B) *Rosenfeld* Frigyes dr. orvos (Prága),

C) *Rosenfeld* György ügyvédjelölt (Prága),

D) *Rosenfeld* József tanuló.

5. *Rosenfeld* Adolf dr. ügyvéd (Nagyszombat). Felesége *Fuchs* Etelka. Gyermekeik:

A) *Rosenfeld* Miklós dr. ügyvéd (Nagyszombat),

B) *Rosenfeld* Éva, férje *Krausz* Jenő dr. nagykereskedő (Pozsony).

Fennebb nevezett Ráchel első férje, *Ehrenfeld* József halála után nőül ment *Löw* Benjamin Wolf (1775—1851) verbói rabbihoz, a Saaré Tóra szerzőjéhez.

A morvaországi *Flesch* Fülöp leszármazottjai szintén Magyarországra kerültek. Baján lakott *Flesch* Áron és ennek fia, *Flesch* Ábrahám Wolf. Ez utóbbinak fia Jerucham zentai elemi iskolai tanító volt. Fiai:

1. *Flesch* Ármin dr. (sz. 1865) előbb ókanizsai, majd pedig és jelenleg is mohácsi főrabbi és

2. *Flesch* Miksa dr. ügyvéd és takarékpénztári igazgató (Zenta).

V. ö. Die Familie Flesch (Brünn, 1914), a Landesberg családot illetőleg pedig a jelen munka I. kötete 58—63. old. Feigl L. H. főrabbi szíves közlése.

*

A dévényi *Tévén* család, amely *Tévén* Zsigmond, a gyöngyösi takarékpénztár vezérigazgatója személyében dévényi előnévvel 1912-ben magyar nemességet is kapott, a Pozsony megyei Dévény helységről származott Hevesmegyébe, ahol nevezett *Zsigmond* atyja, *Sámuel* Keséden regálebérlő volt. Dévényben született. Fia, *Zsigmond* (sz. 1851-ben Keséden) elnöke volt a gyöngyösi Chevra Kadisának és az ottani Kereskedelmi csarnoknak. Felesége (1874), *Brak* Leonórától bárom gyermeke származott: 1. Zoltán, 2. Gizella és 3. Tilda.

1. *Zoltán* (sz. 1878, megh. ...) felesége *Barna* Tilda volt, aki férjének halála után nőül ment *Laub* Ferenchez, a múlt évben elhalt *László* (előbb *Laub*) Fülöp festőművész (1. II. köt. 147. old.) közeli rokonához. Gyermekei:

A) *Tibor* (megh.)

B) *Erzsébet*, aki *Harsányi* Zsolt (sz. 1887) író felesége volt, de elváltak.

2. *Gizella* (sz. 1887), első férje *Grüssner* Zoltán (elv.), második férje *Wolf* N. (keresztény).

3. *Tilda* (megh.), férje volt *Gerő* N. dr., a Szent Lukács-fürdő főorvosa.

Abonyi István m. kir. kormányfőtanácsos (1928), a Sakkor elnökének atyja *Pfeiffer* Simon volt, aki orvostanhallgató korában — 1882-ben — változtatta át nevét *Abonyi-ra* (21.805—82. B. M.). Született Sárközújlakon (Szatmárm.) 1858-ban, meghalt Budapesten 1914-ben. Jeles fogorvos volt, akinek a fogászat köréből igen sok önálló munkája

jelent meg. Áttért és a keresztségben a József nevet kapta. Felesége *Mercedes* Flóra volt. Fiának, a fentebb említett *Abonyi* Istvánnak keresztapja *Vaszary* Kolos volt bíboros-hercegprimás volt. Nyolc évig Budapest székesfőváros közigazgatásának szolgálatában állt mint fogalmazó. Később egész tevékenységét a magyar sakkügy propagálásának szentelte és a sakkélet fejlesztése körüli érdemei elismerésül részesült 1928-ban a kormányfőtanácsosi cím adományozásában.

A II-ik kötet 31-ik oldalán a következő adat: „necpáli *Justh* Gyula, a képviselőház volt elnökének *Szitányi* Vilmától született gyermekei még *Justh* Gúla, Elza és Margit. Egyikük *Pongrácz* Jenő gróf felesége,“ — helyesbítést igényel. Ugyanis a fennebb idézett megállapításnak gróf *Pongrácz* Jenőre vonatkozó része tévedésen alapszik. Ez a tévedés onnét származik, hogy id. *Pongrácz* Jenő gróf szabolcsmegyei földbirtokos felesége ugyan *Justh* Margit, de utóbb nevezett nem azonos az említett *Justh* Margittal. Az általam említett gróf *Pongrácz* Jenőné szülei ugyanis *Justh* Gyula és *Szitányi* Vilma, míg id. gróf *Pongrácz* Jenő felesége, *Justh* Margit szülei *Justh* Ferenc és *Batthyány* Margit grófnő. *Pongrácz* Jenő gróf békésgyulai képviselő felesége *Almásy* Jeanne grófnő, *Almásy* Dénes gróf belső titkos tanácsos, békésgyulai nagybirtokos leánya. Ezek szerint egyik gróf *Pongrácz* Jenő sincs a *Szitányi* családdal rokon kapcsolatban.

*

Horovitz Lipót (sz. 1838-ban a Kassa melletti Rozgonyban, megh. 1917-ben Bécsben) tagadhatatlan: Benczúr mellett a múlt század utolsó évtizedeinek legjelentősebb magyar arcképfestője volt. Szülei ügyvéddé vagy orvosá akarták kiképezni és csak akkor álltak el ebbeli szándékuktól, amikor

a fiúban egyre jobban nyilvánultak meg festői hajlamai. El is küldték Bécsbe a festőakadémiára, ahol tehetsége oly rohamosan izmosodott meg, hogy csakhamar Párisban képezte tovább magát. Itt aratta első sikerét egy gyermek arcképével. Innen Varsóban telepedett le, ahol a ghetto zsidó-típusait tanulmányozta és emellett a főúri világ arcképfestője lett. I. Ferenc Józsefet ötször festette meg; angol ezrede, Bülow kancellár, lord Monson követ, Rainer főherceg és a bécsi Kunsthistorisches Múzeum részére. Ferenc József Erzsébet királyné arcképét is kétszer festette meg vele és ebből az alkalmából a „Pro litteris et artibus“ kitüntetés adományozta a művésznek. Igen sok magyar közéleti nagyság arcképe is tőle van. Sapieha lengyel hercegnő arcképével Budapesten (1885) nagydíjat, Bécsben pedig (1888) nagy aranyérmeket nyert. Gröben grófnő arcképével a Milleniumi kiállításon a nagy állami aranyérmeket, a berlini, müncheni és párizsi kiállítások aranyérmeit nyerte el, a müncheni Művészakadémia pedig tiszteletbeli tagjává választotta. Legnagyobb kitüntetésének azonban azt tekintette, hogy a firenzei Uffizi-képtár önarcképét a híres művészek önarcképgyűjteményében helyezte el.

Családja Olaszliszkáról származott Kassára, illetőleg amikor Kassán zsidó még nem telepedhetett le, a közeli Rozgonyba. Atyja Horovitz Hermann borkereskedő volt, 1811-ben Olaszliszkán született és 1877-ben halt meg Kassán. Anyja Grün Mária 93 éves korában 1904-ben költözött el az élők sorából. Lipóton kívül 12 gyermekük volt, köztük Zsófia, akit *Hennefeld* Mór vett nőül; ezek fia dr. *Halmi* Béla kassai ügyvéd.

Horovitz Lipótné, szül. Grün Mária, mint fennebb említettem, 1904-ben halt el 93 éves korában. Amikor halála közeledtét érezte, maga köré gyűjtötte gyermekeit és azt a kívánságát fejezte ki előtt-

tűk, hogy temessék el a férje sírja mellé a régi és nem az új temetőben. Gyermekai természetesen megígérték, hogy eleget fognak tenni kívánságának. A dolog azonban nem ment olyan símán, mint azt gondolták.

Tudvalevőleg a temetőkben csak 30 évig hagyják nyugton pihenni az elhaltak földi maradványait. Ekkor aztán jönnek ásókkal-kapákkal a munkások, feltárják azokat a sírokat, amelyekből az elhalt hozzátartozói már előzőleg új sírhelyre át nem vitették az illető porladozó csontjait, a sírhantok alatt fekvő csontokat összeszedik és közös sírban újból elföldelik, a régi sírok helyén pedig új temetőrész nyílik meg...

Így kellett volna ennek történnie a kassai zsidó temetővel is, amelyben az utolsó temetés 1888-ban történt, de 1904-ben egy újabb idetemetés eltolta a 30 évnyi kíméleti időt 1935-re. A család kérelmének teljesítése azonban hajótörést szenvedett a városi tanácson. Az 1888-ban már lezárt régi temetőbe nem lehet 16 év múltán új sírt ásni — mondta a tekintetes tanács. Ott van az új temető, tessék abba temetkezni... Az elhalt gyermekei azonban nem nyugodtak be oly könnyen a tanács elutasító határozatába. Mindenesetre teljesíteni akarták öreg anyjuk utolsó kívánságát. Kérvényt adtak be, hogytegyenek kivételt a tilalom alól és engedjék meg édesanyjuknak a régi zsidótemetőben való eltemetését. Folyamodványuk, amint alább látjuk, teljes sikerrel is járt.

Királyi leirat érkezett Bécsből Pestre a magyar királyi miniszterelnökhöz, ahonnét azonnal továbbították is Kassa város tanácsához a legfelsőbb rendelkezést: meg kell engedni a családnak, hogy az özvegy Horovitz Hermannét férje mellé a régi temetőben temessék el.

A városi tanács nem tehetett mást, mint hogy kiadta erre az engedélyt. Az öreg matrónát el is

temették annak rendje-módja szerint a régi zsidótemetőben.

Igen ám, de az esetnek híre ment a városban. Rövidesen rá meg is interpellálták a polgármestert, hogy minő alapon adott engedélyt a régi, már évekkel ezelőtt lezárt temetőben való temetkezésre?

A. polgármester röviden válaszolt az interpellációra: nem ő adott engedélyt a régi temetőben való temetkezésre, hanem legfelsőbb parancsra a miniszterelnök úr adta meg rá az engedélyt... Neki már nem volt más dolga, mint értesíteni erről a Horovitz családot...

A közgyűlés nem tehetett mást, mint hogy meghajolt a királyi rendelkezés előtt.

Ezt a legfelsőbb rendelkezést pedig az elhalt matróna édes fia, Horovitz Lipót festőművész eszközölte ki Őfelségénél.

Horovitz Lipót felesége *London* Róza varsói születésű (1853) volt; meghalt 1920-ban Bécsben. Gyermekük:

1. *György* dr. (sz. 1875), oki gépészmérnök, a Fiaat művek magyarországi telepének ügyv. igazgatója, a Magyar Általános Gépgyár vezérigazgatója. Felesége *Mauthner* Franciska (sz. 1882); gyermekei:

A) *Éva*, — B) *Péter*, — C) *Zsófia*, — D) *Ernő*.

2. *Zsófia* (sz. 1878), férje dr. *Natanson* Antal orvos (Varsó),

3. *Ármin* (sz. 1880), festő,

4. *Janina* (sz. 1883), festő,

5. *Stefánia* (sz. 1887) tanárnő.

A fennebb említett *Mauthner* családból *Ernő* (megh. 1923) textilgyáros volt Bécsben. Felesége *Itössler* Malvin volt (megh. 1925). Gyermekeik közül a már fennebb említett Franciskán kívül ennek nővére, *Mauthner* *Mária* (sz. 1886. ápr. 20) gróf

Hoyos Viktor (sz. 1878. aug. 30) sárospataki főszolgabíró felesége (1914 aug. 4. Bécs). Fia:

Hoyos János gróf (sz. 1915 máj. 7).*

*

A *Szabolcsi* családot előbb *W einstein-nek* hívták. Nevét *Weinstein* Márton hírlapíró 1886-ban változtatta meg Szabolcsi-ra (18.170—86. B. M.)

Szabolcsi *Miksa* (atyja *Weinstein* Lipót gazdálkodó) a szabolcsmegyei Nyírturán született 1857 aug. 27-én. A budapesti rabbiszemináriumot végezte, majd Debrecenben és környékén nevelősködött. A tiszzaeszlári per idején Nyíregyházán tartózkodott; ő oldotta meg a tiszadadai hullausztatás rejtélyét és a per lefolyásáról állandóan tudósította a budapesti és külföldi lapokat, köztük az 1881-ben alapított és akkor még Bogdányi Mór szerkesztése alatt álló *Egyenlőség*-et. Ezek a tudósítások Szabolcsi álnév alatt jelentek meg és ezt a nevet is vette fel névváltoztatásakor. 1886-lupr vette át az *Egyenlőség* szerkesztését és azt haláláig szerkesztette. Az antiszemita-mozgalom egyik legélesebb ellenzője volt. Számos tanulmányt/irt és szerkesztette *W. Graetz* nagy zsidó történetének magyar fordítását (Budapest, 1908. 6 kötetű. Testvérei: *Túrái* Farkas, *Weinstein* Éliás, *Weinstein* Dávid és *Grósz* Ábrissné. ')

Szabolcsi *Miksa* kétszer nősült. Első felesége (1884) *Boskovitz* Malvin volt, akitől három gyermeke származott; halála után elvette (1912) *Tyroler* Ninát. Gyermekai:

1. *Lajos* dr. (sz. 1889 okt. 17. Bpest), egyetemi tanulmányai bevégeztével A Hét munkatársa és színikritikusa lett, majd pedig atyja halála (1915 jún 17) után átvette az *Egyenlőség* felelős szerkesz-

* V. ö. Lányi Menyhért és özv. Poppné Békefi Tlérmin: Szlovenszkói zsidó hitközségek története (Kassa, 1933.) 33—34. old.

tését (1938-ban megszűnt). Az antiszemitizmus egyik harcosa. Írt verseket, novellákat, színdarabokat (a Középkor c. drámája a Magyar Színházban 1930-ban előadásra került); szerkesztett és részben ma is szerkeszt több gyűjteményes vállalatot. Felesége (1918) *Mészáros Erzsébet* {*Fleischmann* Sándornak, a „Neues Politisches Volksblatt“ szerkesztőjének leánya), akitől két fia van:

A) *Sándor-Miklós* (sz. 1921),

B) *Péter* (sz. 1923).

2. *Ella*; férje *Balázs* Andor; fia *Balázs* Miksa (sz. 1918).

3. *Bence* dr. (sz. 1900); Lipcsében zenetudományi doktorátust szerzett; a londoni Royal Asiatic Society-nek Stein Aurélon kívül egyetlen magyar tagja; több zenetudományi folyóirat munkatársa; 1928—29. a Zenei Szemle, a Zenei Lexikon szerkesztője stb. Több önálló zenetörténeti munkát is írt. Felesége (1928) *Győző* Klára, *Győző* Andor budapesti könyvkereskedő és könyvkiadó leánya. Gyermekai:

A) *Gábor* (sz. 1930),

B) *Éva* (sz. 1934).

*

A pozsonymegyei *Ehrenreich* családról munkám II. kötetében (43. old.) már megemlékeztem. Ebből a családból *Ehrenreich* András és felesége *Pinder* Teréz már a XIX. század elején „nagy“ bérlők és pénzkölcsönzők voltak a Csallóközben. Ugyanis 1816 aug. 5-én Pozsonyban kelt egy okiratban „Sárosfalvai Bittó Martony és hűtvös Társo Nepomucena Bittó atyjuk halála, után Naszvady Erzsébet Aszony Anyjuk után rájuk szállt uszori fundust, két Jobbágy minden appertinentiájával, szántóföldeket, réteket árendába adják *Ehrenreich* Andrásnak és nejének, *Pinder* Teréziának évi 1000 frt-ért s két Posonyi Mérő Munt Liszt, egy Azapu kukorica s Baromfi szolgáltatása ellenében. A „fel-

des Urasági hatalmat“ bérbeadók maguk mindenekben fenntartják“, 1817 ápr. 4-én pedig „Magyar obligáció ött Száz Forentrul (100 ft. 8-ik Decem-berében 1816-ik Esztendőnek készpénzben. 22 frt. 80 xr Assony Anyuknak esztendőnként járandó Competentiája meg fizetésében, 357 forent 30 xr pedig maji Nap Kész-Pénzben *Ehren fiaich* Árendásuktól, kölcsön felvettek). Kifejezés: Szem Mihály napján, Szem György Napig.“ Aláírva Bittó, Nepomucéna, Sárosfalvai Bittó Márton. — Minő nagy pénz volt 1816—17-ben 1000 forint és ötszáz forint!

*

Angyal Dávid (sz. 1857) egyetemi tanár, történetíró előbb *Engel-wk* hívták és nevét 1880-ban mint tanárjelölt változtatta meg *Angyal-ra*, (44.362—91. B. M.). Volt az Egyetem könyvtárőre, főgimnáziumi tanár, 1909-ben pedig a budapesti egyetemen a történelem nyilvános rendes tanárává nevezték ki. Igen sok történelmi munkát írt, szerkesztett és fordított. Áttért. — Ugyancsak éneZ, volt korábbi neve *Angyal Anna* (1848—1874) íróőnek. Atyja Hódmezővásárhelyen a zsidóiskola tanítója volt. — *Angyal Armand* (1853—1931) Győr város rendőrfőkapitánya is zsidó családból származott. Zeneszerző is volt; temérdek szerzeménye van és több operettet és népszínművel zenésített meg. Áttért.

*

Azt a *Sümegei* családot, amelyből *Sümegei Vilmos* (sz. 1864, megh. 1938 nov. 16. Budapest) származott, előbb *Kohn-nak* hívták. Szülei *Kőim* Jakab és *Schwarzenberger* Cilli voltak, Sümegen voltak szegény kávéháztulajdonosok. Fiúk, Vilmos a reáliskola négy osztályának Sümegen történt elvégzése után ipari pályára lépett egy rokonuknál Pesten, de tehetségével csakhamar a hírlapírói pályára került. Nevét 1882-ben változtatta át *Sümegei-re* (15.725—82. B. M.). Ő alapította Holló Lajossal

együtt a „Magyarország“ című politikai napilapot, amelynek halála napjáig kiadótulajdonosa volt. 1904—18 között függetlenségi programmal tagja volt az országgyűlésnek is. 1930-ban kormányfőtanácsosi címet kapott. Elnöke volt az Újságkiadó Tisztviselők Nyugdíjintézetének, stb. Felesége *Féleki* Lajos és *Scherz* Júlia (1840—1938) leánya, *Féleki* Kamilla volt. Áttért, de halála napjáig kegyelettel őrizte szülei emlékét: sírjukat minden évben, a nagy ünnepek előtt felkereste Sümegen. 1938 elején ülték meg házasságuk aranylakodalmát. Gyermekei:

1. *Mária-Erzsébet*, férje dr. *Balás* Elek, fiúk: *Balás* Gábor dr.

2. *László* dr., felesége *Dóbiás* Vlaszta. Gyermekei:

A) *László*, — B) *Veronika*, — C) *Adrienné*

*

Aczél Hona színművésznő, a Nemzeti Színház örökös tagja 1888-ban a zemplénnegyei Királyhelmeccen született. A családot előbb *Alter*-nek hívták és nevét *Altér* Izidor királyhelmecci lakos és gyermekei: Ákos, Adél és Aurél 1891-ben változtatták át *Aczél*-ra (50.949—91. B. M.). — *Aczél* Hona színeszi pályáját a kolozsvári Nemzeti Színháznál kezdte meg, majd mint a Magyar Színház tagja Budapestre került. 1909-ben lett a budapesti Nemzeti Színház tagja és 1928 óta annak örökös tagja. Nevezetesebb szerepei Éva (Az ember tragédiája), Liza (Élő halott), Portia (Velencei kalmár), stb. Áttért. *Csathó* Kálmán (sz. 1881) író, a Nemzeti Színház főrendezője, a M. Tud. Akadémia tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosának felesége.

*

Budapest székesfőváros rövid ideig volt főpolgármestere, *Heltai* Ferenc (1861—1913) szintén zsidó családból származott, sőt élete végéig meg is maradt zsidó vallásában. Atyja *Koffer* Lőrinc volt,

Szentesen lakott és Ferenc nevű fián kívül fia volt még Manó, akik 1879-ben változtatták át nevüket *Heltai-ra* (38.834—79. B. M.). — *Heltai* Ferenc (1. fennebb) előbb újságíró, lapszerkesztő volt, 1896—1913 között országgyűlési képviselő, 1909-ben a főváros gázműveinek igazgatója, amely állásából került 1913 febr. 15. a főváros főpolgármesteri székébe. Állását azonban rövid ideig viselhette, mert már ugyanazon év aug. 18. elhalálozott. — *Heltai Manó* dr. (1861—1912) gyakorló orvos és az Orvosi Hetiszemle főszerkesztője volt. Nővérük *Pécsi Dániel* dr. (1855—1927) orvos felesége volt.

*

Az 1871-ben Jászberényben született *Bán* Sándor nő- és gyermekorvos, tiszteletbeli vármegyei főorvos szülei *Blau* Ármin és *Szűszkind* Anna voltak. Nevét *Bán-ra* változtatta és a ref. hitre tért át. Fia, *Kálmán* dr. ügyvéd Budapesten.

*

Gál (Gaál) Franciskát (sz. 1903. Budapest) előbb *Silberspitz* Szidóniának hívták. Első fellépése 1921-ben volt a Belvárosi Színházban, ahonnan a Magyar Színházhoz szerződött, ahol különösen Molnár Ferenc Ibolya c. vígjátékának címszerepében tűnt fel. 1923—28. a Vígszínháznak volt hígja. Ma kizárólag filmre játszik. Első férje (1922) *Lestyán* Sándor (sz. 1897 Nagyvárad) író és hírlapíró volt. Második férje kisszeredi dr. *Dajkovich* Ferenc (kér.).

*

Stern Jakab állítólag 1848—49-ben mint honvéd megsebesült a zentai csatában. Felesége, szül. *Strasser* Rózától született gyermekei voltak: 1. Lajos, akinek fia mint főhadnagy hősi halált halt a világháborúban; 2. Vilmos, akinek két leánygyermeke van; 3. Menyhért. Nevüket 1877-ben változtatták meg *Szántó-r&*. *Szántó* Menyhért (sz. 1860.

Kalocsa) 1893-ban lépett állami szolgálatba, ahol helyettes államtitkári rangig emelkedett és 1925-ben vonult nyugalomba. Már 1884 végén megpendítette a falusi hitelszövetkezetek gondolatát, 1891-ben és 1902-ben Akadémiai pályadíjat nyert a szövetkezeti kérdésről írt egyik munkájával. 1906-ban a Társadalmi Múzeum vezetésével bízván meg, az iparegészségügy és a munkásjóléti intézmények jelentőségét propagálta. A szövetkezeti intézményről és a munkásvédelemről több munkája jelent meg. 3 leány és 1 fiúgyermeke van.

Ugyanebből a családból Szántó *Mihály* (sz. 1847. Paks) igazságügyi miniszteri tanácsos, a gyakorlati bírói vizsgáló bizottság tagja és az orosz Szt. Anna-rend lovagja volt. Egyik munkáját (Nemzetközi magánjog) 1892-ben a M. T. Akadémia a Sztrokay-pályadíjjal tüntette ki. 1903-ban németkéri előnévvel magyar nemességet is kapott.

*

A *Szi.ves.sy* család őse az 1813 febr. 2-án Kismartonban született *József* (megh. 1876 jan. 23. Szeged), aki vezérigazgatója volt a Szeged-Csongrádi Takarékpénztárnak. Felesége, szül. *Bamberger* Amáliától született fia *László* (sz. 1852 nov. 29. Szeged, megh. 1906 jún. 6. u. o.) ügyvéd, városi törvényhatósági bizottsági tag, az ügyvédi kamara választmányi tagja volt Szegeden. Felesége *Prosznitz* Júlia volt, gyermekeik pedig:

1. *Lehel* dr. (sz. 1883 aug. 10), m. kir. kormányfőtanácsos, emléklapos t. főhadnagy, ügyvéd (Szeged), a Kúria ügyvédi tanácsának tagja. Felesége *Bartók* Mária.

2. *Tibor* (sz. 1884 szept. 29), oki. építészmérnök, eml. 1. tart, százados. Főbb művei: a gróf Festetics palota, a Fórum mozgó, az Uránia mozgó, a pest-szenterzsébet állami reálgimnázium. Felesége *Aczél* Boriska.

3. *Endre* (sz. 1909 nov. 21).

A három testvér és feleségeik néhány évtizeddel ezelőtt katalizáltak.

*

A miniszterelnökségi sajtóiroda egyik régebbi (1906—1915) főnöke, *Barát Armin* (sz. 1860. Illává, megh. 1937. Budapest) miniszteri tanácsos a Temesvárott megjelenő *Temesvarer Zeitung*nak volt felelős szerkesztője és innen került a sajtófőnöki székbe. Több munkát írt; fordított németből magyarra és németre fordította Arany, Tompa és Kiss József költeményeit. Felesége *Róth Júlia* 1914-ben katalizált. Ugyanekkor tértek át leányai: *Barát Paula* és *Barát Irén* is. Közülük *Barát Irén* dr. a budakeszi szanatórium főorvosa; *Barát Paula*, tanárnő; a harmadik testvér *Barát Béla* dr. műépítész, akinek *Novák Ede* építésszel van közös építészeti irodája.

*

A *Saphir* családot európai hírnévre *Saphir Móric* Gottlieb, a kiváló humorista emelte. Őse *Izrael* Gottlieb az 1778 körüli években a fejérmegyei Csórón él, de már 1798-ban háza van Lovasberényben. Fia volt *Saphir Gottlieb* (megh. 1832. Pesten), akinek két felesége volt, az első *Brill* Cheila, a második *Rosenthal* Sarolta (megh. 1842. Pesten). Házaságukból — adataim szerint — négy gyermek született, ú. m.: 1. *Saphir* Izrael, 2. *Saphir* Lipót, 3. *Saphir* Eszter, akinek férje *Spitzer* Ezékiel volt és 4. *Saphir* Móric Gottlieb, a nagy humorista.

1. *Saphir* Izrael fia volt *Saphir Zsigmond* (1806—1866), 1839—45-ig a *Pesther Tageblatt* és a *Pesther Sonntagszeitung* szerkesztője. *Mailath* gróffal együtt adta ki 1840—41-ben az *Iris* c. költészeti évkönyvet.

2. *Saphir* Lipót utódai nevüket *Kövessi-re* változtatták.

3. *Saphir* Eszter (1. fennebb).

4. *Saphir* Móric Gottliebnek (sz. 1795. Lovasberényben, megh. 1858. Badenben) kereskedőnek kellett volna lennie, de kevés kedvet érzett rá. Tízéves korában Prágába ment a talmud-iskolába, 1814-ben Pestre jött, itt megtanult franciául, angolul és olaszul és egészen az irodalmi pályára készült. Megindítja a németnyelvű „Die Papilloten“ című lapot (1821), de csakhamar Becsbe költözik, dolgozgat a „Theaterzeitung“-ba, innen Berlinbe teszi át lakását, ahol 1826—29. kiadta a „Berliner Schnellpost für Literatur, Theater und Geselligkeit“ és 1827—29. a berlini „Courir“-t. Újságjai révén sok barátot, de sok ellenséget is szerzett magának és egy „Saphir in Berlin“ című pamfletben heves támadást intéztek ellene Erre megírta „Der getötete aber dennoch lebende Saphir“ című elleniratát, amely 3 kiadást ért meg. Ezután Münchenben telepszik le, ahol szintén lapokat alapít („Auf einem Bazar“ és „Ein deutscher Horizont“). Itt kellemetlenségei támadtak, minélfogva Párisba megy, ahol 1832-ben felveszi a protestáns vallást. A bajor király utasítására azonban rövidesen rá visszahívják Münchenbe, ahol „Hoftheaterintendantzrath“ címmel tüntették ki. Később Becsbe költözik (1835), ahol kiadta a „Theaterzeitung“-ot és a „Der Humorist“ c. lapot, összegyűjtött művei 12 kötetben 1884-ben Brünben, 26 kötetben pedig 1890-ben ugyanott jelentek meg. Legkiválóbb humorista munkái a következők: „Humoristische Damenbibliothek“ (6 kötet), „Album für Ernst, Scherz, Humor und frohe Laune“ (2 kötet), „Conversationslexikon für Geist, Witz und Humor“, „Humoristische Abende“.

Fényképét és néhány szemelvényt szatirikus válaszaiból közli Adolph Kohut munkája II-k kötetében (71—74. old.).

Ismert zeneműkiadó cég a budapesti Bárd Ferenc és Fia. *Bárd* Ferenc (1865—1938) testvérével, *Bárd* Mórival 1893-ban alapította meg a mai zeneműkiadóvállalatot, amelynek első kiadása a Palotásy-féle száz dalt felölelő gyűjtemény volt. Azóta legalább 7 ezerre rúg saját kiadványainak száma. Nővérük volt még *Malvin*, aki *Konrád* József dr. felesége lett. Másik fivére, *Gyula* (sz. 1873) berlini művészeti könyvkiadó; kiadta a berlini, dresdai és frankfurti múzeumok, valamint a Magyar Szépművészeti Múzeum katalógusait és a képzőművészet klasszikusainak illusztrált albumait. A német külügyminiszter megbízásából megjelentetett, kizárólag a császári család tagjai számára készült, Vilmos császár palotájának és kastélyainak ismertetését tárgyaló albumot is ő állította egybe.

Ferencnek Nagy N.-től született gyermekei:

1. *Gyula* (sz. 1891), new-yorki könyvkiadó, ahol (New-York) zeneműkereskedést, majd exportüzletet, végül pedig Bard and Compagn néven könyvkiadóvállalatot alapított és európai modern írók műveinek népszerűsítésével foglalkozik.

2. *Mária*, férje *Magrini* Paolo.

3. *Eta*, férje *Nádas* Viktor. Fia: *Nádas* Béla.

4. *Iren*, férje *Lányi* Miklós. Gyermekei:

A) *Lányi* Miklós, — *Lányi* Mária.

5. *Lajos*, felesége *Tornya* Lily.

*

Egyike a magyarországi zsidóság legkalandosabb múltú férfiainak *Schlesinger* *Lajos*. Nem tudom, hogy a temérdek *Schlesinger* család közül melyik ily nevű családból való volt, mert származására csak az az egyetlen adatáll rendelkezésemre, hogy apja Nagykanizsán volt fűszerkereskedő. Két fia volt. Az idősebb fiú üvegesmesterséget folytatott, de *Lajost* (sz. 1824. Nagykanizsa) apja hiába

akarta szintén tisztos iparossá nevelni, kalandos természete egészen más irányba terelte élete folyását. Húsz éves korában bátyja mellett mint üveges járta az országot, de csakhamar megunta ezt a foglalkozást. Beállt kereskedősegédnek, de ott sem volt maradása; volt szabó, lakatos, sőt „orvos“ is, már tudniillik borbély, de mindezek a működési körök szűknek bizonyultak nagyratörő tervei számára.

Amikor a szabadságharc kitört, beállt honvédeknek. Amint egy életrajzírója írja, több ízben kiűntette magát és közben megismerkedett egy Alois Graber nevű osztrák fogollyal, aki korábban mint tengerész Brazíliában járt. Graber sok mindent elbeszített brazíliai élményeiből a fiatal Schlesingernek, akiben ezek az élmények még jobban felcsigázták vágyát, hogy világot lásson és tapasztaljon.

Apja nehezen egyezett bele, hogy fia ismeretlen útra keljen. De végre is látva, hogy nem tud mit csinálni vele, annyi pénzt adott neki, amennyivel Hamburgig eljuthatott. Állítólag itt áttért a katolikus vallásra és felvétette magát egy hajóstársaság tsztviselői közé. Megtanult angolul és spanyolul, majd egy New-Yorkba induló vitorlás fehérhajóra matrónak szegődött el. Jó időre nyomát veszítjük.

Az ötvenes évek közepén megírták a lapok, hogy William Walker nevű kalandor alatt a nicaraguai-costaricai csapatokban szolgált, hol századosi rangot viselt, később pedig ezredesi tisztet töltött be. Rövidesen rá, 1857 nov. 22-én az államfő ki-nevezte Nicaragua köztársaság marsalljává és köztársasági alelnökké.

Amikor Honduras felbontotta a Nicaraguával való szövetséget, Walker elnök diplomáciai küldetéssel bízta meg Schlesingert. San Jóséba küldték, ahol hosszas tárgyalások után sikerült megnyernie

Costarica szövetségét. A szerződési okiratot az elnök nevében Schlesinger írta alá.

Ez a diplomáciai küldetés azonban végzetes volt reá nézve. Távollétében Managuaban kabinetválság tört ki, az új miniszterelnöknek pedig^ sikerült rávenni az elnököt a rabszolgaság visszaállítására. Schlesinger hazatérése után erélyesen tiltakozott az új kabinet ellen, amivel szemben ez az elnöknel azzal vádolta meg Schlesingert, hogy hatalomra törekszik és államfő akar lenni. Walker futárt küldött az északamerikai Unió déli államaiba és fegyveres segítségük ellenében felajánlott négyezer rabszolgát. A futár azonban a levelet először Schlesingerhez vitte, aki azt Walker legnagyobb ellenségéhez, a Guatemalában emigrációban éit Pijijo tábornokhoz küldette a futárral. Pijijo tábornok a levelet továbbította a guatemalai köztársasági elnöknek, aki felbőszülve Walker embertelen ajánlatán, személyesen indult Nicaragua ellen. Walker megtudva a dolgot, Schlesingert letartóztatta, 1859 február havában pedig hazaárulás címén haditörvényszék elé állították. A bíróság tanácskozása mindössze pár percre tartott: bűnösnek mondta ki Louis Schlesinger vezértábornokot, köztársasági alelnököt Guatemala részére történt felajánlása által elkövetett hazaárulás bűnében és ezért agyonlövésre ítélte.

Costarica elnöke sereggel indult Nicaragua, ellen, mielőtt az ítéletet Schlesingeren még végrehajtották volna. Börtönében kiáltványt szerkesztett a néphez, mire a katonák fellázadtak. Walker megszökött, de Hondurasban elfogták és 1859. dec. 4-én agyonlőtték.

Schlesinger mint nemzeti hős került ki a börtönből és visszahelyezték vezértábornoki méltóságába. Az új kormány miniszterelnöke azt akarta, hogy Schlesinger legyen a köztársaság elnöke, de ez elhárította magától a megtiszteltetést. Három

évre rá lemondott főparancsnoki rangjáról és a kapott végkielégítésből barátai unszolására Guatemalában telepedett le és kávéültetvényes lett. A következő évben (1863) megnősült. Házasságából egy fia született: Sacramento. Nagy vagyonra tett szert és 1898-ban bekövetkezett halálakor egyetlen fiára mintegy 7 millió pengő értékű vagyont hagyott hátra.

V. ö. Jakoby Tibor: Magyar kereskedősegből amerikai köztársasági alelnök c. cikkét a Magyar Hírlap 1938. évi jan. 23-iki számában.

*

A szepesváraljai előnévvel 1898-ban *Sarbó* Vilmos dr., a Foncière Pesti Biztosító Társaság vezérigazgatója személyében szintén magyar nemességet nyert *Sarbó* család ugyancsak áttért. Fia, szepesváraljai *Sarbó* Arthur dr. (szül. 1867. márc. 10. Budapest) orvos, 1896-ban az ideggyógyászat magántanára lett a budapesti egyetemen és a Szent István-kórház főorvosa volt. Egészen a legújabb időkig magyar és német nyelven fejtett ki élénk szakirodalmi munkásságot.

#

Palágyi Menyhért (1859—1925) esztétikus és bölcséleti író- és testvéröccse, *Palágyi* Lajos (1866—1933) tanár, költő és színműíró neve eredetileg *Rokesch* volt és nagyatyjukat *Rokesch* Eleázárnak (1758—1837) hívták. Korának egyik legnagyobb talmudtudósa hírében állt és már 17 éves korában rabbi állást kapott. Két évtizedig működött Morvaországban, ahonnét Liptószentmiklóásra, majd pedig Abaujszántóra került rabbinak. Főműve után őt magát is Semen Rokesch-nak nevezték. A két *Palágyi* anyja Löw Jeremiás sátoraljaújhelyi főrabbi nevelt leánya volt. Szüleik elszegényedtek s csak küzdelmes ifjúság után tudtak tanári diplomát szerezni. Közülük *Palágyi* Menyhért

a darmstadti egyetem tanára lett, főleg matematikával és filozófiával foglalkozott. Élénk irodalmi munkásságot fejtett ki és áttérése előtt tevékenyen résztvett a zsidó életben s a legelsők közé tartozott, akik a recepcióért való küzdelemben résztvettek. Lajos mint költő egyike a magyar költők jeleseinek. Az „Anyaföld“ c. époszát a M. Tud. Akadémia a Nádasy-díjjal jutalmazta.

#

Az *Eckenberg* család ismert legrégebbi őse *Eckenberg* Ábrahám (felesége *Löffler* Mária), akiknek fiuk *Simon* (1838—1928) volt. Ez utóbbinak felesége *Órává* Zsófi (1848—1931) volt, akiknek gyermekeik:

1. *Károly* ny. székesfővárosi felügyelő; felesége *Stettler* Ella,
2. *Gyula*,
3. *Juliska*, férje volt dr. *Dobrai* N. (elv.),
4. *Ernő*, felesége *Gersich* Róza,
5. *Imre* dr., belgyógyász-orvos; nevét *Éber-re* változtatta; felesége *Glück* Piroska, leánya: *Éber* Zsuzsámra.

Az 1873-ban alapított „Albus Szappan- és Olajgyár, *Schützer* Jakab és fia“ budapesti cég jelenlegi tulajdonosai néhai *Schützer* Jakab fiai: *Szegő* Béla oki. vegyészmérnök, székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag, *Szegő* Sándor szappanos és *Szegő* Miksa gyermekei.

A család már több mint száz év óta gyakorolja a szappanfőzési ipart. Első ismert őse *Schützer* Simon szappanos fel van véve Veszprém városa hitközségi tagjainak 1825 évi névsorában. Ennek volt fia *Schützer* Adolf, aki 1823-ban Veszprémben született. Vándorkönyve a család birtokában van. Fia, *Schützer* Jakab ugyancsak Veszprémben született

1848-ban, születése már anyakönyvelve is van; vándorkönyve szintén a család tulajdonában. A család 1873-ban Székesfehérvárra jött át. *Schützer* Jakab fiai aztán nevüket *Szegő*-re magyarosították. Közülük *Szegő* Miksa az Erzsébetvárosi Kör elleni bombamerénylet alkalmával halt meg. A szappangyár főtelepe 1910-ben Székesfehérvárról Budapestre helyeztetett át.

Szegő Sándor felesége *Róth* Jolán; gyermekei: Pál, László és Lívia.

Szagó Sándor felesége *Róth* Jolán; gyermekei: Erzsébet és István. Első felesége, néhai *Fried* Erzsébettől származó leánya, *Klára* férjezett dr. *Jász* Imréné.

Néhai *Szegő Miksa* felesége *Korai* Flóra (megh.) volt; gyermekeik:

1. *Magda*, férjezett dr. *Fabriczky* Andorné,
2. *Imre*,
3. *Vera*, férjezett *Ábel* Györgyné.

Második felesége *Stern* Irén, akitől leánya: Zsuzsánna.

Van a családnak még egy másik ága is, amelyből *Schützer* Samu (sz. 1853., megh. 1931. jún. 9.) szintén szappanos testvére volt néhai *Schützer* Jakabnak. Ennek a *Schützer* Samunak felesége *Deutsch* Emma volt, gyermekeik pedig: Pál, Gyula, Frida, Hermina és Margit.

*

Feigélstock Miksa (szül. 1855. aug. 29. Szombathely, megh. 1923. ápr. 4. u. o.) író, újságíró, a háború előtt Budapesten megjelent „Montagsblatt“ szerkesztője és a „Pester Lloyd“ munkatársa volt. Befejezte a „der Rabbi von Bachrach“ c. (Heine) költeményét. Nevezetesebb regényei: Dr. Guttman; Tulpenhal; Moderné Nippes; Zweierlei

Liebe; verskötete: Das letzte Lied. Nevét FwZn-ra változtatta. Sírfelirata saját költeménye:

*Dort wo wir einst als Knaben
In Andacht still beweiht,
Dort sollt ihr mich begraben,
Wenn mich der Tod ereilt.*

Felesége szül. *Goldberger* Etel életben van.

Leánya, *Viola* Magda (szül. 1896. dec. 25. Budapest) gróf *Bethlen* András (sz. 1902. márc. 27.), gróf *Bethlen* István (sz. 1874. okt. 8.) volt miniszterelnök és *Bethlen* Margit grófnő (sz. 1882. aug. 6.) fiának felesége.

Volt még egy fia is: György, akinek sírfelirata ugyancsak atyjának egyik verse:

*Gyuri! Du solltest für mich einst Kadisch sagen,
Nun habe ich dich selber hinausgetragen,
In meinen Armen trug ich dich fort,
Hinaus auf den stillen Guten-Ort.*

Viola Miksa egyik fivére *Viola Ödön* dr. ügyvéd, a szombathelyi Szentegyletnek már 45 év óta elnöke, másik fivére *Viola Vilmos* dr. orvos Csáktornyan és ugyancsak elnöke az ottani Szentegyletnek.

*

Az I. kötet 19-ik oldalán a *Gajáry* család kapcsán említést tettem *Töreky* Ivánról. Minthogy ebből többen azt a téves következtetést vonták le, hogy a *Töreky* család is zsidó származású, félreértések elkerülése végett megállapítom, hogy a család régi zalamegyei nemes család és hogy *Töreky* Ivánnak a *Gajáry* családdal vérségi kapcsolata nincs.

*

Polónyi Elemér (sz. 1871) zongoraművész, a Nemzeti Zenede tanára, több érdekes zongorakompozíció szerzőjét előbb *Pollacsek*-nek hívták. Nevüket 1885-ben *Pollacsek* Elemér és gyermekei: *Frigyes* és *Leó*, 1893-ban pedig *Pollacsek* Ignác és

leányai: Jozéfa és Lenke változtatták át *Polónyi-ra*. (321.117/85., ill. 960.004/93. B. M.). Nem tért át.

*

Székely Ferenc (sz. 1858. jan. 9. Alap, megh. 1936.) egyike volt a közelmúlt legtekintélyesebb bankembereinek. Pályafutását a Posner-féle vonatozó intézetben mint szerény könyvelő kezdte, de csakhamar a bankszakmára tért át, ahol a Belvárosi Takarékpénztárnak előbb vezérigazgatója, majd az Angol-Magyar Bank alelnöke és több pénzügyintézet és iparvállalat elnöke lett. A zsidó felekezeti élet terén is vezető szerepet vitt. Irodalommal is foglalkozott és munkatársa volt a *Borsszem Jankó* c. élclapnak. Udvari tanácsosi címet kapott. Testvérei közül *Ignác* (sz. 1862. nov. 7., eredetileg *Izsák*) több fatermelő r.-t.-nak volt igazgatója és egy időben szerkesztője volt az általa alapított (1894) *Magyar Fakereskedő* c. szaklapnak.

A család korábbi neve *Schlesinger* volt. Fent nevezettek szülei *Schlesinger* Simon és *Klein* Pepi voltak. Ferenc és *Ignác* (*Izsák*) gyermekein kívül gyermekei voltak még: *József* (sz. 1849. nov.); *Adolf* (sz. 1853. márc. 11.); *Johan* és *Juli* (ikrek, sz. 1860. máj. 3.); valamennyien Alapon születtek.

Hevesi Sándor (sz. 1873. máj. 3. Nagykanizsa) atyja *Hoffmann* Mór (1843—1916) volt. Mint az állami polgári iskola tanára működött Nagykanizsán, ahol a „Zala“ c. hetilapnak is egy ideig szerkesztője volt. Nevét 1893-ban *Hoffmann* Sándor változtatta át *Hevesi-ra* (66563/93. B. M.). Utóbb nevezett jogi és filozófiai doktorátust szerzett, egy ideig újságíró volt, majd (1901) a Nemzeti Színház hívta meg rendezőül. Később működött a Vígszínháznál, a m. kir. Operaháznál, 1922-ben pedig a Nemzeti Színház igazgatójává nevezték ki. Ettől az állásától a közelmúltban vált meg. Egyike a leg-

kiválóbb színpadi rendezőknek, amely munkássága mellett sokat fordított és sokat írt. Áttért.

*

Amikor 1840-ben — idestova tehát száz évvel ezelőtt — az egész Szabolcs vármegyére kiterjedő hatáskörrel új rabbit akart választani a káliói (nagykállói) hitközség, a kisvárdai zsidóság kifogást emelt a jelöltek ellen és panasszal fordult a vármegyéhez. Panaszában felhossa a kisvárdai járás zsidósága, hogy a megyei zsidó bíró szabálytalanul eszközli a választandó főpap kijelölését, mert amíg a nádudvari, bátori és dadai járások zsidóit márc. 24-ére hívta meg Kálióba, a kisvárdaiakat ünnepnapra invitálta oda, hogy el ne mehessenek, mert azt akarják jelölni, aki egyik megyebeli zsidó családdal atyafi és az illető család az említett járásokban nagy befolyással bír. Hogy a rabbi állásra a megfelelő egyént megtalálják, előbb tanácskozniok kell más „főpapokkal“ és csak ennek megtörténte után történjék meg a rabbi-jelölés.

Nem tudom, hogy panaszuk a vármegyénél minő elintézésben részesült, annyi azonban tény, hogy az a főrabbi, akit 1840. szeptember havában káliói és Szabolcs megyei főrabbinak megválasztottak, nem volt egyike sem azoknak, akik ellen a kisvárdai zsidók kifogást emeltek.

Egyhangúlag megválasztották pedig az 1829-ben elhunyt nicolsburgi és morvaországi főrabbi, *Benét Mordechai*-nak fiát, *Bénél Jesaját*.

A főrabbi választására vonatkozó jegyzőkönyv természetesen héber nyelven van írva, de lefordította azt Nagyikállóban 1841. jan. 13-án *Feldheim* Jakab magyarrá és hitelesítette ugyanazon év aug. 31-én *Zichermann* Náthán „megyei Izraeliták fő-Bírája“.

„Mindenféle pénzbeli fentforgó követelések, vallásbeli kérdések, Házassági összvokottetések és

elválasztások; kisebb és nagyobb Metszőkre való felügyelések, ezek mind Kormányától függenek, — úgy hogy azon Dolgokban híre és engedelme nélkül Megyénkben senki kezét ne emeljen, kivévén azon kisebb és nagyobb Helységekbe, ahol a község ez előtt is már kis Papot tartott; azok tovább is megmaradnak a magok valóságában, — egyedül az elválasztások és Metszőkre való felügyelések a fő Rabbinus Urunknak Kormányá alá tartozzanak. Mi pedig Megyebeli Izraeliták közönségesen kötelesek vagyunk személyét tisztelni, és érdemét magasztalással koszorúzni, minden menynei parancsolatát elfogadni“ — írja a jegyzőkönyv. „Fő Papunknak rendes fizetése lészen tőlünk Megyebeli Izraelitáktól — folytatja tovább az írás — a fent említett ideig (3 év) Hetenként Tíz-tíz pengő forint és becsülletes Lakhelye. Minden nagyobb és kisebb Megyénkbeli Helységekben, ahol a karácson ünnepi szolgálatra (ez alatt a kitétel alatt a fordító az újévi ajtatosságot érti, mert Szabolcsban zsidó karácsonynak nevezi a nép) össze szoktak gyűlni, tartoznak esztendőnként egy-egy pforintot fizetni. Minden házassági összeve esküvéstől, melyek fő Rabbinus Urunkhoz tartoznak fizetése a Házasulandók Jegyi adománya mennyiségéhez van szabva, úgy mint száz pengő forintig egy pengő forint; innen öt százig két pengő forint, ismét innen ezer forintig négy pengő forintokat, ennél sem kevesebbet, hanem többet adni szabad akaraton álljon. Ismét minden esztendőben két Hónapokra fizetését duplán fogja venni.“

Aláírták pedig: *Fisch* Jakob, *Zicherman* Náthán, Megyebeli fő Bíró, *Harist ein* Nóé, *Kacz* Gergely, *Simon* Ezekias, *Bleyer* Bernát, *Horovics* Farkas, *Glück* Sámuel, *Propper* Márton, *Bulyi* József, *Fried* Dávid, *Feldheim* Jakob Helybeli Bíró, *Fisch* Sályi, *Hartstein* Hersli, *Kandel* Izsák, *Klein* József, *Zichermann* Ernánuel, *Grünwald* Salamon.

A jegyzőkönyvet „a megyei Izraelitaság Elöljárói“ 1841. aug. 31-én felterjesztették a vármegye Első A1 Ispány-jához.

Benét Jesája — *Benedek* József — 25 évig viselte a szabolcsmegyei főrabbi tisztjét. Hatásköre azonban már 1844-ben csorbult: a kisvárdai hitközség elszakadt a nagykállói rabbiságtól és *Weinberger* Ábrahám (1796—1884) galgóci rabbi személyében külön rabbist választott. Huszonegy évre rá — 1865-ben — elszakadt a kállói főrabbiságtól a nyíregyházi hitközség is, majd pedig *Benét* Jesaja halála (1864) után a kállói rabbi főrabbi hatásköre végleg meg is szűnt (Bernstein).

*

A *Merkler* családra kevés adatom van. Az 1860-as években Tolnán élt *Merkler* József, akinek ott két fia született: az 1861. nov. 24-én született *Merkter* Ábrahám és az 1864. máj. 27-én született *Merkler* Ákiba Ottmár. Az első helyen említett *Merkler* Ábrahám áttért és a keresztségben az Andor nevet kapta. Zeneszerző és zenekritikus volt és 1898-tól haláláig mint a Magyarország c. politikai napilap zenekritikusa működött. Operája előadásra került 1890-ben az Operaházban, Bölcsődal-a pedig sok kiadást ért meg. Meghalt 1920-ban. Felesége volt *Medek* Anna (sz. 1885), operanékesnő, az Operaház örökös tagja. 1909-ben ment nőül *Merkler* Andorhoz.

*

A *Rothbaum* család Zsámbékról származott el Nagykörösre és innen más helységekbe is. *Rothbaum* *Moses* 1766-ban még Zsámbékon született, Nagykörösön vaskereskedést folytatott és 1845-ben ugyanott is halt el. Fiai voltak *Rothbaum* *Dávid*, aki 1800-ban, *Rothbaum* *Salamon*, aki 1806-ban Nagykörösön született és *Rothbaum* *Sámuel*.,

Rothbaum *Dávid*nak volt a fia *Réti* Mór, aki az 1876. évi orosz-török háborúban a török hadse-

regben mint főorvos kitüntetéssel szolgált, majd Jáva szigetének fővárosában, Batáviában folytattott orvosi gyakorlatot, ahonnét visszatérve, Wiesbadenben élt. Végredelele szerint elhamvasztották, hamvait pedig a nagykőrösi temetőben atyja sírjába helyezték. Gyermekai Hollandiában élnek, mint ottani állampolgárok.

Női ágon leszármazottai *Réthy* Laura és *Réthy* L. Pál — előbb *Schwor* ez — és *Forgács* — előbb *Fischer* — Rózsi, a Nemzeti Színház volt tagja. *Réthy* Laura a régi Népszínháznak volt ünnepelel primadonnája. 1906-ban a bostoni operához szerződött. Áltért. *Rudnyánszky* Gyula (1858—1913) költőnek volt felesége. Házasságukból születtek:

1. *Rudnyánszky Rózsa* (sz. 1893),
2. *Rudnyánszky Ibolya* (sz. 1894),
3. *Rudnyánszky Sándor* (sz. 1898).

Réthy L. Pál az Első Magyar Színházi Ügy-nökség tulajdonosa.

Megjegyzendő, hogy a dezséri *Rudnyánszky* család egyike Magyarország legrégebb nemes családainak.

Rothbaum Salamon (1806—1887) felesége (1839) *Plager* Mária Száli (1817—1893) volt. Fiuk, *Rothbaum Mór* (1846—1925) a Műegyetemen a matematika nyilv. rendes tanára (1886), a M. Tud. Akadémia rendes tagja volt, aki az Akadémia megbízásából *König* Gyulával együtt adta ki Bolyai Tentamenjét. Több önálló munkát is írt. Nevét 1870-ben *Réti-ra* változtatta (18673/70. B. M.). Három fia közül az egyik a technikai, a másik a gazdasizti pályára lépetl.

Ebből az ágból származnak le nőágon *Nádor* Gyula és testvére zeneszerzők.

A családból többen nevüket *Révész-re* magyarosították. így *Révész* Lajos üvegkereskedő, *Révész* Dezső dr. és *Révész* Ernő dr. ügyvédek, *Révész* Rezső dr. fogorvos Nagykőrösön, továbbá *Révész*

Sándor dr. fogorvos Cegléden és Révész Géza dr. ügyvéd Abonyban.

Az 1913. dec. 29-én dánszentmiklósi előnévvel magyar nemességet nyert *Gara* Miklós budapesti lakost előbb *Grünbaum* Miksának hívták. A *Weiner* és *Grünbaum* cég főnöke és a pesti izr. hitközség elöljárója volt. Felesége *Reik* Jennytől született fia *Réla* (sz. 1864. máj. 3.), akinek felesége *Fischer* Júlia. Gyermekeik:

1. *György* (sz. 1902. szept. 10.).
2. *István* (sz. 1904. jún. 7.).

*

A diószegi cukorgyár egyike volt a békebeli Magyarország legnagyobb ilyenmű üzemének. Tulajdonosa *Kuffner* Károly volt, aki 1904. dec. 7-én magyar bárói rangot nyert, ami annak idején élénk feltűnést keltett. A cukorgyárat 1868-ban *Kuffner Károly* báró apja és egy *Guttman* alapították. Nevezett, mielőtt a bárói rangot kapta, 1896. máj. 13-án diószegi előnévvel magyar nemességet kapott. A *Semigothaisches Gén. Taschenbuch* aristokr.-jüdischer Heiraten (München, 1914) azt írja *Kuffner Károly* báróról, hogy családja óhaja ellenére vette nőü] *Firmian* Mária grófnőt (sz. 1856. márc. 29.). Fia *Raul* (sz. 1886. jún. 25.) felesége *Haebler* Karolina bárónő; gyermekeik: 1. *Péter* (sz. 1920. okt. 11. Bécs), 2. *Lujza* (sz. 1925. jan. 30.).

Márkus Miksa, *Márkus* Dezső és *Márkus* Géza testvéreknek atyjuk, *Márkus* Ignác (megh. 1913. aug. 19.) üvegkereskedő volt Pesten. Az első helyen említett *Márkus* Miksa (sz. 1868.) hírlapírói pályafutását a Magyar Hírlapnál kezdte meg, amely lapkiadóvállalatnak atyja később vezérigazgatója volt. Egy ideig szerkesztője és tulajdonosa is volt a Magyar Hírlapnak, amidőn aztán a lap tulajdo-

nost cserélt, a Pesti Hírlap kötelékében ment át, ahol jelenleg is működik. M. kir. udvari tanácsos és elnöke a Magyar Újságírók Egyesületének. Hatvanadik születésnapja alkalmával a kormányzó a II. oszt. polgári érdemrenddel tüntette ki, ezzel is elismervén a magyar újságírás terén kifejtett közhasznú és eredményes munkásságát. — Fivére, Márkus *Dezső* (sz. 1870.) elvégezvén a Zeneakadémiát, több külföldi színházban karmesterkedett; 1911-ben megalapította Budapesten a Népoperát, amelynek 1914-ig igazgatója volt, utána pedig a Városi Színháznak volt főzeneigazgatója. Kormányfőtanácsos. Felesége *Szoyer Ilona* (sz. 1880.) énekesnő (drámai és kólóra túrszoprán), 1901—11. az Operaház népszerű művésznője, 1912—15. a Városi Színház tagja. Keresztény származású, míg férje áttért. Leánya, *Szoyer Ily* (sz. 1915.) szintén énekesnő. — Márkus *Géza* (1871—1912.) építőművész volt, főleg színháztervezéssel és azok kivitelezésével foglalkozott. Szintén áttért. — Van egy nővérük is, aki dr. *Gáspár* Arthúr (sz. 1876.) volt h. államtitkárnak a felesége.

*

A Mezőnyáradon 1882-ben született *Szederkényi* Anna író nő korábbi neve *Klein* volt. Szülei *Klein* Márton elemi iskolai igazgató-tanító és *Friedlander* Sáli voltak, míg ő maga eredetileg a Lina nevet kapta. Nevét 1901-ben változtatta meg *Szederkényi-re*. Áttért 1907-ben. Férje *Pártliczky* dr. — Vidéken volt tanítónő, ahonnét Pesfre került, ahol hírlapírói pályára lépett. Az 1926-ban megindult Kis Újság szerkesztője lett (a lap főszerkesztője Huszár Károly volt miniszterelnök volt). *Szederkényi* Anna főleg a regényirodalmat műveli, de előadásra került két drámája is (1911. és 1915.). Egyike a legtermékenyebb regényíróknak: regényei, elbeszélései, színdarajai 34 kötetben jelentek meg. Évtizedek óta foglalkozik nemzetvédelmi szó-

ciális munkával, különösen a sokgyermekes magyar anyák támogatásával. Ezért, valamint írói munkássága elismerésül a Kormányzó Úr Öfőméltósága 1936-ban a Signum Laudis-szal tüntette ki.

*

Az 1890-es években egyike volt Budapesten a legismertebb embereknek *Tiller Samu* (sz. 1848. Kaposvár). Nem volt akkoriban Pesten ember, aki nem ismerte volna őszülő nagy szakálláról. Testvére volt *Tiller Mór*, akinek Pesten katonai egyenruhakészítő üzlete volt. *Tiller Samu* 1868-ban vette át testvérétől az üzletet és *Tiller Mór* és testvére cég alatt vezette tovább. Üzlete az Eskü-út 3. szám alatt volt és a legnagyobb efajta üzem volt a fővárosban. Kapott is egy tucat kitüntetést, udvari szállító is volt és tiszteletbeli főkonzula volt *San Marino*-nak.

*

A nagysikerű „*Aranyvirág*“, „*Leányvásár*“, „*Sybill*“, „*Zsuzsi kisasszony*“ című operettek librettószerzője, *Martos Ferenc* korábbi neve *Mittelmann* volt és 1890-ben atyja, *Mittelmann Ferenc* aradi lakos és gyermekei: *Ferenc*, *Sarolta*, és *Szilárdka* változtatták át nevüket *Martos-ra* (94.529/90. B. M.). Nevezett *Martos Ferenc* (sz. 1875. Arad) a budapesti egyetemen doktorátust szerzett, majd a kultuszminisztériumban szolgált, ahonnét mint miniszteri titkár ment nyugdíjba. Több regény- és verskötetete jelent meg; a Nemzeti Színházban előadásra került több színdarabja is, de igazi sikert számára a „*Bob herceg*“ című operette hozott, amelynek zenéjét *Huszka Jenő* írta. Több operettje külföldi színpadokon is sikert aratott. A család már 1875. előtt áttért.

*

Geist Lajos szombathelyi lakos, gyáros szerényi előnévvel 1913. jan. 7-én magyar nemesség adományozásában részesült. Egyike a szombathelyi,

zsidóság vezető embereinek, aki 1898—1913. az ot-tani hitközség elnöke is volt. Felesége, szül. *Steiner* Karolától született fiai Jenő, Henrik és Lipót. 1. *Geist Jenő* (sz. 1872. jún. 1. Szombathely) földbirtokos (Náraiban 116, Lipót fiával együtt Szer-gényben 1.295 kát. hold), m. kir. kormányfőtaná-csos (1927.). Felesége *Neuwirth* Katalin; gyerme-kei: A) *Renée* (sz. 1994. dec. 1. Szombathely), B) *Ernő* (sz. 1908. ápr. 10. u. o.). — 2. *Henrik* (sz. 1877. júl. 22. Szombathely) földbirtokos (Bozsokon 138, Horvátlövön 323 kát. hold). — *Lipót* (sz. 1879. dec. 14. Szombathely), földbirtokos (1. fennebb); felesége *Spitzer* Ella. Fia: *Tamás* (sz. 1912. aug.

1. Szombathely).

*

A *Tábori* család előbbeni neve *Tauber* volt. Nevét 1881-ben *Tauber* Róbert tanár (Budapest) változtatta át *Tábori-ra* (35.444/81. B. M.). *Tábori* Róbert (1855—1906) hírlapírói pályáját Bécsben és Berlinben kezdte, majd Budapestre jött és Tem-esvárott volt lapszerkesztő („Délmagyarországi Közlöny“). Később az *Uj Idők* helyettes szerkesz-tője és a *Pesti Napló* belső munkatársa lett. „Ildi-kó“ c. darabja 1000 arany pályadíjat nyert. Főleg ifjúsági regény- és történetíró volt. Igen sok mun-kája jelent meg. — *Tábori Kornél* (sz. 1879. Szol-nok) mint hírlapíró főleg rendőri és fővárosi ügyekkel foglalkozott; az orosz-japán háború alatt haditudósító volt, a világháború idején pedig a szerb- és orosz harcterről és Erdélyből írt harctéri riportokat és könyvet. Megírta a fővárosi rendőr-ség történetét; a bécsi levéltárból közzétette Kos-suth Lajos és mások elkobzott leveleit. Székely Vladimír rendőrfőnökkel több munkát írt Buda-pest alvilágáról és erkölcséről. Igen termékeny író, aki napjainkban is sűrűn irogat, leginkább bűn-ügyi és gyermekvédelmi cikkeket főleg folyóira-tokba. — A családhoz tartozik *Móric Miklós* posta-

és távirta főnök, kiváló nyelvész; T. *Mihály* előbb Szolnok mellett Tenyőn, majd Csókán 40 évig a Léederer-uradalmak vezetője és fia, *Sándor* oki. gazda, aki néhány évvel ezelőtt a Tiszába fült, amikor Léederer Károlyt onnét kimenteni akarta.

*

Egry Aurél dr., udvari tanácsos, budapesti ügyvéd egerszegi előnévvel 1916. nov. 12. magyar nemességet kapott. Nevezett felsőházi tag, a Pénzügyintézet Központ jogtanácsosa, több önálló jogi munka szerzője. Született 1874. febr. 13. Budapesten. Áttért. Felesége (1901. júl. 2. Budapest) *Mezei Mária Anna*. Egyetlen fia volt *Tibor* (sz. 1902. jók 29., megh. 1923. szept. 25.).

A családot előbb *Epsteni-rwk* hívták. *Egry Aurél* bátyja volt *Epstein* László (sz. 1865. Nagyszombat, megh. 1921.), elmeorvos, a budapesti Angyalföldi elmegyógyintézet igazgatója. Felesége *Pollók Janka*; fia *Rezső* mérnök.

*

Germán Tibor dr. egyetemi magántanár, a gróf Apponyi Poliklinika főorvosa, fül-, orr- és torok orvos (sz. 1888. okt. 25. Budapest) előbbeni neve *Gutwillig* volt és nevét 1911-ben változtatta át *Germán-ra* (180.121/911. B. M.) Felesége a keresztény családból származó *Bayor (Beyer) Gizi*, a Nemzeti Színház örökös tagja. Atyja, *Gutwillig Zsigmond* vállalkozó volt Pesten, korábban pedig kereskedést folytatott, amikor 1881. máj. 8-án Pesten nőül vette a Ciffer-ről származó *Dick Júliát*, akinek szülei *Dick Miksa* kereskedő és *Pollensky Babetta* voltak. *Gutwillig Zsigmond* szülei *Gutwillig Zachariás* szeszfőző és *Recht Júlia* voltak. *Germán Tibor* dr. áttért a róm. kát. vallásra.

*

Az 1862-ben életének 104-ik évében Pakson elhalt, tehát az 1758. körüli években született *Singer Aser* egyike volt a legistenfélőbb embereknek. A

róla való visszaemlékezés szerint minden nap ő volt az első, aki már a hajnali órákban a templomban ült és késő este az utolsó volt, aki azt elhagyta. Legidősebb fia, *Ábrahám Jakab* fiatalon foglalta el Bodrogkeresztúron a rabbi állást, ahonnét Losoncra hívták meg, ahol Koppel Paks néven fanatikus orthodox rabbi volt. Egyik fia, *Hermán Mogillon* Poroszországban működött, mint rabbi, akinek gyermekei: egy egyetemi tanár és egy tanító családjukkal együtt menekülni kényszerültek onnét és Hollandia felé vették útjukat. További soruk ismeretlen. Másik fia, *Móric* már németországi szemináriumokban tanult, Coblenzben lett rabbi, ahol meg is halt. Harmadik fia, *Israel* a pozsonyi jesiva egyik előadója volt. Fia, *Jakab* jelenleg somorjai főrabbi.

A fennebb említett Singer Móric fia, Singer *Kurt* dr. a németországi zsidó kultúregyesületek berlini központjának és a berlini városi operaháznak volt az intendánsa. Emellett orvos is volt, akinek most kezében futnak össze a németországi zsidó kultúregyesületek ügyeinek összes száalai. Másik fia *Alfréd* német főtörzsorvos.

Singer Aser másik fia Singer *Lipót* volt. Ő a család „bolygó zsidó“-ja. Sok gyalogos világjárás után Jeruzsálembé jutott el, majd Kairón át Küsz-tendzsébe (török-bolgár város) került, ahol török rablók megtámadták és meggyilkolták.

A harmadik fiú, *Izsák Hirsch* szintén tanító, majd Bukarestben tanári oklevelet szerzett, ott hatosztályú felső iskolát nyitott. Ott is hal meg 1877-ben.

Két fia volt. Az idősebb *Wilhelm* Bécsben lakott. Mint több petróleumforrás és petróleumfinomító tulajdonosát „petróleum- király“-nak hívták. Bécsben halt meg 1933-ban 94 éves korában. Fia, *Martin* Bukarestben egy petróleum-vállalatnál mérnök-tisztviselő.

Izsák Hirsch fiatalabb fia, *Bernhard* császári, tanácsos, a bécsi kereskedelmi kamara elnöke és az ottani „Aliance Israelit“ elnöke, az 1876-ban Berlinben tartott kongresszuson az osztrák-magyar zsidóság elnöke volt.

Singer Aser legifjabb fia, Singer *Israel*, született Pakson 1828-ban. Meghalt Sátoraljaújhelyt 1908-ban. Pápán, Szentgyörgyön, Lakompakon, majd Nikolsburgban tanult és Brünnben elvégezte a műegyetem pedagógiai és kereskedelmi szakosztályát. Előbb Szegeden, 1860-tól pedig mint tanító és piarista gimnáziumi hittanár működött Sátoraljaújhelyben. ötvenöt évig tanítoskodott, amely idő alatt 20 pedagógiai munkát írt és temérdek cikke jelent meg a különböző lapokban.

Fiai és unokái közül többen külföldön — két világrészben — szóródtak szét.

Israel gyermekei:

1. *Székely* Albert dr. (sz. 1864. máj. 20.) ügyvéd, Zemplén vármegye tb. főügyésze, a „Sümeg és Vidéke“ c. helyi lap megalapítója és egykori szerkesztője, visszatérve szülővárosába, Sátoraljaújhelybe, a sátoraljaújhelyi és zemplénmegyei függetlenségi és 48-as párt vezető-egyénisége, a „Felsőmagyarországi Hírlap“ szerkesztője volt. Felelése *Detsényi Aeány*. Gyermekei:

A) *Székely László* börzeügynök Budapesten.

B) *Székely Attila* (Clevelandi kereskedő.

C) *Székely Szilárdka* oki. tanárnő, férje *Zinner* Ferenc dr. ügyvéd (Sátoraljaújhely).

2. Singer *Bernát* (1868—1916) előbb tapolcai rabbi, majd pedig 1902-től haláláig szabadkai főrabbi. Cikkei zsidó folyóiratokban és vidéki lapokban jelentek meg. Lelkes híve volt a zsidóság három árnyalata unifikálásának, ami azonban az aut. orth. országos iroda ellenzésén megghiúsult. A világháború alatt a templom udvarán, az iskolában hadi kórházat tartott fenn a szerb harctérről oda-

hozott sebesült katonák számára. Szívszélhűdés érte terrfetés közben, amikor épen a szerb harctérről hazajött egy haldokló szabadkai fiúnak gyermekét temette. Emlékére létesült a „Dr. Singer Bernát Szeretetház és Kórház.”

3. Székely *Lajos* gyári raktárfelügyelő Csepelen.

4. Székely *Áron* dr. ügyvéd Szabadkán.

5. Székely *Imre* dr. orvos (New-York).

6. Székely *Róza*, férje *Kovács* Dezső, fiuk *Kovács* István fiatal zongoraművész.

7. Székely *Piroska* fëjre *Scliwarcz* Antal felső keresk. isk. tanár (Makó).

*

Fenyő Miksa (sz. 1877.), a Gyáripárosok Országos Szövetsége igazgatója, volt országgyűlési képviselő családját előbb *Fleischmann-ntik* hívták. Atyja, *FleiscKmann* Fülöp 1848-ban Zsámbékon született, szabómester volt, innen Mélykútra (Bács-megye), majd pedig 1916-ban Bajára került, ahol másik fia, *Zsigmond* malomigazgató lakott. *Fenyő Miksa* egyike a magyar gyáripár vezető egyéniségeinek. Ügyvédi vizsgát tett, majd a Gyáripárosok Országos Szövetségének szolgálatába állt. 1918-ban, a forradalom előestéjén a Hadik-kormány kereskedelmi miniszterré nevezte ki, de állását a közbejött események miatt már nem foglalhatta el. Egyike a „Nyugat” alapítóinak. Igen gazdag irodalmi tevékenységet fejtett ki és több közgazdasági tárgyú szakmunkát is írt.

*

A nyitramegyei Szenice községben már a XVII. század közepén éltek zsidók, sőt 1660-ban volt ott már zsidó vámos is. A következő század elején Morvaországból beszármazott zsidók is növelték a szenicei zsidók számát olyannyira, hogy a XVIII. század elején már saját hitközségük is volt. Az 1736. évi összeírás szerint ebben az évben

már 50 zsidó család lakott Szenicén, akik legnagyobb részét a gróf Nyáry, a báró Horeczky, a Benyovszky és Demkovics családok fundusain éltek.

Az 1730-as évek legvégén történt, hogy a szenicei római katolikus templomban elkövetett kegyeszerlopással a helybeli zsidóságot gyanúsították. Az uriszék elhamarkodott Ítéletével Mózes ben Jákob helybeli szeszfőzőt és zsidó-bírót, valamint Benjámint sív ben Jehuda dohány kereskedőt a kegyeszerlopás büntársi vádjában máglyahalálra ítélte, amely büntetést rajtuk végre is hajtottak. Azonban haláluk után kiderült ártatlanságuk és azóta a szenicei zsidó templomban Savuot-pünkösöd ünnepén — vértanúhaláluk évfordulóján — ma is külön imát mondanak lelki üdvükért. A vértanúk gyermekei ezidő óta Szentfia (Ben Kaudes) előnévvel szerepelnek. (A Dunántúl egyes helyein ezt Kódis-nak is mondták.)

A család József császár idejében a *Honig* nevet kapta: egyrésze utóbb a *Honig* nevet vette használatba. Mózes Jákob szenicei előljáró fia, József ben Kaudes — figyelemmel édesapja ártatlanságára történt elítélésére — 1709-ben megkapta Mágócson (Baranya megye) a katolikus tanulmányi alap bérletét.

A Honig család aztán innen terjedt el a Dunántúlon, különösen Baranya, Tolna és Somogy megyében. A mágócsi temetőben a családtagok régi sírkövein fel van tüntetve a vezetéknév mellett a Szentfia héber B K megjelölése is. A család egy másik ága a *Bak* nevet vette fel. Ez utóbbiból, dr. *Back* Sámuel a Praga-Smichow-i hitközség szónoka, dr. *Bach* Izrael, a pesti hitközség vallásánára; fia *Back* Soma a Mezőgazdasági, Ipar Rt. ny. igazgatója; leánya dr. *Sebestyén* Károly, a Színművészeti Akadémia ny. tanárának volt a felesége.,

A család egyes más ágai is megmagyarosították nevüket. Legelőször Honig *Adolf* (szül. 1843.

jún. 20. Baranyajenő) dombóvári kereskedő és helypénzbérlő fiai változtatták át nevüket *Hajdú-ra*. Nevezett Adolf fia *Miklós* dr. (sz. 1879. jan. 28. Gölle, Somogy m.) 1921. óta a Magyar Tudakozódó Egylet vezérigazgatója, a Kereskedelmi Hiteltudósítók Ipar társulatának elnöke, a Dohány-utcai templom előljárója, 1897—1904. a Budapesti Napló belső munkatársa, 1904—1921. A Nap szerkesztőtársa, majd felelős szerkesztője volt. Igen élénk publicistikai munkásságot fejt ki és 12 kötet önálló munkája van. Felesége *Reiner* Margit, néhai *Reiner* Adolf (sz. 1845. szept. 28. Szeged) dombóvári gabonanagykereskedő leánya. Fia dr. *Hajdú* György a Magyar Pamutipar Rt. cégvezetője.

A családból Honig *Salamon* gyermekei voltak:

1. *Móric*, 2. *Adolf*, 3. *Jakab*, 4. *Henrik*, 5. *József* (sz. 1851.), 6. *Lény*, 7. *Eszter*, 8. *Júlia* (sz. 1853.). Az 5. pont alatt említett *József* (megh. 1920.) felesége *Junker* Mária, gyermekeik pedig: A) *Andor* (sz. 1879), felesége (1910) *Gargyi* Etel Eszter;

B) *János* (sz. 1881); felesége (1911) *Frank* Irén;

C) *Irén* (sz. 1883., megh. 1911. az Egyesült Államokban), férje volt *Kohn* Miksa, fia *Kohn* Dezső az Egyesült Államokban megyei ügyész; D) *Matild* (1885—1936). Ez az ág is *Hajdu-ra* változtatta nevét.

Honig *Zsigmond* gyermekei közül *Lajos* és *Jenő* magyarosították meg nevüket, és pedig *Huszár-ra*. Nővéreik: *Sári*, *Tery*, *Margit* és *Ilona* megtartották a *Honig* nevet.

A családhoz tartoznak még Honig *Albert* földbirtokos, *Honig* Andor földbirtokos, *Hajdú* Samu kereskedő (Budapest), néhai *Hajdú* Viktor budapesti ügyvéd fiai, *Hajdú* János gyáros (Budapest), dr. *Hajdú* György orvos (Budapest), a már fennebb említett *Huszár* Lajos (sz. 1885. szept. 12.) kereskedelmi tanácsos (Budapest), női ágon *Hányai* Mihályné (Budapest), dr. *Marton* Henrikné

(u. o.), *Leopold* Gusztávné (u. o.), *Bíró* József mérnök (u. o.), *Gerber* Miksa, a Magyar Általános Hitelbank ny. igazgatója (u. o.).

V. ö. Mandl Bernát: *Zwei Märtyrer*, dr. Blochs *Oesterreichische Wochenschrift* 1911. jún. 23., 1911. jún. 30.; *Nyitramegyei levéltár* II—246., XXI—5431.; Orsz. Levéltár. — Dr. Hajdú Miklós: *Szeniezei Savuot* — a Hónig és Back-család történetéből (1939).

*

Beocsin község Szerén megyében, a Fruska-Gora hegységet övező márgarétegeknek a Dunára dülő oldalán fekszik. Régebben két cementgyára volt: a Csik-féle, berendezésében elavult és a Redlich, Ohrenstein és Spitzer-féle, modern berendezésű ipartelep. Tudni kell, hogy a cementre kiválóan alkalmas márgát legelőször Clark Ádám mérnök használta a budapesti Lánchíd építésénél. A Redlich-féle gyár már az 1890-es évek elején mintegy fél millió Román- és negyed millió métermázsa Portlandcementet készített. Az üzem 1906-ban részvénytársasággá alakult át. Cégének — Beocsini Unió cementgyár rt. — volt alelnöke *Ohrenstein* Henrik, aki 1908-ban beocsini előnével magyar nemességet, 1910-ben magyar bárói rangot kapott. A családnak — bár nem teljes — leszármazása ez:

Henrik (1857—1919), felesége (1897) *Redlich* Klára (sz. 1874). Gyermekeik:

1. *György* (sz. 1898. szept. 18.),
2. *Magdolna* (sz. 1899. szept. 14.),
3. *Vilma* (sz. 1899. szept. 14.).

*

Balázs Béla (sz. 1884. aug. 4. Szeged) írónak írói neve *Balázs*. Családneve *Bauer*; utóneve *Herbert*; szülei *Bauer* Simon főreáliskolai tanár és *Lewy* Jenny. *Balázs* Béla szintén középiskolai tanárnak készült, de csakhamar az irodalom műveléséhez fordult és elbeszéléseket és tanulmányokat

írt különböző folyóiratokba. Két drámáját a Nemzeti Színház adta elő; ő írta Bartók Béla „A fából faragott királyfi“ c. balletjének szöveggönyvét. Áttért 1913. márc. 22-én. Van egy fivére is, aki orvos-tanár Leningrádban. Ennek felesége *Kaffka* Margit (1880—1918) író volt.

Heteés, galgóci. A magyar nemességet 1910 ápr. 7-én *Heteés* Mór kereskedelmi tanácsos és dr. *Heteés* Antal budapesti ügyvéd kapták.

A család szoros rokoni kapcsolatban áll a Bettelheim Miksa és Társa Rt. norinbergi játék- és díszműáru — időközben már megszűnt — nagykereskedő céggel, amennyiben *Bettelheim* Miksa feleségének testvéröccsei *Heteés* Mór, a részvénytársaság volt elnöke és *Heteés* Antal dr. a társaság volt jogügyi igazgatója. A céget 1872-ben alapította *Bettelheim* Miksa a Király-utca 5. számú házban, ahonét később elhurcolkodott a Marokkói-utcába, majd pedig a Vilmos császár-út 16. szám alatti házba. Később belépett a cégbe galgóci *Heteés* *Alfréd* is, aki 1922-ben kereskedelmi tanácsos címet kapott.

Egyike a főváros legnagyobb adófizetőinek, tehát leggazdagabb vagy legalább is legnagyobb keresetű egyéneknek *Schiffer* Miksa mérnök, földbirtoke. Egyike az ország legnagyobb vállalkozóinak. A „Grünwald testvérek és *Schiffer*“ cég épít házakat, vasutakat és vállalkozásai az összes építési lehetőségekre kiterjednek. *Schiffer* Miksa vasúti mérnök volt, de később önállósította magát. Egyike az igazi pénzoligarcháknak. — Áttért és katolikus lett. Felesége, született *Grümvald* Sarolta (1872—1936) szintén áttért, úgyszintén ma már katolikusok leányai is, akik közül *Katalin* (sz. 1907. máj. 11. Budapest), férje (esk. 1927. ápr. 30. Budapest) mollbergi *Wimpffen* Ferenc gróf (sz. 1899. aug. 19.); *Piros-*

kát báró *Podmaniczky* Attila (sz. 1897) országgyűlési képviselő vette nőül; harmadik nővérük *Andaházy-Kasnya* Béla (sz. 1883) festőművész, országgyűlési képviselőnek volt a felesége (elváltak); negyedik leánya pedig *Terbócz* Imre (sz. 1891) ugyancsak országgyűlési képviselő felesége.

Wimpffen Ferenc gróf és *Schiffer* Katalin gyermekei:

Wimpffen Siegfried gróf (sz. 1928. márc. 11. Budapest).

Wimpffen Bernadetté grófnő (sz. 1930. ápr. 18. Budapest).

Wimpffen Johanna grófnő (sz. 1936. máj. 25. Budapest).

Wimpffen Friderika grófnő (sz. 1938. júl. 21. Budapest). *

A jánosii *Engel* családdal részletesen foglalkoztam az I. kötet 22—26. oldalain. Az ottani leszármazási adatok kiegészítésül közlöm, hogy Adolfnak (1820—1903) *Justns* Annától (1843) született fiai közül *Gyula* (1857—1934) udvari tanácsos felesége szül, maróthi *Fürst* Ilona (sz. 1866), meghalt 1938. febr. 6-án. Gyermekeik:

1. *Aurél*, felesége *Stern* Paula;

2. *Pál*, felesége *Ornstein* Kitty;

3. *Miklós* (sz. 1894. okt. 27.) felesége *Szendrei* Sári;

4. *Ilma*, férje von *May* Róbert dr.

#

Hirsch lápot (sz. 1841. márc. 14. Pesten, megh. 1920) Müller Emil nyomdájában mint szedő kezdte meg pályafutását. Már ekkor kezdett szerepet játszani a munkásmozgalmakban és kezdett irodalmilag is működni. Később külföldre ment, ahonnan visszatérve az 1868-ban alapított. Pesti könyvnyomda Rt.-nál lett művezető, majd amikor a Heckenast-könyvnyomdát és kiadóüzletet 1873-ban a Franklin

társaság vette át, annak üzletvezetője, 1894-ben pedig egyik igazgatója lett. Felesége *Schwartz Róza* volt. Örményesi előnével 1912. dec. 20-án magyar nemességet is kapott. Gyermekei közül *Nelly*, mint magyar költők illusztrátora vált ismeretessé. Gyulai Pál költeményeinek jubiláns kiadásához ő készítette az illusztrációkat. Férje volt dr. *Rotlyfeld* — utóbb *Radó* — Sámuel (1857—1919) a Pester Lloyd egyik szerkesztője.

Lipót fia *Ödön* (sz. 1872. szept. 29. Budapest) felesége *Keppich Irén*; gyermekeik:

1. *Éva* (sz. 1906. ápr. 12. Budapest).
2. *Emil* (sz. 1908. ápr. 3. u. o.) oki. gépészmérnök.
3. *Katalin* (sz. 1904. jún. 26. u. o.)

*

Alapi Henrik dr. (sz. 1859. Nyirbogdány) egészségügyi főtanácsos, egyetemi rk. tanár, a budapesti Zsidó-kórház igazgató-főorvosa, korábbi családneve *Halper* a volt. Nevét 1868-ban *Halpera* Leó nyirbogdányi lakos és gyermekei: *Adolf* és *Henrik* változtatták át Alapi-ra (20.806/68. B. M.)

*

A *Hay* család leszármazása a XVIII. század második feléig vezethető vissza. Öse, Mihály — úgylátszik — Aszódról került Abonyba, ahol aztán a család leszármazása a XIX. század közepéig követhető nyomon. Mihálynak három gyermeke volt: Zelig, Mose és Mordecháj, akik 1771-ben már Abonyban élnek. Közülük csak Zelig utódait ismerjük. Hét fia volt, akik közül öten terjesztették tovább a családot. Mihálynak (1803) és Mordechájnak (1817) nem voltak gyermekeik, legalább is nem tudunk róluk. A többiek közül Lipmannak (1797) fia volt Jakab (1830), Dávid (1805), fiai voltak Ábrahám (1835) és Ignác (1840), Jakab fiai voltak Ignác (1842) és Fülöp (1850), Mose (1807) fia volt

Jakab (1807), Salamon fia volt Mihály (1815), ennek fiai Károly, Gyula és Mór.

Hay Jakab jómódú ember volt Abonyban. Te-kintélyes ember is lehetett községében, mert amikor Kossuth Lajos Abonyban járt, látogatást tett az ekkor már öreg Haynái is. Nagy megtiszteltetésnek vette az öreg Hay Kossuth Lajosnak ezt a látogatását és hogy hazaszeretetének és Kossuth iránti, tiszteletének kifejezést adjon, összehordatta házá-nak minden arany-, ezüst-, cink- és réz-neműjét és átadta azokat Kossuthnak azzal a rendeltetéssel, hogy azokat a Haza javára legjobb belátása szerint használja fel.

Nem tudom, hogy ezzel a Hay családdal rokon-e az az ily nevű család, amelyből Bernát gyermekei változtatták át nevüket *Halmos-ra*. *Halmos Izor* (1850—1932) felesége *Brünauer Katalin* volt, gyermekei pedig: 1. *Halmos Sándor* (sz. 1882), felesége *Márkus Irén*, gyermekei: a) György, b) János, c) Pál; 2. Imre (sz. 1884), felesége *Lőwy Margit*, gyermekei: a) Ferenc, b) Katalin; 3. Erzsébet (sz. 1886).

*

Erdős Aladár (sz. 1875. máj. 20. Budapest) tanulmányai elvégzése után az Adriai Biztosító kötelekébe lépett, amelynek jelenleg ügyvezető igazgatója. M. kir. kormányfőtanácsos, emléklapos százados, több hadi kitüntetés tulajdonosa és több vállalat igazgatóságának tagja. Atya *Eibenschütz Sándor* posztónagykereskedő volt. Felesége szül. *Ferenczi Zsófia* (sz. 1885. jul. 18. Miskolc), fia pedig *Erdős István dr.* budapesti ügyvéd.

*

Sok magyarosított *Almási* családnév van. Erre a névre változtatta át nevét 1883-ban *Apfel* Jakab galgóci kereskedő is, akinek gyermekei *Antal*, *Hugó*, *Gizella*, *Frida* és *Márta* (17.083/83. B. M.). Most nevezett *Almási Antal* (sz. 1873. Galgóc) rabbinak

készült, de jogász lett belőle és jelenleg egyetemi rendkívüli tanár és kúriai bíró. A magyar polgári törvénykönyv kodifikálási munkálataiban tevékeny részt vett és jogászai érdemei közé tartozik hazai magánjogunknak külföldön való ismertetése. Igen sok, főleg magánjogi tárgyú önálló munkát írt. Áttért. — Almási Hugó a Magyar petróleumipar Rt. gyárigazgatója.

*

Hollandián, majd pedig innen Morvaországban át Spanyolországból származó család a *Gomperz* család is. Akkor költözött onnét ki, amikor 1492-ben a zsidóknak el kellett hagyniok Spanyolországot és egy jelentékeny része Hollandiában talált menedéket (1. részletesen a II. kötet 106. és köv. oldalain). Forrásaim szerint (Beiträge zur Geschichte der Juden in Mähren. Von Dr. Heinrich Flesch, 69. old.) Jehuda Löb — Leopold Benedikt *Gomperz* — Nimwegenből (Hollandia) vándorolt be Morvaországba, Kanitzban 1811. dec. 4-én hányt el és sírmlékén igen tekintélyes, előkelő és tanult embernek van írva. Löb Hollandiából jövet állomást tartott közben Pozsonyban, 1776-ban telepedett meg Kanitzban (Morvaország), magas kort ért el, Brünnben halt meg (1.fentebb),de Kanitzban van eltemetve. Több gyermeke volt, kik közül a következőkre vannak adataim. Lea 1770-ben született és 1841. aug. 24. halt el Kanitzban. Másik leánya *Auspitz* Lázár felesége lett s halála (1833. nov. 20.) előtt írásban azt a kívánságát fejezte ki, hogy temetésén semmi dicséret sem hangozzék el felette. *Auspitz* Lázár gyapjúkereskedő volt Brünnben. Felesége emlékére egy ezüst lámpát állított fel, amelyben mind a mai napig állandó láng ég. Harmadik leánya *Frumet* 1834. máj. 3-án halt el. Fivérük volt Mendel Bér *Gomperz* (megh. 1844. dec. 24.), aki *Frumet* elhalálozása alkalmából ezüst kezecskét ajándékozott a kanitzi hitközségnek. Mendel Bér *Gomperz* sírfel-

irata szerint igen jótékony férfiú lehetett, mert a reá vésett sorok nagyon elismerően nyilatkoznak róla.

A brünni Philipp Gomperz et Comp. bankházat Gomperz Fülöp alapította. Ennek voltak főnökei Gomperz Miksa lovag (isz. 1822. márc. 1. Brünn), aki emellett kendőgyártásra is adta magát. Elnöke volt a cseh nyugati vasúttársaságnak és a prágai Vaskereskedők Társulatának. Főnöke volt a bankháznak Gomperz Gyula lovag (sz. 1824. nov. 21. Brünn) is és tulajdonostársa volt az Auspitz unokái cégnek is és sok közhasznú intézmény létrehozásában fejtett ki tevékenységet.

Gomperz Fülöpnek (Feiwel) több gyermeke volt. Közülük Károly és Rudolf 1851. szept. 6-án — mindketten egy napon — kolerában hűnytak el. Henrik (sz. 1843. dec. 24.) a brünni J. M. Gomperz bankház főnöke kamarai tanácsos és hosszú időn át előljárósági tagja volt a brünni izr. hitközségnek. Nagyban űzte a gyapjúval való kereskedést, főleg exportra dolgozott és élénk kereskedelmi összekötetésben állt Magyarországgal is. Fülöp leányai közül Jozefin Wertheimstein Lipót felsége lett, fiatalabb nővére Todesco Edéhez ment nőül. Fivérek voltak Miksa, Gyula és Tódor udvari tanácsos. Gyula Bettelheim Karolát vette nőül.

Gomperz Tódor (1832. márc. 29. Brünn — 1912.) német filológus, bécsi egyetemi tanár volt.

Morvaországból származott Magyarországba az a Gomperz család is, amely dentai előnévvel Gomperz Miksa budapesti és Gomperz Zsigmond bécsi lakos személyében 1905-ben magyar nemességet kapott, amely 1908-ban ki lett terjesztve fivérük, Gomperz Emil budapesti nagy kereskedőre. A család részletes leszármazása nem áll rendelkezésemre. A vonatkozó adatokat kérelmem dacára a család tagjai sem közölték. így tehát ennél a családnál is

meg kell elégednem töredékes és hiányos adatok közlésével.

Gomperz Zsigmond felesége *Ehrenfeld* Hona volt. Ugyancsak *Ehrenfeld*-leány, *Ehrenfeld* Zsófia az anyjuk *Gomperz* Miksának, *Gomperz* Zsigmondnak, *Gomperz* Lajos-Leónak és *Gomperz* Emilnek. Dentai *Gomperz* Miksa meghalt, özvegye él. Gyermekai: *Gomperz* Ervin, a Flóra-gyár vezérigazgatója és *Gomperz* Alice. — *Gomperz* Emil (megh. 1914.) felesége *Mosel* Regina, gyermekeik: 1. *Gomperz* Oszkár, 2. *Gomperz* Irén, férje dr. *Hajdú* Viktor. 3. *Gomperz* Ella, férje *Stux* László. *Gomperz* Margit „*Altai Margit*“ álnéven író. — Ismeretesek még a családból *Gomperz* Andor, a budapesti facsavar-, vas- és fémműgyár rt. Igazgatója: *Gomperz* Benedek, *Gomperz* Lajos Leó.

Tény, hogy régi spanyolországi származása ellenére a *Gomperz* család a XIX. század elején Brünmben még „tolerált“ zsidó család volt. Századokon át, még Spanyolországban, takácsmesterséget folytatott és Morvaországban történt megtelepedésük után nagy jólétre tett szert. Ma is tekintélyes vagyont képvisel a család Magyarországon.

*

Az I. kötet 136—7. oldalain ismertetett *Vázsonyi* (Weiszfeld) családból dr. *Vázsonyi* János felesége *Milkó* Panni, akinek fiuk *Vázsonyi* Vilmos Tamás.

A *Milkó* családra csak töredékes adataim vannak. *Milkó* Mátyás (1879—1938) bácsmegyei földbirtokos volt, özvegye szül. *Reich* Erzsébet; gyermekük 1. *Péter*, 2. *Panni*, dr. *Vázsonyi* Jánosné. — Mátyás testvérei: *Flóra*, akinek férje *Braun* Lajos, *Imre* dr. és *Lajos*, ez utóbbinak felesége *Oblath* Hanna. *Milkó* Mátyásné sz. *Reich* Erzsébet szülei: *Reich* Vilmos (megh.) és *Oblath* Sára.

Nem tudom, hogy rokon-e a fentebbi *Milkó* családdal az a *Milkó* Ferenc, aki 1935-ben tért át, to-

vábbá *Millió* Izidor (sz. 1855. Szabadka) előbb Szabadkán árvaszéki ülnök, majd lapszerkesztő és író. Továbbá *Milkó* Vilmos dr. (sz. 1878. Óbecse) egyetemi rendkívüli tanár. Tudtommal egyikük sem tért át.

*

Naményi. A családot korábban *Neumann-nak* hívták. Egyike Európa legrégebb zsidó családainak, amely leszármazását a XVI. század végéig tudja visszavezetni. Tagjai közül számos kiváló tudós és író van. Közülük dr. Neumann *Ede* (1859—1918) az első rabbi volt, aki a budapesti Országos Rabbi-képző Intézetben nyerte képesítését. Haláláig mint nagykanizsai főrabbi működött. Az Orsz. Rabbi Egyesület elnöke volt. Több önálló történeti és irodalomtörténeti munkát és tankönyvet írt. Fiai közül *Ernő* (sz. 1888) közgazdasági doktor, az Országos Iparegyesület helyettes igazgatója, a Magyar Könyvművészek Társaságának főtitkára és volt előadó tanár a Budapesti Kereskedelmi Akadémia főiskolai tanszakán. Több közgazdasági munka szerzője. *Lajos* dr. (sz. 1892) pszichiáter, ideg orvos, hazai és külföldi tudományos társaságok tagja, a Magyar Psychológiai Társaság örökléstudományi Szakosztályának titkára. Több eugenikai, öröklés- és orvostudományi munkát írt. Elsőnek tett javaslatot Magyarországon az eugenikai sterilizáció bevezetésére.

*

Szabó József szegedi kereskedő felesége *Ausländer* Eleonóra volt. Gyermekei voltak: 1. *Fáni*, 2. *Lajos*. 3. *Manó*.

1. *Fáni* (1857—1935) férje *Engelmann* Soma (1855—1930) volt: gyermekeik: A) *Engelmann* Irma (sz. 1880); B) *Szidónia* (sz. 1882); C) *János* (sz. 1884); *Rózi* (sz. 1886), férje *Fekete* Nándor; E) *József* (1890—1936).

2. *Lajos* (1867—1912), ny. csendőrszázados; felesége *Pfeiffer Róza* (sz. 1879). Gyermekai:

A) *Ilona* (sz. 1901); férje *Kaposi Ármin*; gyermekei: a) *Kaposi Ernő* (sz. 1921), b) *Kaposi Éva* (sz. 1923).

B) *László* (sz. 1903).

C) *Jenő* (sz. 1906).

3. *Manó* (1870—1929); gyermeki:

A) *József* (sz. 1896).

B) *Ilona* (sz. 1900).

C) *Irén* (sz. 1903); férje dr. *Ungar Elemér* kir. törvényszéki bírósági; fia:

Ungar Tibor (sz. 1925).

*

Müller, újlaki. *Müller József* (1850—1931), az Újlaki Téglai és Mészégető Rt. vezérigazgatójának felesége *Brünauer Szidónia* volt. Katholizált. „Újlaki“ előnévvel 1911-ben magyar nemességet is nyert. Gyermekai:

1. *Pál* dr., a nevezett Rt. vezérigazgatója; felesége *Blau Dorottya*; fia:

György.

2. *Aranka*; férje *Kálledey Sándor*.

3. *Gyula*.

*

A *Halom* család régebbi múltját nem ismerem. Ily nevű családból *Halom Dezső* (1875—1935) m. kir. kormányfőtanácsos, a Magyar Általános Ingatlanbank Rt. alelnök-vezérigazgatója volt, özvegye *Horvát Margit*. Gyermekai:

1. *Halom Erzsébet*, férje *Szende Péter* dr.,

2. *Halom István* dr., ügyvéd a Magyar Általános Ingatlanbank Rt. igazgatója.

*

Weiss Fülöp (sz. 1859) felsőházi tag, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank elnöke, 1882-ben lépett nevezett bank alkalmazásába. Mint tőzsdeintéző kezdte meg ottani működését, de néhány évre rá

már aligazgató, 1911-ben az Intézet vezérigazgatója, 1913-ban alelnöke, 1921-ben pedig — Lánczy Leó halála után — annak elnöke lett. Igen sok kitüntetése van és életfogytiglan kinevezett tagja a felsőháznak. Tulajdonosa az I. oszt. magyar Érdemrendnek. Áttért. Egyik leánya, *Weiss Eleonóra Walkó Lajos* (sz. 1880) ny. külügyminiszter felesége. Házasságukból két leánygyermek született, akik közül az egyik *Nemes János gróf* (sz. 1910) felesége, a másik *Zichy grófné* lett. Nevezett Weiss Eleonórának első férje *Keleti N.* volt, akitől leányát, *Keleti Máriát* báró *Rudnyánszky* vette nőül. Másik leánya dr. *Bíró Pálnak* volt a felesége.

*

Antal János (sz. 1869. Győr) udvari tanácsos, egyetemi magántanár, korábban a budai irgalmas kórház fogászati osztályának főorvosa korábbi neve *Singer* volt. Szülei *Singer Hermann* és *Neumann Johanna* voltak. Áttért.

*

A báró *Hazai* családnak korábbi neve *Kohn* volt. Nevét *Kohn Samu* rimaszombati lakos hadapród 1876-ban változtatta át *Hazai-ra* (12.699/76. B. M.). Nevezett 1851-ben született Rimaszombatban és a katonai pályán vezérezredesi rangig (1916) emelkedett. Volt honvédelmi miniszter (1910—1917), 1912. szept. 10-én pedig bárói rangra emeltetett. Felesége *Juhász Mária*; fia, *Miklós* (sz. 1896. nov. 26. Budapest) a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank tisztviselője.

*

A II-ik kötetben a *Pólya* családra vonatkozó ismertetésbe téves adat került be. A 122-ik oldalon ismertetett *Pólya Tibor* (1886—1937) festőművész nem származott zsidó vagy zsidó eredetű családból. Atyja, *Béla* (megh. 1903) ügyvéd, anyja *Vaniek Irma*, nagyszülei pedig *Bálint* kisújszállási főjegyző és *Veres Teréz* voltak, özvegye azonban, *Arányi*

Szeréna zsidó származású nő; leánya Kató. Következésképpen fivére, Pólya Iván ugyancsak festőművész sem származik zsidó családból.

A nemes lácai *Szabó* családból lácai *Szabó* Olga háromszor ment férjhez. Első férje nemes kókai *Kun* Árpád volt, akitől elvált. Második férje, a zsidó születésű *Basch* Tivadartól szintén elvált és újból férjhez ment a keresztyény származású *Fritz* Oszkárhoz. Ez utóbbi két férjétől született gyermekei *Basch* Tibor, szabadalmi ügyvivő (Berlin), akinek felesége *Klór* Irma; *Fritz* Oszkár, akik nevüket *Láczai-ra* magyarosították. *Fritz-Láczai* Oszkár gyermekei 1. *Láczai* Ervin, akinek felesége ismét zsidó születésű nő: *Bokor* Klára (elváltak) és *Láczai* Olga.

*

Czigány Dezső 1883-ban Budapesten született. Festészeti tanulmányait Budapesten, Münchenben és Párizsban végezte. Főleg arcképeivel több külföldi kiállításon vett részt, de tájképei is a maguk nagyvonalúságukkal értékes alkotásai. Az előbbienek közül legismertebb Ady Endre arcképe. Egyszerű szülők gyermeke; apja bádogosmester volt. Háromszor nősült. Első felesége alvó férje mellett agyonlőtte magát; második feleségétől elvált; harmadik felesége *Szilasi* Borbála volt. Első házasságából két gyermeke származott: *Judit* és *LóbSzló*. *Judit* (sz. 1919) férjhez ment *Ingusz* István műszaki vállalkozóhoz Párizsba, akiknek egy leánygyermekük született. A művész leánya kisleányával éppen látogatóban volt 1937. év utolsó napján, Pesten szüleinél, amikor *Czigány* Dezső kioltotta saját, felesége, leánya és unokája életét (az egykorú újságszámok részletesen, túlságosan is terjengősen foglalkoztak a családi tragédiával).

Szilasi Borbála *Szilasi* Móric (sz. 1854. oki. 20., Szilasbalhás, megh. 1905. máj. 15. Kolozsvár) leá-

nya volt. Atyját előbb *Sonnenfeld-nek* hívták és 1881-ben. változtatta át nevét *Szilasi-ra* (60.104/81. B. M.). Kolozsváron volt egyetemi tanár (magyar nyelv és irodalom). Jelentékeny nyelvészeti tevékenységet folytatott és sokat fordított görög klasszikusokból. Említett leányán kívül fiai még 1. *Vilmos* klasszikus filológus, akit miután állásából elbocsátották (főgimnáziumi tanár volt Pesten) Münchenben telepedett le; 2. *Jenő* dr. budapesti orvos.

*

Egyike volt a Szegeden elsőként megtelepedett családoknak a *Prosznitz* család. *Izrael* 1786-ban telepedett le Szegeden, származáshelyére azonban nincsenek közelebbi adataim. Lehet, hogy a morvaországi Prossnitz-ból származik és rokoni kapcsolatban áll *Prosznitz* Löbele (megh. 1750) hírhedt kabalistával, erre azonban bizonyítékom nincs. Minthogy azonban utóbb nevezett Magyarországon is működött, röviden megemlékezem róla is. Született a XVII. század vége felé Brodyban (Galícia), innen a morvaországi Prossnitzba került, ahol meg nősült és egy városvégi kunyhóban mint házaló tengette életét. Rövidesen rá prófétának adta ki magát és megígérte híveinek, hogy a Sechina éjfélkor meg fog előttük jelenni. A jelenés meg is történt, éspedig úgy, hogy Löbele egy perforált függöny mögül fehér ruhában, mellén a tetragrammtonnal megjelent és legtöbben el is hitték a csodát. A rabbi azonban letépte a függönyt, leleplezte a csalást, mire az összes morvaországi rabbik kiközösítették. Löbele azonban mégis prófétának adta ki magát, szövetkezett Nechemia Chájunnal, a hírhedt sabbataianus szélhámossal és prófétai vándorlásai közben megfordult Magyarországon is, ahol azonban nem talált hívókra. Élete végét keresztények között élte le és azt hirdette, hogy Sabbatai Cévi megjelenése óta Isten a világ kormányzását

nevezettre és ennek menybemenetele óta *Eibenschütz* Jonathánra (altonai főrabbi volt) és őrá bízta.

Prosznitz Izrael igen tekintélyes szerepet játszott a szegedi zsidó hitközség életében. Ugyanígy a XIX. század első felében ugyancsak Szegeden élt *Prosznitz* Mihály is, aki 1854. jún. 15-én halt el. Utóbb nevezett *Prosznitz* Mihálynak két felesége volt. Az első *Kronstein* Júlia, a második *Bamberger* Babetta Pollák özvegye volt. Forrásaim öt gyermekükről tudnak, ú. m. 1. *Cecil*, akinek férje *Spitzer* Ferenc, 2. *Rózái*, akinek férje *Bamberger* Sámuel (1827—1874), 3. *Vilmos*, (sz. 1836. jan. 7.), akinek felesége *Benedict* Genovéva, 4. *Johanna*, akinek férje *Bittner* Lipót és 5. *Simon*, akinek felesége *Freind* Berta volt.

A magyar bárói rang adományozása a múltban több nagyiparos részére történt. Ezek közé tartozott a *Kürschner* család is, amelyből *Kürschner Adolf* 1908. nov. 30-án osztrák nemesi, 1910. okt. 20-án pedig magyar bárói rang adományozásában részesült. Habár a családnak magyarországi házassági kapcsolata — legalább adataim szerint — nincs is, mégis közölni óhajtom a teljesen idegen magyar bárói családnak rendelkezésemre álló házassági adatait.

Nevezett *Kürschner Adolf* báró (sz. 1844. aug.

4.) felesége (1875. aug. 22. Strassnitz) *Siebenschein* Mária (sz. 1858. júl. 14. Wien) volt. Ebből a házasságból származtak:

1. *Richard* báró (sz. 1876. ápr. 23. Brünn).

2. *Emil* báró (sz. 1878. jan. 3. u. o.);

3. *Károly* báró (sz. 1880. máj. 24. u. o.); felesége (1911. jún. 7.) *Salter* Klára (sz. 1890. okt. 21. Szuczava).

4. *Franciska* bárónő (sz. 1882. szept. 29. u. o.), férje (1904. dec. 11. Brünn) *Stein* Félix;

5. *János* báró (sz. 1887. júl. 26. Briinn).

6. *Lily* bárónő (sz. 1888. okt. 27. u. o.); férje (1907. dec. Wien) *Stein* Vilmos.

A *Bamberger* család Szegedre való. Őse *Ádám*, (Ásár), akinek felesége *P ollók* Babett volt. Gyermekük voltak:

1. *Sándor* (sz. 1827. ápr. 22.), felesége *Bauer* Rózái.

2. *József*, felesége *Benedict* Nanett.

3. *Sámuel*, felesége *Prosznitz* Rózái.

4. *Lipót*, felesége *Cukor* Józsa.

5. *Mária*, férje *Kulinyi* Zsigmonct.

6. *Hermina*, férje *Eppinger* Mór.

7. *Erzsébet*.

A családból *Bamberger* Béla dr., budapesti ügyvéd (sz. 1851. márc. 8. Szeged, megh. 1906. jún. 12. Budapest) balástyai előnévvel 1903. okt. 14. magyar nemességet kapott.

Ily nevű családból *Mihály* felesége *Kaszab* (Kohn) Gizella. Gyermekük:

1. *Andor*, felesége *Pillitz* Vilma; gyermekei:

A) *István*, — B) *Zsuzsi*.

2. *György*, felesége *Stern* Rózsi.

3. *Ilona*.

*

A XVIII. század első felében Budán élt *Bürgel* család Frankfurttól származott oda. Forrásaim szerint német rabbi-nemzetség utóda volt, aki a XVTT. század legvégén telepedett le a magyar főváros budai oldalán *Sámuel* személyében. Ez a *Sámuel* igen sokoldalú „kereskedő“ volt. Tulajdonképpen gabona- és sókereskedéssel foglalkozott, de hadseregszállító is volt, amennyiben *Leitersdorfer*-rel együtt ágyúöntéshez szükséges ércet is szállított a hadvezetőségnek. A család egy másik tagja, *Joachim*, szerényebb üzleti tevékenységet folytatott: ócskás volt; ruhaneműeken kívül vasárukkal is kereskedett. De-

Buda városa nem nagyon rokonszenvezhetett vele, mert semmi tekintettel hat élő gyermekére. 1712-ben kiutasította a városból. Persze családotól. Természetesen Biirgel Joachim megfellebbezte a városi tanács kiutasító határozatát, mire a felsőbb fórum engedélyt adott neki, hogy egy évig meg kell őt túrníe a városnak, de feleségének és gyermekeinek el kell hagyniok a város falait. Bürgel Joachim ezt a határozatot is tovább fellebbezte és pedig jó eredménnyel. Ugyanis 1715-ben királyi rendelet érkezett a város tanácsához, amely szerint Joacbimot a városnak meg kell túrníe lakosai között. (Biichler: 185., 199).

*

A II-ik kötet 141- 42. oldalán ismertetett gelsei *Gutmann* család házassági kapcsolatai az alábbi adattal egészítendő ki; gelsei *Gutmann* Ida felesége volt benedekfalvi *Dettrich* Gusztávnak; gyermekei:

1. *Dettrich* Vladimír, 2. *Dettrich* Ida.

*

A zsidó származású *Kornhaber* Adolf a hadsereg kebelében gyalogsági tábornoki rangig emelkedett fel. Mint ezredes részesült 1909. febr. 5-én pilisi előnévvel a magyar nemesség adományozásában. Felesége *Rosenzweig* Nanette; gyermekei: 1. *József* (sz. 1898. márc. 1. Czernovitz) honvéd őrnagy; 2. *Vilmos* (sz. 1899. jún. 12. Jászberény) honvéd százados; 3. *Miidós* (sz. 1900. aug. II. Jászberény) banktisztviselő.

*

Csehországból származott Magyarországra az a *Bloch* család, amelyből *Mózes* (sz. 1815. febr. 2. Ronsberg, megh. 1909. aug. 10. Budapest), teológus, a budapesti rabbiképző intézet tanára származott. Első állomása Wottiz község volt, ahol 12 évet töltött; utolsó rabbi állomása Leipnik volt, ahonnét 1877-ben a budapesti Országos Rabbiképző Intézet meghívására Budapestre került. Gazdag irodalmi

tevékenységet fejtett ki. Fia, *Henrik* (sz. 1854. febr. 4., megh. 1923) a budapesti rabbiképző intézet tanára volt. Tanári képesítést a német és görög nyelvből és irodalomból, továbbá a történelemből szerzett. Ősök *Bloch* Elijáhu, ennek felesége *Semen Eszter* volt.

Zsidó születésű volt *Bloch* József (sz. 1862. jan..

5. Budapest, megh. 1922. máj. 6. Budapest) a magyar hegedűtanítás egyik alapítója, a Zeneakadémiai tanárképző vezetője volt. Hegedűiskolája öt részben jelent meg (1904).

*

Neumann Miksa (megh.) a Magyar Jelzálog: Hitelbank igazgatója volt. Margitai előnével 1913-ban magyar nemességet is kapott. Fia *János* dr. budapesti egyetemi magántanár. Felesége *Kövesi Marietta*.

*

A dunaföldvári *Halász* családot, amelyből a magyar nemességet 1909-ben *Halász* Sándor miniszteri tanácsos, a postatakarékpénztár igazgatója kapta, előbb *Fischer*-nek hívták, őse, *Fischer* J. L. Morvaországból költözött be Magyarországra. Fia, *Fischer* M. Vilmos 1818-ban Apostagon született, majd hajózási vállalkozó volt Dunaföldváron és ugyanott vette nőül az 1831-ben Kulán született *Weidinger* Cecíliát. Ezek fia volt *Halász* Sándor, aki 1857. nov. 9-én Dunaföldvárott született és 1918-ban hunyt el. Mint hírlapíró kezdte meg pályafutását; 1885-ben a postatakarékpénztár megszervezésekor az intézethez fogalmazóvá nevezték ki, ahol fokozatosan előrehaladva 1907-ben miniszteri tanácsos és az intézmény igazgatója lett. A Magyar Közgazdasági Társaság alelnöke és Műegyetemi magántanár volt. Igen gazdag közgazdasági irodalmi munkásságot fejtett ki. Felesége (esk. 1890. máj. 20.) *Geiger* Irén, gyermekei pedig:

1. Halász *Tibor* dr. (sz. 1891) miniszteri tanácsos a m. kir. kereskedelemügyi minisztériumban. Felesége *Neubauer* Hildegárd Klára. Fia:

Sándor (sz. 1926).

2. Halász *Ferenc* dr. (sz. 1893), a Mezőgazdasági Ipar Rt. ügyvezető igazgatója, a m. kir. kormányfőtanácsos. Felesége ippai és érkeserői *Fráter* Zsófia. Fia:

Halász *Ferenc* (sz. 1927).

*

A budapesti nagykereskedők közül *Neumann* Frigyes (megh.) is magyar nemességet kapott gárdonyi előnével 1888-ban. Felesége *Neumann* Lujza volt, akitől gyermekei:

1. *Károly* dr. (sz. 1865), ny. miniszteri tanácsos, a kereskedelemügyi minisztérium vasúti szakosztályának volt főnöke, több hazai és külföldi magas érdemrend tulajdonosa, tiszteletbeli műegyetemi rendes tanár, stb. Több önálló munkája is jelent meg főleg vámügyi és vasútügyi tárgykörből. Átért. Felesége *Lipziger* Ilona, gyermekei pedig:

A) *Lily* (sz. 1893),

B) *Olga* (sz. 1895).

2. *Róza* (sz. 1870), férje kápolnásnyéki *Gárdony* Zsigmond (sz. 1857).

A Csongrádmegyében megtelepedett *Sváb* család első ismert őse *Gáspár* (1779—1857), akinek felesége született *Klein* Róza (1795—1885). A szegedi zsidó hitközség történetében többször találkozunk Sváb Gáspár nevével, aki 1827-ben az ú. n. „Harmincegyesek“ tagja volt és 1844-ben Szegeden házat szerzett. Sváb *Károly* (sz. 1829. Csongrád, mh...) a szabadságharc alatt hadnagyi rangban Bene Lajos őrnagy, majd ezredes mellett mint szárnysegéd teljesített szolgálatot. Képviselő is volt; 1885-ben főrendiházi taggá nevezték ki; 1902-ben pedig gavosdiai előnével magyar nemességet kapott. Elnöke

volt az Orsz. Magyar Zsidó Alapítványi Egyletnek. Fia, *Sándor*; felesége esetei *Herzog Irén* bárónő (sz. 1867). A családhoz tartoznak *Sváb Lajos*, akinek felesége *Haraszi Ilona*; fiúk *Lőrinc* (sz. 1890. okt. 11. Orosháza). — *Károly*, felesége *Singer Róza*; fiúk *Sándor* földbirtokos (1915). — *Jakab* első felesége *Hoffmann Alojzia* volt. Leányuk, *Mária* (sz. 1848) 1868-ban nőül ment szécsényi *Baghy Imréhez* (sz. 1836. júl. 5); gyermekeik:

1. *Baghy Béla* (sz. 1871. ápr. 2.), földbirtokos; felesége egerfarmosi és sztrégovai *Kandó Irén* (sz. 1879. jún. 1.); gyermekeik:

A) *Baghy Ilona* (sz. 1900. aug. 18.),

B) *Baghy Imre* (sz. 1902. szept. 11.).

2. *Baghy Gyula*, (sz. 1872. máj. 26.), m. kir. gazdasági főtanácsos (1923), földbirtokos; felesége (esk. 1907. máj. 16.), *Pfeiffer Mária* (sz. 1888. jún. 8.); gyermekei:

A) *Baghy Márta* (sz. 1908. máj. 11.),

B) *Baghy András* (sz. 1910. febr. 14.).

3. *Baghy Lujza* (sz. 1873. szept. 4.),

4. *Baghy Erzsébet* (sz. 1874. nov. 15.),

5. *Baghy Irma* (sz. 1893. nov. 14.).

Az I. kötet 133—34. oldalain ismertetett báró *Kohner* családból 1938. január havában dr. *Lukács Antalné* szül. *Kohner Katalin* bárónő katolizált, *Kohner György* báró és felesége *Böszörményi Andreea* a református, *Kohner István* báró és felesége, szül. *Menko-Hartogensis Alice* pedig az evangélikus hitre tértek át. A család többi tagjai megmaradtak a zsidó valláson.

A közölt leszármazás pótlásául még megemlítem, hogy *Farkas István* és *Kohner Ida* bárónő gyermekei:

1. *Farkas Károly*,

2. *Farkas Judit*,

3. *Farkas Pál*.

Lukács Antal dr. és *Kohner* Katalin bárónő
gyermekai pedig:

1. *Lukács* Antal,
2. *Lukács* Hanna.

*

Kilényi. A II-ik kötet 57-ik oldalán két ily nevű családról emlékeztem meg és a két családot egymással rokon családnak vettem azon az alapon, hogy korábbi neve mindkettőnek *Klein* volt. A két *Kilényi* család azonban nem rokon egymással. Az a *Klein Hermann*, akiről mint szerkesztőről megemlékeztem és aki a keresetségben kapta a *János* nevet, már 1845-től írói nevéül a *Kilényi* nevet használta, amelyet aztán 1849-ben családnevéül vett fel. Nevezett *Kilényi János* 1805-ben született és 1889-ben hányt el; 1849. júl. 10-én tért át az evangélikus hitre. Atyja gazdag kereskedő és a borsodmegyei összes izraelita hitközségek felügyelője volt.

*

Gáspár Artúr (sz. 1875) volt h. államtitkár, az Angol-Magyar Bank egyik igazgatója mint újságíró kezdte meg pályafutását. 1907-ben lépett be a Belügyminisztériumba, ahonnét később a külügyminisztériumba kerül, ahol 1919-ben helyettes államtitkárrá nevezték ki. Ekkor nyugalomba ment és az Angol-Magyar Bank egyik igazgatója lett. Atyja *Schwartz* Éülöp (megh. 1901) honvéd százados volt és nevét mint marosvásárhelyi lakos *Kornél* és *Artúr* gyermekeivel együtt 1892-ben változtatta át *Gáspár-ra* (96.360/92. B. M.)

*

A délutáni újságok utcai árusításának megalapítója (Magyar Estilap), előbb a Budapesti Látogatók Lapja szerkesztője, *Szalai* Mihály (sz. 1862. Csáktornya,) előbbeni neve *Singer* volt és mint *Singer* Miksa joghallgató, Csáktornyai lakos 1882-ben változtatta át nevét *Szalai-ra*. (38.680/82. B. M.) A rákövetkező évben *Singer* József, ugyancsak

Csáktornyái lakos vette fel a Szalai családnevet. Nevezett Szalai *Mihály* 1898-ban tagja lett a főváros törvényhatósági bizottságának és résztvett a főváros szegényügyi szabályzatának megalkotásában. Megírta Kossuth Lajos életrajzát és *Megváltás* c. drámája 1907-ben színre került a Nemzeti Színházban.

*

Weiszburg Jakab mint tanító a zemplénmegyei Tolcsván működött. Itt született 1864-ben fia, *Miksa*, aki a keresztségben a *Miklós* nevet kapta. Egy ideig Rózsahegyen volt polgármester, majd Aradra nevezték ki törvénytudó bírónak, ahonnét később Budapestre került és mint ítéltáblai bíró ment nyugalomba. Nevét még 1883-ban változtatta át *Székely-re* (20.002/83. B. M.) Felesége *Zimmermann* Zsigmond tolcsvai borkereskedőnek Gizella nevű leánya, fia pedig *Miklós*, jelenlegi belügyminiszeri titkár, akikkel együtt katholizált. Id. *Székely* Miklós testvérei megmaradtak a zsidó valláson.

*

A *Báron* család Gyöngyösről származik. Legalább az 1845-ben ott született *Báron* Jónás (megh. 1911. Budapest) orvos atyja Gyöngyösön volt hitközségi titkár. Nevezett fia, Jónás, a budapesti Zsidó-kórház osztályvezető sebészfőorvosa, egyetemi magántanár volt. Fia, *Sándor* dr. (sz. 1886) szintén egyetemi magántanár, sebészfőorvos.

*

Székács Antal (sz. 1863. Budapest) felsőházi tag, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara elnöke a kereskedelmi akadémia elvégzése után atyja, a Schwarz-féle üvegnagykereskedő cégbe lépett be. A hazai ipar terén az eddig elhanyagolt két gyártási ágat: a mechanikai palack- és a karosszériagyártást vezette be, amivel a magyar ipar fejlesztése körül érdemket szerzett. Megalapítója és elnöke a „Hazai Mechanikai Palack-gyár Rt.”-nak és a

„Metallo“ karosszériagyár Rt.-nak. Élénk közgazdasági tárgyú publicisztikai tevékenységet fejt ki és könyvet írt a „Kereskedelmi szakoktatás reformjáról“. 1927-ben választották a felsőház tagjává. Átért.

*

Az 1932-ben „Miss Hungária“ szépségversenyt nyert *Lampel Ica* szülei dr. *Lampel M. Miklós* orvos és *Szenes* — előbb *Schlésinger* — *Ella*, (szül. 1890. jún. 7.) Az utóbb nevezett *Schlésinger* család őse *Ábrahám* (1809—1877), akinek felesége *Weisberger Etel* (1810—1877) volt. Fiúk volt *Schlesinger Jakab* (sz. 1849), akinek *Donner Bertától* 6 gyermeke származott, ú. m. *Alfréd* (sz. 1884), akinek felesége *Cziner Irma*, leánya (*Szenes*) *Lily* (sz. 1913); *Rudolf* (sz. 1888), felesége *Klausel Johanna*, fia (*Szenes*) *István* (sz. 1928); a fentebb nevezett (*Szenes*) *Ella*, dr. *Lampel Miklósné*; *Erzsébet* (sz. 1895); *Pál* dr. sz. 1900) ügyvéd, akinek felesége *Stéger Márta* és *Katalin* (sz. 1901). A fentebb felsorolt gyermekek (*Schlesinger Jakab* és *Donner Berta* gyermeket) nevüket *Szenes-ve* változtatták.

*

Az a *Feldmann* család, amelyről alább lesz szó, zemplénmegye eredetű, ahol néhány tagja uradalmi bérlő volt. Őse *József* (sz. 1827. Hór); fia *Mózes* (1859—1927) pesti rabbi és a hármas rabbi-kollégium elnöke, az Országos Rabbiképző Intézet tanára volt. Dolgozatai héber nyelven jelentek meg. Feleségétől, született *Friedmann Józefintől* (sz. 1821. Nyitra, *Friedmann Simon* későbbi galántai rabbi leánya) tíz gyermeke származott, névszerint a következők:

1. *Dávid*, kereskedelmi igazgató Pittsburgban.
2. *Sára*, dr. *Urbach* Henrik sarajevói főrabbi felesége.
3. *Artúr* dr., rabbi Hamiltonban.

4. *Rózsi*, dr. *Adler* Ignác gyulai főrabbi felesége.
5. *Sándor* dr. pszehoanalitikus.
6. *Simon* (megh. *Butler*) kereskedő volt.
7. *József* ékszerész.
8. *Fülöp*, oki. mérnök.
9. *Bella*, férje *Berendi* István kereskedő.
10. *Jenő* dr. orvos.

*

A marosváradjai *Glück* család Alvincra való. Legalább is a magyar nemességet marosváradjai előnévvel 1879-ben *Glück* Mór alvinci nagybirtokos kapta. — A családból *Adolf* (1856—1922) felesége (1885) *Baumgarten* Gizella (sz. 1863) volt, gyermekeik pedig:

1. *Andor* (sz. 1891) és
2. *Fülöp* (sz. 1896), felesége *Glück* Magda, második (1923) *Glück* Irma. Gyermekei második feleségétől:

- A) *Endre* (sz. 1924),
- B) *Marianna* (sz. 1927).

Sarolta 1884-ben nőül ment *Singer* Antal dr.-hoz (1854—1903), *Erzsébet* (sz. 1888) pedig zombori *Zombory* Richárd (1871—1928) nejévé lett.

#

Az 1876. jún. 21-én csengeri előnévvel magyar nemességet nyert *Mayer* Salamon szatmármegyei nagybirtokos volt. Gyermekei: 1. *Sándor* (1890—1938) szatmármegyei földbirtokos, akinek felesége ómoravicai *Ungar* Ilona. 2. *Mihály*, felesége *Tamara* Anna. 3. *Alice*, férje *Léderer* Bernát és 4. dr. *Keszner* Jenő né.

*

A magyarteleki *Feleki* család Vágújhelyről 1855—59 között Lovasberénybe, majd pedig innen Budapestre elszármazott család. Előbb *Füchl*-nek hívták. Miksa (megh. 1891) 1830-ban még Vágújhelyen született, ahol atyja rabbi volt. A budapesti

egyetemen szerzett doktori diplomát, 1860-ban kör-orvossá választották meg Lovasberényben, később tiszteletbeli főorvosi címet kapott és zsidó származása dacára a székesfehérvári káptalan pákozdi uradalmi orvosává nevezte ki, ami akkor nem kis fel-tűnést keltett. Szívszélhűdés érte éppen abban a pil-lanatban, amikor egy szomszéd községben lakó be-tege látogatására indult. Lovasberényben mesék ke-ringenek önzetlenségéről és szerénységéről. Felesége *Báron* Anna volt, gyermekei pedig: 1. Hugó, 2. Béla, 3. Sándor, 4. Ludovika.

1. *Hugó* dr. (1861—1932) egyetemi magántanár (1898), majd pedig a gróf Apponyi Albert-Poli-klínika urológiai osztályának főorvosa lett. Az ő kezdeményezésére jött létre a Teleia egyesület,, amelynek szintén főorvosa volt. 1905-ben rendes tagja volt az Orsz. Közegészségügyi Tanácsnak, 1910-ben pedig magyarfeleki előnévvel magyar ne-mességet is kapott. Számos orvosi munka szerzője. Gyermekei:

A) *Géza* dr. (1890—1936) író és hírlapíró, a Pesti Napló és a már megszűnt Világ munkatársa, ez utóbbinak 1920—26 között szerkesztője, 1927-től pedig haláláig főmunkatársa volt.

B) *László* dr. hivatalnok.

C) *Pál* dr. (1894—1932) főorvos volt a budai Poliklinikán.

2. *Béla* dr. (1862—1923) ügyvéd, 30 éven át Budapest székesfőváros törvényhatóságának tagja, 1919-ben a Pesti Izr. Hitközség oktatásügyének ve-zetője, majd pedig annak alelnöke volt. Az ő nevé-hez fűződik a hitközség fiú- és leánygimnáziumá-nak létesítése.

3. *Sándor* dr. (sz. 1865) orvos, ny. székesfővá-rosi tiszti orvos. Egyben költő, a Petőfi Társaság rendes tagja, akinek több önálló szépirodalmi kö-tete jelent meg és magyarra fordította Lenau ösz-szes lírai verseit és fordított német balladákat.

4. *Ludovika* (sz. 1869)), férje volt *Augenfeld* Leó (megh.), a Magyar Általános Hitelbank igazgatója.

*

A Rothschild-ház a legutóbbi évtizedek leggazdagabb bankháza volt. Alapítója *Rothschild* Mayer Anzelni (1743—1812), akinek 5 fia volt. Mindegyik egy-egy bankház alapítója lett. Legidősebb fia a frankfurti bankház vezetését vette át, míg a többiek Bécsben, Párisban, Londonban és Nápolyban alapítottak egy-egy bankházat. A bécsi bankházat Salamon (1774—1855) 1826-ban alapította. Erről a Salamonról tartotta fenn magát a *Berg* családdal kapcsolatban a következő adoma.

Rothschild bankár nem tartozott a szívtelen emberek közé. Ahány szegény zsidó fordult hozzá könyöradományért, titkára útján valamennyinek juttatott kisebb-nagyobb összegű segélyt. Persze ennek híre hamar szétterjedt és egyre többen fordultak anyagi támogatásért hozzá. Névrokon Rothschildok is, mások is.

Egy alkalommal bizonyos *Berg* is bejött a titkárhoz azzal a kérelemmel, hogy engedje őt be Rothschildhoz. A titkár elutasította Berget kérelmével, amire Berg csak azt kérte tőle, hogy a kezébe adott cédulát vinné be gazdájához.

R. L. G. M. volt ráírva a kis cédulára.

A titkár hiába faggatta Berget, hogy mit jelent ez a négy betű, de Berg csak nem árulta el jelentését és összetett kezekkel kérte a titkárt, hogy csak vigye be Rothschildhoz, ő már tudni fogja a négy betű értelmét.

A titkár végre is rászánta magát, hogy bejelenti Rothschildnak az idegent és átadja neki a tőle kapott rejtélyes cédulát.

Rothschild meghallgatta a titkár jelentését és amikor kezébe vette a négy betűt tartalmazó cédulát, elmosolyogta magát (azt beszélük róla, hogy

nagy ritkán történt meg, hogy arcát elfintorítsa). Meghagyta titkárának, hogy engedje be hozzá a rejtélyes idegent.

Amikor Berg Rothschild asztala előtt állott, így szólt hozzá:

— Mondja, mit jelent az erre a papírlapra írt négy betű: R. L. G. M.?

— A négy betű értelme — felelte Berg — a következő:

— Rothschild Leben Gib Mir!

Rotschild elnevette magát. Becsengette titkárát és meghagyta neki, hogy állítson ki 20 forintról egy csekket az idegen részére.

Néhány hét múlva megint bekopogtatott Rothschild báró titkárához Berg. A titkár kénytelen volt bejelenteni főnökének a már ismert látogatót. Rothschild kiadta az utasítást, hogy dobják ki a tolakodót. Amikor azonban a titkár kinyitotta Rothschild dolgozószobájának aljtaját és még egyszer meghajtotta magát gazdája előtt, Berg a titkár háta mögött beosont Rothschild szobájába. Rothschild magából kikelve utasította ki a betolakodót, aki azonban feltalálta magát és megint egy papírlapot nyújtott át neki, amelyen ugyancsak a titokzatos R. L. G. M. betűk álltak.

, — Egyszer már járt nálam és akkor adtam is Magának. Mit akar megint ezekkel a betűkkel? — ripakodott rá Bergre Rothschild.

— Ez a négy betű már nem azt jelenti, mint a múltkori — felelte nagy alázattal Berg. — Ez a mostani négy betű értelme: Rotschild Leben Gib Mehr!

Rotschild csak a fejét csóválta Bergnek erre a kijelentésére. Egy pillanatig gondolkodott, aztán kiállított ezer forintról egy csekket, de szigorúan meghagyta, hogy többet ne kerüljön a szeme elé.

Berg nagy hajlongások között hagyta el a pénzfejedelem dolgozószobáját és ezzel az ezer forinttal alapította meg jövőjét. De többé nem is alkalmatlankodott Rothschildnak...

*

Szónyi József, az Európai Áru- és Podgyász Biztosító Rt. ügyvezetőigazgatója és *SzÖnyi* László, Váci Hengermalom Rt. ny. igazgatójának szülei *Stern* Sámuel (megh.) és *Fischmann* Berta (sz. 1858, megh. 1938 febr. 6.) voltak.

A pesti pénzoligarchák között ha nem is éppen az első helyen, de mindenesetre az elsők között áll tószegi *Tószeghy* Emil, a Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek Rt. vezérigazgatója. A családot korábban *Freund*-nak hívták. A magyar nemességet tószegi előnévvel 1884-ben *Freund Henrik* budapesti nagykereskedő szerezte meg. A családból aztán *Freund Imre* és *Freund Albert* 1902-ben, *Freund Richárd* és *Freund István* pedig 1909-ben nevüket *Tószeghy-re* változtatták.

Tószeghy Emil atyja; Vilmos volt a fennebb nevezett részvénytársaság jogelődje, a Kőbányai Polgári Serfőző Rt. megalapítója. *Tószeghy* Emil átért, felesége *Ebhardt* Mária. Fia Vilmos, leányai Tekla és Baba.

A fennebb említett *Imre* felesége (csepeli) *Weiss* Elise; *Albert* dr. (sz. 1873 márc. 7.) felesége *Sonnenberg* Ilona (sz. 1887. márc. 20.); *Antal* (1880—1920) sörgyári igazgató volt, felesége volt *Bródi* Rózsi, akitől gyermekei *Vera*, *Erzsébet* és *Docsi*; *Tószeghy Veronika* 1937-ben dr. *Balkányi* Andor felesége lett.

*

Fleischl Sándor (sz. 1867 márc. 27. a csehországi Neuernben) négyéves korában került Magyarországra. Itt belépett atyja, *Fleischl Samu* gabona- és terménykereskedésébe, amelynek 1906 óta főnö-

ke. 1901 okt. 15-én Dánia és Izland tiszteletbeli főkonzulává nevezték ki. Több magyar és külföldi rendjel tulajdonosa. Felesége kemenesmihályfai *Deutsch Olga*, a Budapesti Leányegyesület elnöknője.

*

Az I. kötet 44-ik oldalán felemlített *Huszár Mária* (sz. 1894 jún. 22.) 1922. ápr. 28-án ment nőül *Bethlen Ödönhöz* (sz. 1893 júl. 13.). Leányuk *Bethlen Katalin* grófnő (sz. 1924 jan. 7), akinek tehát szépanyja, *Wodianer Gabriella* bárónő (1837—1917) zsidó származású nő volt. Ugyanis *Huszár Margit* bárónő (gróf *Bethlen Ödönné*) édesanyja *Nemes Mária* grófnő (sz. 1865), akinek anyja nevezett *Wodianer Gabriella* bárónő volt.

#

A széphelyi *Franki* család *Franki Vilmos* párkányi és *Franki Henrik* hathalmi lakos személyében kapta 1914 ápr. 21-én a magyar nemességet. A családból *Imre* dr. (sz. 1871, megh. 1937 jan. 12) ügyvéd volt. Él *Péter* dr.

Egyike az érdekesebb múltú zsidó családoknak a *Heilprin* család. Őse, de *Heilprin* kiváló hebraista volt. Fia, *Mihály* az orosz-lengyelországi Piotrkovban 1823-ban született és 1842-ben atyjával együtt menekült Magyarországra. Miskolcon telepedett le, ahol házat vett és könyvkereskedést nyitott. Tizennyolc nyelvet beszélt és megtanult magyarul is. Amikor a szabadságharc kitört, „Nemzeti őrdal“ c. versével lelkesedésre buzdít és A miskolci nemzetőrség c. röpiratával a nemzetőrség megalakítását mozdítja elő. A szabadságharc alatt *Petőfi* is felkereste őt Miskolci könyvkereskedésében, majd *Szemere Bertalan* titkára lett és vele ment Debrecenbe és Szegedre. A szabadságharc lezajlása után Párisban a Sorbonne hallgatója, kevéssel rá visszatér Magyarországra, de már 1856-ban Ang-

lián át Amerikába vándorolt ki, ahol nagy irodalmi tevékenységet fejt ki. A New American Éncyclopediában ő írta a Magyarországról, Lengyelországról és a zsidóságról szóló cikkeket. Több éven át benső barátságot tartott fenn vele Amerikában Kossuth Lajos. A nyolcvanas években az oroszországi zsidó üldözések alatt Amerikába vándorolt zsidók ügyeit ő intézte: ő szervezte meg segélyezésüket és letelepítésüket. Meghalt 1888 máj. 10. Summitban, New-Yerseyben.

Fiai közül *Louis* (sz. 1851. Miskolc) atyja oldala mellett az amerikai lexikon munkatársa volt; Historical Reference Book c. munkája több kiadást ért meg.

Mihály másik fia, *Angelo* (sz. 1853. Sátoralja-újhely, megh. 1907. New-York) középiskolai és egyetemi tanulmányait Amerikában végezte és több európai bányászati és geológiai intézet látogatása után a philadelphiai természettudományi akadémián a paleontológia és geológia tanára és az ottani múzeum öre. Angol nyelven igen sok tudományos munkát írt.

#

A „Bíró előtt“ című művel egyszerre híressé vált *Bihari Sándor* (sz. 1855 máj. 19. Nagyváradon, megh. 1906 márc. 28. Budapesten) atyja Nagyváradon szobafestő volt. Gyermekeveit atyja mellett töltötte, később Budapesten fényképészegéd lett, majd Bécsbe ment, ahol két évig ipari munkával foglalkozott és csak 1878-ban sikerült bejutnia a bécsi festészeti akadémiára. Csak egy évet töltött itt, ahonnét visszatért Nagyváradra, ahol arcképfestéseket vállalt. Azt gondolta, hogy itt majd csak özszeszerzi azt a pénzt, amellyel Párisba mehet. Terve azonban csütörtököt mondott és Páris helyett meg kellett elégednie Pesttel, ahol eleinte szintén munka nélkül állt, de egy lelkes pártfogója, Tauszig Hugó saját költségén elküldte Párisba, ahol Jean Paul

Laurens tanítványa lett. Hazatérve Szolnokon telepedett le s a „Bíró előtt“ és a „Falurossza“ című festményei, továbbá „Az ő nótája“ c. képével aratta legnagyobb sikereit. 1896-ban a király a Ferenc József-renddel tüntette ki. Képeivel több nagydíjat nyert; közülök az első helyen említett festményét Ófelsége vásárolta meg budavári kép terme részére. Halálos ágyán keresztel kedett meg.

*

1903-ban királyhalmi előnévvel magyar nemességet nyert *Neumann* Miksa (meghJ a Budapesti Áru- és Értéktőzsde alelnöke volt. Fia, Albert Emil egyetemi hallgató már előzőleg - - 1891-ben — nevét *Kőrösi-r&* változtatta (70.144—91. B. M.) Ő is részesült az 1903. évi nemességadományozásban. Született 1869-ben Szegeden. A budapesti műegyetemen, majd Münchenben és Párisban tanult és megszerezvén az építészeti diplomát, több épülettervével első és második díjat nyert. Több budapesti középület is az ő tervei szerint épült. Épületterveiben a magyar stílus alkalmazását tartja szem előtt. Udvari tanácsos. Leánya *Kőrössy* Paula.

Várnai Zseni költő Nagyvázsonyban született 1891 máj. 5-én (és nem 1881-ben, mint azt a Magyar Zsidó Lexikon írja). A háború legelején tűnt fel *Katonafiamnak* c. könyvével. Több vers- és mesekötete jelent meg. Apja *Weisz* Zsigmond volt, rövid ideig lakott Nagyvázsonyban, ahol kávéháza volt. Férje *Peterdi* Andor (sz. 1881 máj. 28. Soponya) színésznek készült, de költő lett. Több verskötetete van. Neve korábban *Pollák* volt.

Földes Béla dr. (sz. 1848), aki 1917—18-ban átmenetgazdasági miniszter volt, korábban *Weisz* volt. Nevét 1881-ben változtatt át *Földes*-re. (32.046—81. B. M.). Már 1872-ben a fővárosi statisztikai

hivatal helyettes igazgatója, 1874-ben egyetemi magántanár, 1882-ben a statisztika rendkívüli, 1889-ben a nemzetgazdaságtan és statisztika nyilvános rendes tanára lett. Több ízben volt a budapesti Tud. Egyetem dékánja és rektora. A nemzetgazdaságtan elismert tudósa, akinek ily irányú irodalmi munkássága egész könyvtárt tesz ki. Leánya *Mikszáth Kálmán* (sz. 1885) volt borsodmegyei főispán felesége.

*

Ányos Laci és *Sas Náci* — tagadhatatlan — mindketten a magyar nóta országosan ismert művelői voltak. Testvérek; nevük eredetileg *Adler* volt; az egyikük *Anyos-ra*, a másikuk *Sas-ra* magyarosította nevét. — *Ányos Laci* (1879—1938) mint műkereskedő kezdte meg pályafutását Pesten. Különösen a festmények érdekelték, amelyből mindig nagy választék volt üzletében. De e mellett minden szabad idejét a muzsikának szentelte. Egy alkalommal írt is egy műdalt, ki is adták, a cigányzenészek játszani kezdték és *Ányos Laci* egyszeriben híres nótaszerző lett. Az elsőt követte a második, ezt a harmadik nótája, aztán egyre-másra jöttek utánuk a többiek. Mint primás bandájával kávéházakban játszott, zenekíséret mellett énekelte saját, szerzeményű nótáit és egyike volt a legnépszerűbb cigányprimásoknak. Később felhagyott ezzel a mesterségével és a Magyar Szövegírók és Zeneszerzők Szövetkezetének szolgálatába lépett. Felesége *Ujváry Anna* volt, fivére *Adler Jenő*. — Másik fivére, *Sas Náci* (sz. 1875, megh. 1926) szintén népszerű dalszerző volt, élete végén azonban megvakult.

*

A nemesített *Franki* családok között legrégebbi az 1905 febr. 14-én vasvári előnévvel magyar nemességet nyert *Franki* család. A nemességet ekkor *Franki Gottlieb* és *Frankl Henrik* cégtulajdonosok

kapták. A Franki A. Herm. és fiai budapesti vas-nagykereskedő céget Franki A. Hermann alapította. Fiai közül nevezett *Henrik* (megh. 1934 szept. 19) az 1935-ben felszámolás alá került rt.-nek elnöke volt. Fiai:

1. *Vilmos*,

2. *Géza*, felesége *Havas* Hermina; fia: *Ervin*.

3. *Ernő*, felesége *Szegő* Leopoldina. Leánya: *Veronika*.

*

Az 1914-ben alsólóci előnévvel magyar nemességet nyert *Ribáry* Mór (sz. 1859 júl. 18. Alsólóc) szülei *Reich* Salamon és *Basch* Rozália voltak. A Foncière biztosító társaság vezérigazgatója volt. Felesége, született *Spitzer* Klárától, akit 1891 szept. 20-án Budapesten vett nőül, 2 fia és 1 leánya született, névszerint 1. *Frigyes* (sz. 1892 júl. 14. Budapest), a Foncière bizt. társ. igazgatója, 2. *Alajos* (sz. 1895 jan. 23) építészmérnök és 3. *Olga* (sz. 1900 máj. 27).

*

Halmy, halmi. *Deutsch* Sándor, az Osztrák-Magyar Bank főtanácsának tagja 1902 júl. 9-én kapott halmi előnévvel magyar nemességet. Felesége *Tornyai Schosberger* Anna bárónő; fia *József*, akinek felesége *Wolfner* Lily bárónő. Fiúk *Sándor*. A családból *Deutsch Viktor* és *József* 1914 márc. 18-án kelt legf. engedéllyel nevüket *Halmy-Deutsche*-re, utóbb nevezett pedig kormányzói engedéllyel nevét 1934-ben — nemességének épségben tartása mellett — *Halmy*-ra, változtatta.

*

Egy másik, szintén magyar nemességet nyert *Neumann* család *Neumann* Rafael dr. budapesti ügyvéd személyében nagyhantosi előnévvel 1906-ban kapta a magyar nemességet. Született 1844-ben Pápán meghalt ... Gyermekai nevüket *Dobaira*

változtatták. *Dobay Aurél* dr. ügyvéd, bankigazgató, nővére, *Dobay Alice Pollatsek* gyógyszerész felsége.

*

Temesvári Rezső dr. (sz. 1864. Bécs) udvari tanácsos, egyetemi magántanár, alapítója az Orsz. Anya- és Csecsemővédelmi Egyesületnek és igazgató-főorvosa a *Weiss Alice* Gyermekekégyas otthonnak. Főleg a nőgyógyászat köréből igen sok önálló munkája van. *Blanka* nevű leányát 1913-ban dr. *Mandel István*, a Belvárosi Takarékpénztár ügyésze vette nőül.

*

A *Sulzbeck* család Sárvára való. Ott halt meg 1914-ben 74 éves korában *Sulzbeck Sámuel*. Gyermekei közül *Henrik* termény kereskedő Sárvárrott és elnöke az ottani izr. hitközségnek. Ugyanott *Rudolf* rőföskereskedő. Nevezett Sámuel fiai közül *Károly* dr. budapesti ügyvéd és *Jenő*, a Hermes rt. igazgatója nevüket *Szemere-re* változtatták.

*

1870 aug. 2-án Hencidán született balásházi *Balásházy Iván* (kér.) nyug. főispán felesége *Steiner Kornélia*. Utóbb nevezett ópályi *Steiner N.* földbirtokos és felesége, született *Moskovits Berta* leánya, akinek atyja, *Moskovits Adolf* Nagyváradon volt szeszgyáros és malomtulajdonos.

Balásházy Iván és *Steiner Kornélia* gyermekei:

1. *Péter* (sz. 1905 dec. 23 Nagyvárad).
2. *Bertalan* (sz. 1907 szept. 5. u. o.).
3. *László* (sz. 1911 nov. 28. Derecske).

*

A *Salusinszky* család Balázsiaváról származott Pestre. Ott születtek *Salusinszky Gyula* dr. ügyvéd és öccse, *Salusinszky Imre* lapszerkesztő, és pedig ez utóbbi 1883-ban. Atyjuk, *Samu* szegénysorsú cipésmester, anyjuk *Trattner Fáni* volt, de már fiaik jelentékeny pozíciókba emelkedtek fel.

Gyula dr. ügyvéd Pesten és egyike a legnagyobb forgalommal bíró ügyvédeknek. Felesége *Oesterreicher* Lily, akitől gyermekei István, Endre és egy leány. *Salusinszky Imre* még 20 éves sem volt, amikor irogatni kezdett és 1910-ben Az Est segédszerkesztője lett. A legutóbbi időkiig annak felelős és főszerkesztője volt. Gyermekei vannak.

*

Egy további nemesített *Franki* család az, amelyből *Franki József* tőzsdetanácsos részesült bocsári előnévvel a magyar nemesség adományozásában 1914 jan. 6-án. Felesége, szül. *Bauer* Friderikától született leánya *Magdolna* (sz. 1901 márc. 12. Budapest).

*

Az erényi *Ullmann* család — amely 1880. szept. 19. erényi előnévvel osztrák lovagi rangot nyert, — közös eredetű a baranyavári *Ullmann* családdal. Közös ősök *Károly*, akinek fiai közül *Mór-György* (1817—232) a család baranyavári, *Károly* (sz. 1812 okt. 10) pedig az erényi ágazta megalapítója. Utóbb nevezett Pécsről Pestre költözött, később a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank alelnöke lett és három fiúgyermeket hagyott maga után:

1. *Lajos* (megh. 1903) udvari tanácsos, a Duna-gőzhajózási Társaság vezérigazgatója volt. Felesége, szül. *Geiger* Vilmától gyermekei:

A) *Jenő* (megh.) a cs. és kir. közös pénzügyminisztériumban volt osztálytanácsos; felesége *Kupfelwieser* Hilda volt, utódai azonban nem maradtak.

B) *Mária* (sz. 1874 ápr. 13, megh. ...) 1896-ban Bécsben nőül ment báró *Drechsel* Artúrhoz (sz. 1866); leányuk:

Drechsel Erzsébet bárónő (sz. 1897 szept. 23).

C) *Gizella* (megh.)

D) *Károly* (megh.) felesége *Grünwald* Margit volt. Leánya:

Gréte 1937 okt. 16-án brezovicai *Horváth* Lászlóhoz ment férjhez.

E) *József*.

2. *Sándor* (1850—1897), volt (1884—1892) országgyűlési képviselő. Fia:

Andor (sz. 1882 máj.), a Részvénytársaság Villamos és Közlekedési vállalatok számára igazgatóhelyettese.

3. *Imre* nagykereskedő. Gyermekei:

A) *Gyula* (megh.) műépítész volt.

B) *Antal* (megh. 1935) ügyvéd, a Lloyd társ, főtitkára volt.

C) *Sarolta* (megh. 1926), férje dr. *Pereszlényi* Aladár volt.

A baranyavári nemes báró *Ullmann* család ismertetését 1. I. kötet 94—96., a *Szitányi-Ullmann* család ismertetését pedig 1. u. o. 96—104. old.

*

Barcza Ernő dr. földművelésügyi minisztériumi osztályfőnök, a Termelési csoport csoport vezetője, a II. oszt Magyar Érdemkereszt tulajdonosa és több külföldi rendjel birtokosa. Előbb *Buxbaum*-nak hívták és nevüket 1892-ben *Buxbaum* Ábrahám dunaalmási lakos és gyermekei: *Ernő*, *Sándor* és *Miklós* változtatták át *Barcza-ra* (79.824—92. B. M.)

*

Zsidó születésű nő, született *Herczog-ladáy* fechtenbergi báró *Fechtig* Nándor (sz. 1875 okt. 10) felesége is. Atyja *Fechtig* Nándor báró (sz. 1882. Buda) honvéd huszár alezredes egyike volt a leg-gőgösebb férfiakkal, de alighogy behúnyta szemét, fia. — az utolsó báró *Fechtig* — zsidó leányt vett feleségül.

*

Az egyik *Steiner* család egyik ága *Steiner Adolf* dr. (1851—1913) orvostudor személyében nevét 1879-ben *Simonyi-va*, változtatta (11634/79. BM.) Atyja *Jakab*, anyja *Felsenburg* Katalin volt, akik-

nek a fennebb említett Adolfon kívül még gyermekei voltak: 1. *Hermina* (sz. 1844), *Lusztig* Mérné; 2. *Paula* (sz. 1846), *Heil* Józsefné; 3. *Inna* (sz. 1847), *Widder* Samuné; 4. *Sándor* (sz. 1849), akinek felesége *Schiller Ilona* (sz. 1857) volt. Ez utóbbiaknak gyermekei: A) *Inna* (sz. 1882), *Fischer* Aladárné; B) *Janka* (sz. 1884), *Natonek* Jánosné. 5. *Gyula* (sz. 1853), felesége *Himmler* Zsófia. Fia, *Miklós* nevét ugyancsak *Simonyi-ra*. magyarosította. Felesége *Pfeiffer* Leopoldina.

Simonyi (Steiner) Adolf dr. Esztergomban volt főorvos. Felesége, született *Löwinger* Reginától két gyermeke származott, ú. m.:

A) *Margit* (Simonyi), aki dr. *Szántó* Manó orvos felesége lett. Gyermekei: a) *Szántó* János (sz. 1909); b) *Szántó* Ferenc (sz. 1910).

B) *Simonyi* Imre dr. (sz. 1889), akinek felesége *Pichler* Erzsébet. Fia:

János.

*

Európai hírű gabonakereskedő cég volt a *Strasser & König*. Megalapítója *Strasser* Alajos (megh. 1886), aki ezenfelül a Szegedi Kender fonógyárat is alapította, alelnöke volt a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának és tulajdonosa a Ferenc József-rend középkeresztjének. Legidősebb fia, *Strasser Sándor* földbirtokos 1908 febr. 20-án kisbábi előnévvel magyar nemességet is kapott. Kisbáb Nyitra megyében fekvő kisközség, amelynek és Nagybáb község határában terül el a család birtoka és itt van a család sírhelye is. — *Strasser Sándor* (megh. 1932) felesége feldauai *Fröhlich* Zelma (megh. 1937) volt, aki a róm. kát. vallást követte. Gyermekeik is róm. katolikusok, ú. m.:

1. *Strasser Richárd* (megh. 1936), felesége *Krausz* Zsuzsánna; fia:

Richárd.

2. *Strasser Herbert Elemér*, rt.-i igazgató.

3. Strasser *Ervin* földbirtokos, felesége *Virányi* Erzsébet. Gyermekei:

A) Strasser *Ferenc*, — B) Strasser *György*.

A fent említett Strasser Alajos egy másik fia, Strasser *Rudolf* győrvári előnévvel szintén kapott magyar nemességet és pedig 1905 febr. 14-én. Fia:

Strasser *Louis*; felesége *Seipt* Tolly. Gyermekei:

A) Strasser *Rudolf*, — B) Strasser *Felicie*.

#

Toronyi előnevű magyar nemes *Fellner* család is van. A nemességet 1905 febr. 15-én *Fellner Sándor* budapesti műépítész kapta. A budapesti és a bécsi Képzőművészeti Akadémia elvégzése után Párizsban dolgozott *Garnier* építész mellett. Innen visszatérve számos hazai köz- és magánépület tervezője lett. Legnevezetesebb épülettervei az igazságügyi, a földművelésügyi és a pénzügyminisztériumi paloták. Miniszteri tanácsosi címe van. Áttért.

Felesége *Goldstein* Ida, akitől fia *Kálmán* (sz. 1895 márc. 4. Budapest), a m. kir. Külkereskedelmi Hivatal főelőadója; felesége *Szilassy* Janka; gyermekeik: 1. *György* (sz. 1924 júl. 13. Budapest), 2. *Sándor* (sz. 1925 szept. 28. u. o.).

*

Ballagi Mór és *Ballagi* Károly testvérek voltak. Előbb *Bloch-nak* hívták őket. Atyjuk Inócon a gróf Sztáray család haszonbérelője volt. — *Károly* (sz. 1824 ápr. 24. Búj, megh. 1888 nov. 21. Miskolc) mint hadnagy részt vett az 1848—49-iki szabadságharcban és mint főhadnagy Buda ostrománál megsebesült. Izraelitának született, de már Pápan töltött tanévei alatt áttért a protestáns vallásra. Egyideig a pesti ev. iskolában segédtanítószkodott, majd több vidéki gimnáziumban mint tanár működött, végül tanfelügyelő lett utoljára Miskolcon.

Ballagi Mór (sz. 1815 márc. 18. Inócon, megh. 1891 szept. 1. Budapesten) református teológus és

nyelvész „nélkülözés és szenvedés iskolájában“ fejlődött. Tanulni vágyása azonban leküzdötte az elébe tornyosult nehézségeket és Pápán elvégezvén a ma a 7-ik és 8-ik osztálynak megfelelő két bölcsészeti osztályt, Pestre jött az egyetemre. A Hasznos Mulságokban kezdte meg irodalmi munkásságát. Az egyetemen nem szerezhethén mérnöki oklevelet, Párisba ment, de „a nyomor itt is osztályosa“ lett. Báró Eötvös hazahívta Párisból és egész tevékenységét a zsidók magyarosodása ügyének szentelte. Magyarra fordította Mózes Öt-könyvét; a M. Tud. Akadémia levelezőtagjává választotta; megindította a mozgalmat a magyar-zsidó rabbiképző felállítására, amelynek gyűjtését gróf Széchenyi István 200 forinttal kezdte meg. Utána Németországba ment; Notzingenben 1843 máj. 18-án áttért és belépett az uniált protestáns egyházba Teológiát hallgatott Tübingában, ahonnét hazajövet a szarvasi ev. líceumban tanár lett (1844). Az 1848—49-iki szabadságharc alatt mint táborkari fogalmazó, majd mint hadelnöki titkár szolgált. 1851-ben a kecskeméti ref. teológia, 1855-ben a budapesti ref. teológiai akadémia tanára lett. Temérdek könyvet írt; igen sok nyomtatásban is megjelent, tudományos előadást tartott és több protestáns lapnak volt szerkesztője. Budapest székesfőváros utcát nevezett el róla.

Felesége kistrákói és királylehotai *Léhoczky* Ida egy ősrégi magyar nemesi család tagja volt. Házaságukból négy gyermekük származott: 1. a 20 éves korában elhalt *László* (1847—67); 2. *Jozefin* (1849—1923), aki *Illyés* Károlyhoz ment nőül; 3. *Géza* és 4. *Aladár*. E két utóbbival részletesebben foglalkozom.

Ballagi *Géza* (sz. 1851. Szarvas, megh. 1907) több éven segédszerkesztője volt több protestáns egyházi folyóiratnak és naptárnak. Sárospatakon colt jogakadémiai tanár; lev. tagja volt a M. Tud.

Akadémiának (1888). Felesége *Lengyel* Honától (megh.) két leánya született: 1. Erzsébet és 2. Margit. . z

1. Ballagi *Erzsébet* férje (1908) szentkiralyszabadjai *Véghely* Dezső (sz. 1882) m. k. műszaki póstafőigazgató. Gyermekük:

A) *Véghely* Dezső mérnök, felesége *Jármay* Judit.

B) *Véghely* Ilona.

2. Ballagi Margit (megh.) férje volt *Kruk* Zoltán dr. (megh.) törvényszéki bíró. Gyermekük:

A) *Kruk* Margit, férje *Farkas* László,

B) *Kruk* Erzsébet.

Ballagi *Aladár* dr. (sz. 1853 okt. 24. Kecskemét, megh. 1928) egyetemi tanulmányait a budapesti és a heidelbergi egyetemen végezte; 1877-ben a budapesti egyetemen magán-, 1879-ben helyettes, 1883-ban rendkívüli, 1889-ben rendes tanár lett. Levelező tagja volt a M. Tud. Akadémiának (1884). Több történelmi és irodalomtörténelmi munkát írt. Első felesége *Bauer* Ottilia (megh.), második felesége *Peskó* Ida (1864—1938) volt. Gyermekük:

első feleségétől:

1. *Tibor* (1883—1914) törvényszéki albíró volt, felesége *Szilassy* Mária, fia:

Ballagi-Sömjén Zoltán.

második feleségétől:

2. *Ilona* (1892—1893).

3. *István* dr. egyetemi magántanár, bőrgyógyász.

4. *Viktor*.

5. *Márta*, férje dr. *Preininger* Tamás, egyetemi c. rk. tanár, bőrgyógyász.

6. *Dénes* oki. színművész, magántisztviselő.

*

Az *Ervin* családnév magyarosított név. A családot előbb *Spitzer-nek* hívták és nevét *Spitzer* Kálmán kincstári főtanácsos, a Magyar Általános Hi-

telbank ny. igazgatója 1891-ban változtatta át *Ervin-re* (68.775—91. B. M.). Felesége *Brust* Ilona (sz. 1882), gyermekei pedig:

1. *Pál* dr. (sz. 1904) ügyvéd,
2. *László* (sz. 1905),
3. *Gábor* (sz....)

Ervin Kálmán (1869—1933) testvérei továbbra is megtartották a *Spitzer* nevet.

*

A II. kötet 129-ik oldalán ismertetett *Steuer-Sömjen* családból *Sömjen* László kúriai bíró felesége *Vaszilievits* Adél. Fiúk: *Vaszilievits-Sömjen* László dr. székesfővárosi fogalmazó-gyakornok. Felesége dinnyebereki *Bozó* Gabriella (esk 1938 jún. 2. Budapest).

*

A *Visontai* családot előbb *W einberg er-nék* hívták. *Weinberger* Albert borkereskedő volt Gyöngyösön. Felesége *Schweitzer* Júlia volt. Gyermekeik voltak Soma és Henrik, akik közül az előbbi 1881-ben, Henrik pedig 1883-ban változtatták meg nevüket *Visontai-ra* (9684—81., ill. 17.725—83. B. M.) —

Visontai Soma (1854—1925) ügyvéd, szerkesztő, országgyűlési képviselő, udvari tanácsos (1908), a Kúria fegyelmi tanácsának tagja volt, stb. Gyermekei nem voltak, öccse volt a fennebb említett *Henrik*, ugyancsak Gyöngyösön szőlőbirtokos és borkereskedő. Felesége szül. *Sommer* Erzsébet, akiknek gyermekeik *György ár.* budapesti ügyvéd és *Tivadar* mérnök. Mindketten áttértek.

*

Egyike a legnagyobb zsidó karriereknek *Stern* Samu (sz. 1874. Nemesszalókon, Veszprém megye). Egyszerű családból származik. Atyja Lipót volt. Néhány középiskolát végzett, majd megtanult gazdálkodni, bérlő volt, később pedig megszervezte a dunántúli vajkivitelt. Ettől kezdve igen nagy közgazdasági tevékenységet fejtett ki különböző élet-

miszerüzemek létrehozása terén. A Magyar Élelmszer Rt. keretében egyesítette a Központi és a Budapest Általános Tejcarnokot, több jéggyárat, a hűtőházat stb. E vállalatokat a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank égisze alatt mint annak elnöke ő vezeti. A háború alatt „a közéletelés terén tett szolgálatait“ elismerésül m. kir. udvari tanácsosi címet kapott (1916). Igen tevékeny munkássággal vesz részt a zsidó hitéletben is. Kaszab Aladár halála után a Pesti Izr. hitközség őt választotta meg elnökévé. Ebben a minőségben tető alá hozta a hitközség nagy építkezési programját: az ő idejében fejezték be a Hősök Emléktemplomának, a Kulturbáznak és a Szent Domonkos-utcai zsidó gimnáziumnak építését, a Zsidó Kórház korszerű restaurálását és több körzeti templom létesítését. 1932-ben megválasztották a VI. Izr. Községkerület, majd pedig a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája elnökévé. Felesége *Ileisz* Leopoldina (megh. 1937 máj. 5. Budapest) volt; gyermekei: 1. *Irma*, férje dr. *Elek* Endre, gyermekei: a) *Elek* Mária, b) *Elek* .András. 2. *Rózsi*, férje *Bamberger* György, leánya *Bamberger* Lídia.

*

Az egyik *Löwi* családból Móric felesége csepeli *Weiss* Jozefin volt. Fiuk volt Max, aki *Hollitscher* Terézt vette nőül. Az ő fiuk, Mór (megh.) a Dréher-sörgyárnak volt az igazgatója.

*

Engel Ármin, a Budapestvidéki Kőszénbánya Rt. vezér igazgató ja egyike a legnagyobb vagyonú és jövedelmű vállalati vezetőknek. Évi jövedelme — bevallása szerint — meghaladja a 180.000 forintot, vagyona pedig csaknem 3 millió pengő értéket képvisel. Igazgatósági tagja az Egercsehi Szénbánya Rt.-nak, a Belvárosi Takarékpénztárnak és a Drä-sche Kőbányai Téglá-, Porcellán- és Agyagipar Rt.-nak. Fia, *Károly* festőművész 1935-ben nőül vette

Borvendég Ferenc (1876—1934) Budapest székes-főváros polgármestere, majd (1934) főpolgármestere leányát, *Borvendég Piroskát*.

*

Austerlitz. A „kismartoni“ Austerlitz család — neve után ítélve — a morvaországi Austerlitz városból származik. Ebben a városban már a XIII-ik században nagyobb számban éltek zsidók, már rendszeres szervezetük volt és tanodáik voltak. 1294-ben írja meg az Austerlitzben lakó Mózes, a Levita törzsből való Tóbiás fia „Rituskönyvét“, amelyet ma Turinban őriznek (KrauszS.: Die Wiener Gesera v. J. 1424). Rabbi Slomoh ben Aderet, a neve kezdőbetűinek abbreviatúrájában „RSBA“ néven közismert talmudkommentátor, barcelonai rabbi (meghalt 1310-ben) decizióiban megemlíti egyik döntését, amelyet a morvaországi Austerlitz városából hozzáintézett vitás kérdésben hozott az ebben a városban fenntartott zsidó tanház ügyében. Az austerlitz zsidó hitközségnek még a XII-ik század közepe táján létesült temetője azonban idők folyásával már régen nyomtalanul eltűnt. A hitközség levéltára is elkallódott és csupán az 1700 utáni oklevelek („Gemeindebuch und Haskarahbuch“), a község könyve és a halottak emlékkönyve maradtak fenn épségben. Az ezekben az írásokban szereplő egyéni nevek is arra utalnak, hogy az Austerlitzek valóban Austerlitz városából származnak, mert még a családi név nélkül előforduló Juda, Lőb, Áron, Wolf, Chaim és Hirsch egyéni nevek viselői mind a levita törzshöz tartoznak és e nevek a később Becsbe, majd innen Kismartonba költözött levita törzsbeli Austerlitz családban mindig ismétlődnek, nagyapáról unokára öröklődnek (Dr. Flesch Heinrich: Der Pinax von Austerlitz, Jahrbuch der Gesellschaft für Geschichte der Juden in der tschechoslowakischen Republik. Prag, 1929.).

A XVII. század első felében Austerlitz városából származó számos zsidót találunk Bécsben, akik ott a zsidóság közéletében vezető szerepet játszanak. Wien város levéltárában található az ottani zsidók helyzetét szabályozó 1654-ben kelt egy okirat, amelyet „Aaron Leipnickh sonst ins gemain Austerlitz genannt“ ír alá a wieni zsidóság képviselőjében (S. B. Wachstein „Die Inschriften des alten Judenfriedhofes in Wien“, Wien, 1912.).

Mindezen okmányoknál hitelesebb történelmi bizonyítékok a sírkövek. A wieni zsidóság legértékesebb történelmi emléke a régi zsidó temető, amely a IX. kerületi Seegasse 9. sz. ház udvarán létezik. Legrégibb sírköve 1551-ből való. Összesen 1073 sírkő maradt fenn épségben a mai napig. Évszázadok folyamán számos sírkő pusztult el és különösen 1784-ben sokat sodort el helyéről a Duna áradása.

Itt a 387. sz. sírban nyugszik Áron, a Levita törzsből való József Jakab fia, aki 1659 okt. 31-én halt meg és egyike volt Wien azon 5 zsidó bírójának, akik a fennebb említett egyezményt a város és annak zsidó lakossága között megkötötték. A szomszédos 386., 388., 391 és a mögötte lévő 335., 336. sz. sírokban nyugszanak gyermekei. A 338. sz. kőszarkophag alatt pihennek „Ábrahám az Austerlitz városából ideköltözött“ hamvai, aki 1624-ben halt el.

1670-ben a zsidók Wienből kiűldözöttén, a fennebb nevezett Austerlitz Áron fiai: Zebi, Hirsch és Ábrahám, valamint unokája Benjamin Wolf, a Salamon Salman fia, szintúgy Jehuda Lőb, Baruchnak fia Nicolsburgba menekülnek, ott rövid ideig várnak egy jobb fordulatra, de amikor ez egyre késik, 1676-ban Kismartonba költöznek, ahol a földesúr, Eszterházy herceg védelmébe fogadja őket. (A kismartoni Austerlitz családról munkám TI-ik kötetében a kismartoni ghejtó ismertetése kapcsán már említést tettem.) Az Austerlitz család te-

hát a kismartoni ghettó első megalapítói közé tartozik.

Az itteni rég-i zsidó temetőben az Austerlitz család hat generációja van eltemetve.

Zebi Hirsch, a bécsi Áron fia, 1686-ban halt meg. Ő és leszármazottjai nyugszanak a kismartoni temetőben, köztük az utolsó Wolf, aki a kismartoni rabbitestület elnökeként 1868-ban halt meg. Ennek fia, dr. Austerlitz Mayer 1860-tól 1913-ban bekövetkezett haláláig Eperjesen volt rabbi.

Salamon Salma fiának, Benjámín Wolfnak le számozói később elhagyták az Austerlitz családnevet és felvették a *Wolf* nevet. Közülük Wolf Lipót megalapítója a „Wolf Lipót fiai“ nagy bortermelő és borkereskedő cégnek, amelyet 1790-ben alapított és amelynek mai tulajdonosa Wolf Sándor műgyűjtő (Kismarton). Ő gyűjtötte össze a róla elnevezett Wolf-múzeumnak a XX. század elejétől kezdődő tárgyait, amelyek 22 teremben vannak elhelyezve. A múzeum osztályai: gótikus szoba, egyházi emlékek, céhemlékek szobája, empire-szoba az Elsler Fanny-ra vonatkozó emlékekkel, színháztörténeti, konyhafelszerelések szobája, 2 terem zsidó vonatkozású emlékekkel. Ezeken kívül vannak a múzeumban archeológiai emlékek, szobrok, képek. Igen tevékeny működést fejt ki Kismarton kultúrtörténetének felderítése körül.

A kismartoni önálló zsidó-község bírái között szerepelnek 1696—1697. Salman Austerlitz, ugyanő 1703—1704 között is; 1711—1717. Lob Austerlitz; 1719. Áron Austerlitz; 1724—1729. Lőb Austerlitz.

Az Austerlitz család terjedelmes családfáján a család őseül Josef Jakab Halévi szerepel, akinek fia volt az 1659. okt. 31. Bécsben elhalt Áron, a bécsi zsidó község előjárója. Fiaiban két ágra szakadt a család. Az 1652-ben Bécsben elhalt Salamon Zalman ága utóbb felvette a Wolf családnevet, míg Zebi Hirsch (1686) a család élő ágazatának őse.

Ennek a Zebi Hirschnek felesége Lévia, dr. Rofe Áron páduai orvos leánya (1659) volt. Az ő ágán Wolf, Kismartonban a rabbiszék elnöke (1868), fia volt dr. Austerlitz Mayer (1833—1913) eperjesi rabbi, akinek fiai dr. Austerlitz Vilmos bártfai orvos, több munka szerzője és Austerlitz Tivadar dr. eperjesi ügyvéd, aki jelentékeny munkásságot fejt ki az eperjesi zsidóság kultúr életé ben; megalapítója az ottani zsidó kultúregyletnek és résztvett 1928-ban az eperjesi zsidó múzeum alapításában. Megírta a sárosmegyei zsidók történetét.*

*

Kiegészítést igényel a II. kötetnek a madarasi *Beck*, illetőleg madarasi *Madarasy-Beck* családra vonatkozó közlemény is. Ugyanis dr. *Beck* Lajos országgyűlési képviselő leánya gyergyószentmiklósi *Kövér* Istvánhoz ment nőül.

*

Nemesített család a bátyái *Holtzer* család is, amely *Holtzer* Tivadar, Emil és Aladár szegedi nagykereskedők személyében bátyái előnévvel 1911. ápr. 11-én részesült a magyar nemesség adományozásában. Atyjuk *Holtzer Jakab*, anyjuk *Gruber Julia* volt. *Emil* (sz. 1871. szept. 11. Szeged) a *Holtzer S.* és fiai kézműárunagykereskedő cég tulajdonosa; felesége *P oltók* Jozéfa, akiknek

* V. ö. *Aull O.*: Eisenstadt (1931). — *Fürst A.*: Sitten und Gebräuche einer Judengasse (Székesfehérvár. 1908). — *Hock*: Die Familien Prags. — *Körner H.*: Führer durch den alten Judenfriedhof von Wien (Wien, 1935). — *Markbreiter M.*: Beiträge zur Geschichte der jüd. Gemeinde Eisenstadt (Wien, 1908). — *Wachstein B.*: Urkunden und Akten zur Gesch. der Juden in Eisenstadt (Wien, 1926) és Die Grabschriften des alten Judenfriedhofes in Eisenstadt (Wien, 1922). — *Wolf S.*: A kismartoni ghettó művészete (Múlt és Jövő 1912. VII). — *Austerlitz* Tivadar dr. közlése.

gyermekai: 1. *János* dr. (sz. 1909. jan. 21. Szeged) és 2. *Emil*. — *Aladár* (sz. 1877. dec. 14. Szeged) a Holtzer S. és fiai cég társtulajdonosa; felesége *Schwartz* Katalin. Gyermekaik: a) *István* (sz. 1907. máj. 19. Szeged), b) *Lóránd*, c) *Anna*, d) *György*. — A céget Holtzer *Salamon* alapította Szegeden, amely utóbb Budapestre tette át telepét.

Néhány évtizeddel ezelőtt egyike volt a legismertebb pesti textil nagykereskedő cégeknek az Auer Dávid és fiai cég. Előbb a Sas-utcában, majd a Nagy korona-utcában volt az üzletük. Mintegy félszázaddal ezelőtt az üzlet *Auer* Gyula tulajdonába ment át, amikor megházasodott és elvette az olaszországi régi zsidó családból származó *Senigaglia* Emíliát (1857—1937), amely családról munkám II. kötetében (57—8. old.) már megemlékeztem. Auer *Gyula* ugyancsak 1857-ben született és két nappal előbb halt meg, mint fent nevezett felesége. Volt egy fiuk is, de ezzel sem volt szerencsénk, mert 1922-ben 32 éves korában hirtelenül ő is meghalt. — Auer *Gyulának* négy nővére és egy fivére él. *Terka* özv. *Hirschfeld* Károlyné; *Ernesztin* özv. *Kolisch* Edéné; *Paula* özv. dr. *Jankó* Jánosné; *Nella*, özv. *Schwarz* Tivadarné; fítestvérük *Károly*.

*

Az áttért családok közé tartozik *Kemény* Aladár dr., nyugalmazott pénzügyminisztériumi helyettes államtitkár. Felesége *Ludasi* Erzsébet, akivel — ekkor még miniszteri titkár — 1914-ben tért át a ref. vallásra.

*

Az 1880-as évek második felében ünnepelt primadonnája volt a régi Népszínháznak *Margó* Zelmá (sz. 1866. Budapest). 1904-ben vonult vissza a színpadtól, amikor nőül ment *Verő* György (sz. 1857) író és zeneszerzőhöz (legismertebb operettje

A szultán). Fivére, Margó *Ede* (sz. 1872) szobrászművész; több kiváló emlékmű (az aradi és debreceni Kassuth-szobor, Dankó Pista szobra Szegeden) alkotója. Mindketten áttértek.

Stein Náthán pesti háztulajdonos volt. Zombori előnévvel 1870-ben magyar r emességet nyert. A családból *Frigyes* (megh. 1907) felesége *Baumgarten* Lujza (megh. 1916) volt, akinek fia, *Richárd* (1871—1928) nevét *Zombory-ra*, változtatta, épen úgy, mint *Mihály*, aki 1903-ban szintén *Zombory* lett. Richárd felesége marosváradjai *Glück* Erzsébet (sz. 1888): leányuk, *Piroska* (sz. 1908) férje *Fenyves* Elek.

*

Az újpesti főorvos, dr. *Fadgyas* Gyula korábbi neve *Feldmann* volt. Atyja, *Feldmann* Mózes zsidóiskolai hittanár volt. Fia, a főorvos áttért a katolikus vallásra. Fiai 1. *Miklós* dr. és 2. *András* dr. Mindketten ügyvédek Újpesten.

*

Sebestyén Károly (sz. 1872. Gödre) a Színművészeti Akadémia nyug. tanárát, író, műfordítót, esztétikust előbb *Schiosberger-nok* hívták. Nevét még mint tanuló 1890-ben változtatta át *Sebestyén*-re (63515—90. B. M.) Előbb (1895) Budapesten főgimnáziumi tanár volt; 1892-ben pedig a Színművészeti Akadémia, tanárává nevezték ki. Felesége *Bak* Soma rt.-i igazgató leánya volt, aki azonban elhalt.

*

A Nagyváradról származó *Vágó* családból az alábbi öt testvérré vannak adataim.

1. *Vágó Béla* (1871—...) színművész, vidéken kezdte meg működését: 1903-ban a budapesti Király Színház szerződtette, később pedig egyik oszlopos tagja volt a Magyar Színháznak. Leánya is színésznő.

2. Vágó *László* (1875—1932) építész főleg a színházépítés terén tűnt ki.

3. Vágó *József* (sz. 1877) szintén építész. Igen sok monumentális épület tervezője, de működése legjelentékenyebb mozzanata az 1928-ban a genfi népszövetségi palotára kiírt pályázaton való sikeres részvétele, ahol a kilenc első díj egyikét nyerte el és más két külföldi pályázóval megbízást kapott a palota felépítésére is. Több kiállításon nyert arany- és ezüst érmet.

4. Vágó *Géza* mint lakásberendező iparművész szerzett magának közismert nevet.

5. Vágó *Géza* színész, színpadi rendező és író, akinek több színdarabja (*Szép Ilonka*, stb.) még ma is műsoron van, sőt a *Házasság iskolája* c. színdarabját külföldön is bemutatták.

*

A *Szamec* család nagykállói család. *Márk* kereskedő az ottani izr. hitközség elnöke volt, de választását nagy harcok előzték meg és erős küzdelem árán jutott be az elnöki székbe. Unokaöccsei 1. *András* dr. gyakorló orvos Nagykállóban; 2. *József* dr. ügyvéd ugyanott; 3. *Miklós* mérnök Törökországban.

*

A háború előtt fennállt császári és királyi asztalnoki méltóság elnyerése nem volt úgynevezett ösipróbához kötve, hanem csak egy feltétele volt, t. i., hogy az illetőnek nemessége legyen. E tekintetben sem volt semmi megszorítás; elegendő volt, ha maga az aspiráns kapta a nemességet. Ez a feltétel pedig fennállt *Liebner* József (sz. 1850. Budapest) kakucsi (Pest megye) földbirtokosnál, mert 1896-ban kakucsi előnévvel magyar nemességet nyert, sőt több kitüntetéssel mellette tagja volt a szent György lovagrendnek is. Zsidónak született, de katolizált és 1907-ben kapta meg a cs. és kir. asztalnoki „méltóság“-ot. Felesége *Rosenfeld* Gizella,

akit 1877-ben Budapesten vett nőül. Házasságukból tíz gyermek született, akiket alább sorolok fel.

1. József (sz. 1879),
2. Károly (1880—1891),
3. Ilona (sz. 1881), aki 1903-ban gyóni *II aláss* Péter (sz. 1876) cs. és kir. kamaráshoz ment nőül,
4. Géza (sz. és megh. 1882),
5. Margit (1883—1890),
6. Gyula (1885—1891),
7. János (sz. 1888),
8. Róza (sz. 1891),
9. Sándor (sz. és megh. 1896),
10. Sándor (sz. 1897).

A családnak 8570 kát. holdnyi birtoka van Pest megyében.

*

Századokon át tartotta magát a babona, hogy ha a község határán halottat hoznak át, jég veri a határt. Ily körülmények között nagyon is kockázatos vállalkozás lett volna, hogy másutt elhalt egyén holttestét hozzák át egy másik faluba. A község lakói készek lettek volna még arra is, hogy vasvillákkal állják útját azoknak, akik a holttestet át akarták volna hozni. Félték az istencsapástól, a jégveréstől, mert a babonában megingathatatlan meggyőződéssel hittek.

Abonyban is megtörtént, hogy az öreg Weisz Márkus holttestét fia, Simon áthozatta Kunszentmártonból Abonyba. Ugyanis *Weisz* Márkus engedélyt kapott arra, hogy kivételesen a kunság területén, Kunszentmártonban lakjék; ellenben Simon fiát 1770-ben beküldte Abonyba lakni. Az öreg Márkus Kunszentmártonban elhalálózván, holttestét csak furfangos módon tudta Abonyba hozatni Simon. Mint a még ma is élő szájhagyomány mondja „zeneszóval és fellobogózott fogatokkal mentek a halott elébe és a gyászmenet úgy érkezett be (Abonyba), mintha lakodalmas menet lett volna“.

Weisz (Vájsz) Simon a XVIII. század végén az abonyi zsidók bírója volt. Egy alkalommal beadvánnyal fordult a járási főszolgabíróhoz, hogy a megye orvosával vizsgálta meg egy megvert hitsorsosát, „minthogy tapasztalja a megverett patiens naponként való belső Nyaválójának terhebb mi voltát“, jelentvén egyben, hogy „ne hogy még következő képpen az patiens ide való Borbélynak tudatlansága végett s mint pedig elégtelen cura nélkül lévén, veszedelmesebb állapotra juthasson“.

Nem tudom, hogy lett-e fogantja az abonyi zsidó bíró beadványának, kiszállt-e oda a megyei orvos és ha igen, segített-e az abonyi zsidó „nyaválóján“, ellenben tény, hogy az abonyi zsidók 1800-ban felírtak az úriszékhez, hogy beszéltek Pesten egy orvossal, aki hajlandó lenne Alkonyban letelepedni, ha az uraság valamivel hozzájárulna fizetéséhez.

Az uraságban nem volt meg erre a hajlandóság. Azt válaszolták a zsidóknak, hogy ha orvos akarnak letelepíteni, ám tegyék, az uraságnak ez ellen nincs kifogása, de fizetéséhez nem járul hozzá. Ellenben kilátásba helyezte, hogy „ha valamely patiensnek szolgálni fog, illendő bérének jutalmát el fogja venni“.

Az abonyi zsidók aztán érintkezésbe léptek a szomszédos Szele és Györgye község zsidóival és elhatározták, hogy közösen fogják tartani egy zsidó orvost. 1802-ben meg is kötötték a szerződést *Taussig* Józseffel, aki orvosi diplomáját a prágai egyetemen szerezte. Mindenesetre érdekes történelmi adat, hogy minő javadalmazásban és díjazásban részesült az 1800-as évek^ elején egy vidéki orvos, amiért közlöm annak mérvét.

Taussig József doktor kapott a hitközségektől lakást és kezdetben 75 forint évi fizetést, amelyet később 125 forintra emeltek fel. Ingyen élvezte fe-

leségével együtt a templomi ülést és a község összes intézményeit. Minden beteglátogatásáért kapott 7 krajcárt, érvágásért 10-et helyben, vidéki látogatás esetén pedig a beteg köteles volt útiköltségeit és a gyógyszerek árát azonnal készpénzben megfizetni. Megfizették a hitközségek átköltözése összes költségeit és gyógyszerek bevásárlására kapott 80 forint előleget. A szerződést 1805-ben újból megkötötték, de a huszas években már nem ő a doktor Abonyban, hanem bizonyos *Liebner* Dávid nevű orvos.

De térjünk vissza *Weisz* Márkus családjára. Azt már említettem, hogy fia volt Simon, akinek gyermekei voltak 1. Lippmann, 2. Márton, 3. Mose, 4. Mendl. Márton gyermekei voltak 1. Jakab, 2. Simon, 3. Mihály és 4. Salamon. Mendl fia volt Simon; Jakab fia volt Adolf és Zsigmond, aki Regina, Alice és Gizella gyermekeivel együtt 1883-ban nevét *Vajk*-ra változtatta (63816—83. B. M.).

*

Czigler Ármin dr. (1853—1918) budapesti ügyvéd, törvényhatósági bizottsági tag egerszalóki előnévvel 1918. márc. 15-én magyar nemességet kapott. Gyermekei közül *Béla* oki. gépészmérnök, gyáros, *István* dr. pétiig budapesti ügyvéd, kormányfőtanácsos (1929).

A *Leveleki* családban két gróf *Zww?*-beházasodás is van. A családot előbb *Liclitblau*-nak hívták és nevét 1870-ben *Lichtblau* Sije Majer, gyermekei: Márton és Mózes, valamint ezek gyermekei változtatták át *Leveleki*-re. Közülük említésre méltó *Levelein* Mayer (1818—1915), aki sok emberbaráti alapítványt tett, kettőt szegény zsidó leányok kiházásítására; Jeruzsálemben is támogatott több szociális intézményt. Maga szabolcsmegyei *Leveleken* özv. *Leveleki* Árminnénak 783, *Leveleki*

Lászlónak 268, kk. *Leveleki* Magdának pedig Oroszon 368 kát. hold birtoka van.

A családnak — mint fennebb említettem — két házassági kapcsolata is van a gróf *Zichy* családdal. Az egyik: gróf *Zichy* Róbert elvette *Leveleki* Juliskát; a másik: *Leveleki* László felesége *Zichy* Margit grófnő. A család leszármazása egyébként a következő:

Lichtblau Sije gyermekei:

1. *Leveleki* Mayer (1818—1915) apagyi földbirtokos; felesége *Klein* Léni (sz. 1827, megh. 1913. ápr. 3.). Gyermekei:

A) *Leveleki* Ármin (megh.) apagyi földbirtokos; felesége *Újhelyi* Ilona. Gyermekei:

a) *Leveleki* Juliska, férje 1. *Schwarz* István (elv.), 2. gróf *Zichy* Róbert (megh.).

b) *Leveleki* László (sz. 1892. szept. 15. Pozsony) felesége (esk. 1919. júl. 28. Budapest) *Zichy* Margit grófnő (sz. 1890. nov. 5. Jakabháza).

B) *Leveleki* Róza (megh.), férje volt *Hartenstein* Antal.

C) *Leveleki* Janka, férje csengeri *Mayer* Sámuel (megh.).

D) *Leveleki* Emma, férje *Gyulaházi* (*Weinberger*) Artúr.

E) *Leveleki* Jenny, férje csengeri *Mayer* József (megh.).

2. *Leveleki* Móric (Sény).

3. *Leveleki* Márton (Levelek).

4. *Leveleki* Johanna.

Úgy *Leveleki* Juliska, mint *Leveleki* László grófi házasságuk alkalmával áttértek.

Végül megemlítem, hogy *Zichy* Ede gróf (sz. 1903. jún. 25. Mosdós) felesége (esk. 1932.) *Basch* Ida, aki előbb *Baumgarten* Nándor bankár felesége volt.

Domokos Géza aranyokleveles gazda, szabolcs-inegyei földbirtokos vasmegyeri előnévvel magyar nemességet kapott 1914. ápr. 19-én. Vas megyerén volt circa 2400 kát. hold birtoka, amelyet atyjától örökölt 1900-ban, aki azt korábban vecsei Oláh Gézánétól vette. 1905-ben Tasnádon a szabadelvű párt hivatalos jelöltje volt, de a választáson kisebbségben maradt, 1918-ban áttért a ref. vallásra. Szabolcs megyei birtokát felesége, *Ida, Czukor* Henrik szabolcsi földbirtokos leánya elhalálózása után eladta *Lichtmann* Mór budapesti lakosnak, aki rajta ma is gazdálkodik. — Atyja *Deutsch* Antal nagy-kőrösi születésű budapesti lakos volt, aki 1869-ben építette a jelenlegi központi városháza (volt Károly-kaszárnya) Károly-köruti oldalát és Szabadság-téri házának homlokzatára tette fel Budapesten az első Kossuth-szobrot. A családból származik fia *Zoltán*, a világháborúban mint főhadnagy vett részt, ahonnét a nagy tiszti ezüst kitüntetéssel tért vissza. Okleveles gazda, fejérmegyei bicskei birtokán gazdálkodik. — Leánya, *Ágnes* nőül ment *Szepesi* Sándor műépítészhez.

*

Lipman Eliezer (megh. 1800) temesvári rabbi (1743—68) apja szintén rabbi volt. *Eliezer* kiváló tudós rabbi hírében állt, akinek véleményét fontosabb kérdésekben más hitközségek rabbijai is nem egyszer kérték ki. Felesége bizonyos *Mirjam*, fia pedig *Hirsch* volt, akiről fel van jegyezve, hogy 1779-ben 2500 forint értékű háza volt. Fia volt *Ignác* (Vm—1844), aki a XVIII. század legutolsó éveiben Bécsben telepedett le és 1806-ban k. k. privilegizált nagykereskedő. Gyapjúnagykereskedése volt, amelyben óriási üzleteket bonyolított le. Forrásaim szerint az 1812—1823. évek között nem kevesebb, mint 196.000 mázsa gyapjút adott el közel 9 millió forint értékben és üzlete fennállása alatt mintegy 15 millió forint értékű gyapjút szállított

külszörzágokba. Ebbéli közgazdasági érdemei elismeréséül zettini előnévvel 1817-ben osztrák nemesi, tizenegy évre rá pedig (1828-ban) osztrák lovagi rangot kapott a von Liebenberg predikátummal. A család azonban — írja róla Mayer — már első rangemelését megelőzőleg elveszítette kapcsolatát a zsidósággal, mert már korábban áttért és felhagyott a gyapjúkereskedéssel is.

Fiai voltak *Emánuel* (1796—1856), *Lipót* és *Ignác*. *Emánuel* és *Lipót* 1820-ban magyar honfűsítésben is részesültek, 1831-ben pedig *Liebenberg* János lunkaszpriei előnévvel magyar nemességet kapott, amikor is nevét *Lunkányi-ra* változtatta.

A családról még csak annyit, hogy *Ignác* felesége Babetta, a bécsi *Leidesdorf* Ahron leánya volt.

Az 1859. aug. 20. Vácott született és 1917. ápr. 30-án Budapesten elhalt *Schächter* Miksa dr. főorvosa volt az állami gyermekmenhelynek és 1917-ben rendkívűli egyetemi tanárrá nevezték ki. Megalapítója és kiadótulajdonosa volt a *Gyógyászat* c. orvosi szaklapnak és emellett főleg a sebészet terén fejtett ki széleskörű praxist és irodalmi működést. Gyermekai közül *Schächter* Dezső dr. (sz. 1897. máj. 24. Budapest) orvos, a *Gyógyászat* c. orvosi folyóirat szerkesztője.

*

Bleyer Zoltán, Imre és Rezső 1892-ben változtatták meg nevüket *Bálint-ra*, (44396—92. B. M.). *Bleyer* — utóbb *Bálint* — *Imre* (sz. 1873. Budapest) közgazdasági szakíró, aki 1896-ban a Magyar Gazdaszövetség hivatalos közlönyének szerkesztője volt. 1900-ban kereskedelmi attasénak nevezték ki Konstantinápolyba, ahonnét visszatérve a Magyar Kir. Kereskedelmi Múzeum aligazgatója, majd pedig a kereskedelemügyi minisztériumban osztályfőnök lett. Több önálló közgazdasági munkát írt. — *Bálint Rezső* (1874—1929) orvostanár, a buda-

pesti egyetem I. sz. belgyógyászati klinika igazgatója volt. Özvegye *Hieronymi* Károly (1836—1911) volt kereskedelmi miniszter leánya.

*

A *Löké* családot korábban Löwenso/m-nak hívták. Nevét 1885-ben Löwensohn Emil tallián-dörögi lakos és gyermekei: Lajos és Árpád, 1888-ban pedig Löwensohn Samu bérlő, dorogi lakos és gyermekei: Kamilla, Matild és Vilma változtatták át Löké-re (52278—85., ill. 5097—98. B. M.).

*

Sebők Zsigmond dr. (1877—1937), egészségügyi tanácsos, a Budapesti Mentőegyesület igazgató-főorvos helyettesének korábbi neve *Schweiger* volt. Orvosi oklevelét 1900-ban a budapesti egyetemen szerezte. Testvérei máig megtartottak a *Schnveiger* nevet. így Gyula és két nővére, akik közül az egyik *Grósz* József né, a másik pedig *Braun* Merné. *Sebők Zsigmond* felesége *Szécsi* leány; fia *István*, akinek felesége *Sebők-Forti* Luisa. Ez utóbbiak gyermekei 1. *Cesare Gilberto*, 2. *Enrico*.

*

Néhány évtizeddel ezelőtt Magyarországon megtelepedett zsidó eredetű család a *Ledovski* család is. A család lengyel eredetű. Nemessége is van, még pedig lengyel királyságbeli, tehát 1772 előtti nemessége (ugyanis akkor történt Lengyelország első felosztása), amelyet a m. kir. Belügyminiszter 1934-ben 1067G6. sz. alatt igazolt és úgy annak, mint a letovai előnévnek Magyarországon való használatát elismerte.

A családról csak töredékes történeti és leszármazási adatok állnak rendelkezésemre.

A *Letowski* család a XVIII. század végén — valószínűleg Lengyelország első vagy további felosztása után — Morvaországba került, ahol Trebitsch és környékén telepedett meg. Mikor ment

végbe elzsidósodása? — nem tudom, de azt hiszem, hogy erre kézzelfogható okmánybeli bizonyítékok nincsenek is. Hiszen a zsidóknak Morvaországban sincsenek a XIX. század első évtizedéig is visszanyúló anyakönyvei. Tény azonban, hogy a család legalább is három-négy nemzedéken át egészen a legújabb időkig zsidó vallású volt és zsidó családokkal házasodott össze. Katholizálása is csak napjainkban történt, amikor *Letowski* Géza m. kir. kormányfőtanácsos áttért a katolikus vallásra.

Letowski Géza Pesten született és pedig a kezeim között levő hiteles születési anyakönyvi kivonat tanúsága szerint 1876. jún. 27-én délután 3 órakor. Szülei voltak *Letowski* Mihály ékszerész, aki a mai Szent István-városban a Váci-út 28. szám alatt lakott és *PoUák* Fanni, aki znióváráljai születésű nő volt.

Letowski Géza elsőszülött fia volt szüleinek. Koma *Letowski* Henrik volt. Az anyakönyvi bejegyzés szerint *Letowski* Mihály, az apa, Trebitschben született.

Nem tudom, hogy minő összefüggés van *Ledovsky* Mihály és az 1862-ben Trebitschben élt (1791-ben született) *Ledovszky* Selig között, valamint, hogy azonos-e a család azzal a *Leditzky* családdal, amelyből ugyancsak Trebitschben élt a XIX. század elején *Leditzky* Ábrahám.

Letowski Géza egyébként nagyiparos, a Soroksári Gőzmalom Rt. vezérigazgatója, de családi részvénytársaságai közé tartoznak az ugyancsak Soroksárott működő Merkúr Szövődé és a Soroksári Textilipar Rt. is. Korábban a Gizella Gőzmalomnak volt tisztviselője.

Felesége *Kohári* — előbb *Köim* — Paula (megh.), *Kohn*, utóbb *Kohári* Gusztáv leánya volt. Ugyanis *Kohn* Gusztáv, a Magyar Francia Bizt. Rt. titkára és gyermekei: Klára, Jenny, Hedvig, Margit és Paula 1881-ben nevüket *Kohári*-ra vál-

toztatták (6626—81. B. M.). Utóbb nevezettek közül Klára *Berger* pesti zsákkereskedőhöz ment nőül; *Jenny* dr. *Kollár* Izidor (megh.) pesti ügyvéd felesége lett; *Hedwig* előbb TFeií-né volt, majd nőül ment *Kallós* Bertalan (sz. 1869) ny. h. államtitkárhoz; *Margit* felesége lett *Bekk* Károlynak, *Paula* pedig *Letowski* Gézának. *Letowski* Géza és *Kokári* Paula gyermekei:

1. *István* (sz. 1905. jan. 25. Budapest), felesége *Engel* Edit.

2. *Ágnes* (sz. 1907. júl. 6. Soroksár), férje *Kaffka* Péter mérnök.

A XIX. század első felében Székesfehérvárott is élt egy *Ledofszky* család. Van-e közös kapcsolata a fennebb ismertetett *Letowski* családdal? — nem tudom. Belőle *Ledofszky* Fülöpnek felesége volt *Schreiber* Leonóra. Fia volt *Ignác*, akinek *Strausz* Jozefinától születtek *Ernesztine-Mariska* (1866—1917), *Fülöp* (sz. 1868. márc. 22) és *Gizella*, (sz. 1877. máj. 5). Mindketten operett-énekesnők voltak, *Ledofszky Gizella* a Népszínháznál, a Magyar Színháznál, majd pedig 1911—12. a m. kir. Operaháznál is működött. Kis termetű nő volt és az ő számára írta Márkus József „A liliputi hercegnő“ c. operettet, amely 1909-ben a Király Színházban került előadásra, *Ledofszky Mariska* férje *Freund* Gusztáv volt.

*

Az 1900. ápr. 10-én malomszegi előnévvel magyar nemességet nyert *Elek* Pál a nyitrai megyei Ondrahán született 1856-ban és Badenben halt meg 1914-ben. Atyja gazdálkodó volt és 1860-ban vásárolta meg a malomszegi birtokot, amely után fia, *Elek* Pál a nemesség adományozásakor előnevét kapta. Fiatalon került a bankszakmába, mint a párisi Dreyfus cég export-import vállalatának vezetője, később pedig a Magyar Kereskedelmi Rt.

igazgatója lett. Áttért. Felesége *Garai Aranka* (esk. 1892), akitől két leánygyermek származott:

1. *Lili* (sz. 1893), szobi *Luczenbacher* Pálné;
2. *Mariska* (sz. 1894), dezseri *Rudnyánszky* Ferenc honvéd huszárőrnagy.

*

Az egyik *Bakonyi* család előbbeni neve *Breuer* volt. Nevét 1881-ben *Breuer Salamon* debreceni lakos változtatta át *Bakonyi-ra* (34456—81. B. M.) *Bakonyi Samu* (1862—1922) ügyvéd, 1901-től Debrecen város országgyűlési képviselője, a parlamentben a függetlenségi párt vezérszónoka volt. Mint az országos Reformklub elnöke, élénk agitációt fejtett ki az általános választójog érdekében. A zsidóság egyetemes érdekeinek egyik harcosa volt. Fia, *László dr.* (sz. 1891, Budapest) ügyvéd, az Orsz. Izr. Iroda titkára; író (elbeszélések, esztétikai értekezések).

*

Schultz Manó (1851—1932), a *Schultz és Polák* fatermelő cég beltagja és a m. keresk. statisztikai értékmegállapító bizottság tagja 1926-ban kapta a m. kir. kereskedelmi főtanácsosi címet. Felesége *Ungár Malvin* volt, akitől gyermekei:

1. *Pál*,
2. *Mariska*, férje „mátészalkai“ *Fejér László* (sz. 1874), ny. államtitkár,
3. *Lily*.

*

Van egy másik *Sebestyén* család is, amelynek neve előbb ugyancsak *Schoszberger* volt. Ez *Schoszberger Ede* kaposvári lakos személyében 1893-ban változtatta meg nevét *Sebestyén-ro* (35352 —93. B. M.) Nevezett ügyvéd volt Budapesten. Leányai közül az egyik *Sarlai Ernő* felesége lett, másik leánya, *Éva* pedig először *Landauer Bélához* (megh. 1924), ennek halála után pedig

kézdiszentléleki *Egyed* Zoltánhoz ment nőül, akitől azonban elvált.

*

Az 1905-ben nagyenyedi előnévvel magyar nemességet nyert *Enyedy* családot előbb *Heumann*-nak hívták. A nemességet *Enyedy* Béni (sz. 1858), a Magyar Agrár- és Járadékbank műszaki tanácsosa, jelenleg a Magyar Jelzálog Hitelbank elnöke, oki. mérnök kapta. Felesége *Enyedi* (*Eisenstädter*) Klementina, fia:

István (sz. 1894.), oki. mérnök.

*

Az igen sok *Székely-re* magyarosított, zsidó családok közül az egyik ily nevű családot korábban *Lamm-nak* hívták. A családból *Székely* (*Lamm*) *Ottó*, a Varta Accumulator gyár igazgatója tért át. Leánya, *Zsuzsánna* (szintén kitért) nemes (kor.) *Csury* István mérnökhöz ment nőül. Testvére, *Imre* (*Lamm* Izidor) dr. a Magyar Telefongyár Rt. vezérigazgatója, m. kir. kormányfőtanácsos.

*

Az ómoravicai előnévvel 1913. jún. 14-én magyar nemességet nyert *Ungár* József 1844-ben Ómoravicán született és élénk részt vett községe hitéletében. A családból *Pál* felesége szül. *Ungár* Róza (1881—1937) volt. *Béla* felesége csengeri *Mayer* Julia; gyermekeik: 1. *Ilona*, férje csengeri *Mayer* Sándor (1890—1938); 2. *Alice*, férje *Lederer* Bernát.

*

A kelenföldi *Telkes* családot korábban *Rubin-nak* hívták. Nevét 1881-ben *Rubin* Simon számtiszt változtatta meg *Telkes-ve* (28031—81. B. M.) Nevezett — ekkor már kereskedelmi minisztériumi főszámtanácsos — kelenföldi előnévvel 1907-ben magyar nemességet is kapott.

Telkes Simon (1845—...) az Orsz. Statisztikai Hivatalnál kezdte meg az államszolgálatot,

majd a kereskedelmi minisztériumba került, ahol főszámtanácsosi rangig emelkedett. Közgazdasági irodalmi tevékenységet is fejtett ki, de különös érdemei a névmagyarosítási mozgalom megszervezése körül voltak. Felesége *Szonkert* Mária volt, áld tői gyermekei:

1. *Dezső* (sz. 1870), felesége (1901) *Telkes* Zsuzsánna. Gyermekei:

A) *Fatime* (sz. 1903),

B) *Attila* (sz. 1904),

C) *Klára* (sz. 1907),

2. *Ernő* (sz. 1872).

3. *Aladár* (sz. 1875), takarékpénztári hivatalnok volt. Felesége (1899) *Lábán* Mária. Gyermekei:

A) *Mária* (sz. 1900),

B) *László* (sz. 1902),

C) *Erzsébet* (sz. 1903),

D) *Ilona* (sz. 1905),

E) *Margit* (sz. 1909).

4. *Béla* (sz. 1884, megh.), unitárius lelkész, felesége *Lázár* Lenke (1892—1938) volt, aki férjének halála után nőül ment nemes *Berg* Henryhez (Gary, Indiania, USA).

5. *Ilona* (sz. 3885), férje (1904) *Kaszab* Miklós műépítész.

6. *Ibolya* (sz. 1887), férje (1909) *Dietrich* János.

7. *Magda* (sz. 1888),

8. *Nóra* (sz. 1890).

*

A királdi *Herz* család megalapítója *Herz* Zsigmond (1854—...), a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. megalapítója és vezérigazgatója. Ezzel az intézettel kapcsolatban alapította meg a Hazai Üvegipar Rt.-ot. A magyar ipar fejlesztése körüli érdemei elismerésül kapta 1892-ben királdi előnévvel a magyar nemességet. Gyermekei, *Herz*

Lucia és *Herz* György nevüket 1905-ben *Királdy*-ra változtatták.

A még ma is eléggé olvasott *Szomaházy* István egyike volt a legtermékenyebb regény- és elbeszélőíróknak. Ő írta az első magyar kabarédarabot (A segédjuhász, 1907); Mesék az írógépről (1905) c. regényét operettszöveggé átalakítva 1927-ben mutatta be a Városi Színház. — Előbb *Steiner* Náthán Arnoldnak hívták. Veszprémben született 1866. febr. 28-án és Budapesten halt meg 1927-ben. Szülei *Steiner* Philipp és *Bojnizer* Fáni voltak. Nevét 1894-ben változtatta át *Szomaházy-ra* (60240—94. B. M.)

A II-ik kötet 127-ik oldalán már megemlékeztem a *Leitner-Harangi* családról, amelyből *Leitner* Mór és gyermekei 1875-ben változtatták át nevüket *Harangi-ra*. Pótlólag megemlítem, hogy *Zsóry* Lajos országgyűlési képviselő felesége is *Harangi*-leány és a házasságukból született egyik leánygyermekük korláti dr. *Bernát* Gyulához, a Magyar Nemzeti Bank főellenőréhez ment nőül.

*

Simon József (1844—1915) egyike volt a pesti zsidó hitközség egyik legtevékenyebb tagjainak. Egyik jegyzője volt az 1869 évi zsidó kongresszusnak, tagja volt az orsz. izr. tanítóképző igazgatótanácsának, sőt 1894-ben királyi tanácsosi címet is kapott. Adataim szerint két leánygyermekke volt:

1. *Sarolta* és 2. *Ella*.

1. *Sarolta* nőül ment dr. *Kaiser* Emilhez, gyermekeik:

A) *Kaiser Gizella*, — B) *Kaiser József* és C) *Kaiser Emil*.

2. *Ella* férje *Dezsényi* Gyula, a Salgótarjáni Köszénbánya Rt. igazgatója volt. Gyermekei:

A) Dezsényi *Gyula*, — B) Dezsényi *Pál*, —
C) Dezsényi *Ferenc*.

*

Az I. kötet 63—65. oldalain ismertetett báró Dóczy — Dux — családra vonatkozó közlemény 65-ik oldalán a felülről számított 6-ik sorban sajtóhibából *Collas* fordul elő *Gollas* helyett, amely utóbbi lovag és ezredes volt. Minthogy ezek szerint a Magyarországon élő báró Collas család nem áll házassági kapcsolatban a báró Dóczy — Dux — családdal, a sajtóhibából keletkező esetleges tévedés elkerülése végett a névelírást fenti értelemben helyesbítenem kellett.

*

Ahány lexikon és egyéb forrásmunka csak van, mindegyikben más napon, sőt más évben született *Csillag Teréz*, a Nemzeti Színház volt örökös tagja és a Színművészeti Akadémiának évtizedeken át volt tanára. Az adatok csak egyetlen egy pontban egyeznek meg egymással, t. i., hogy valamennyi szerint Dunaadonyban született. Született pedig 1861. dec. 11-én és nem 1862. máj. 17-én, nem 1862. aug. 17-én és nem 1863. aug. 15-én. Szülei *Stern Hermann* és *Wimmer Háni* voltak, akiknek öt gyermekéről tudok, akik névszerint a következők voltak: 1. *Ignác* (sz. 1858. aug. 10.), 2. *Rebeka* (sz. 1859. júl. 17.), 3. *Róza* (sz. 1861. dec. 11., a fennebbi *Csillag Teréz*), 4. *Lina* (sz. 1864. júl. 16.) és 5. *József* (sz. 1867. dec. 9.). Közülük *Rebeka* 1880-ban *Rózsavölgyi-re*, *József* pedig *Csillag-ra* magyarosította nevét. Amikor *Stern Róza* az ev. vallásra áttért, a keresztségben kapta a *Teréz* nevet és ő is a *Csillag* nevet vette fel.

Csillag Teréz (megh. 1925. júl. 10. Budapesten) nagyon korán került színpadra és egészen fiatalon lett a Nemzeti Színház tagja, amelynek naiva-szerepkörben valóban oszlopos tagja volt. Férje *Grill Richárd* huszárkapitány, *Grill Károly* buda-

pesti könyvkereskedő és könyvkiadó fia volt, akitől két leánya született, ú. m. Klára és Júlia. *Grill Klára* báró *Kétly* Endre (sz. 1882., megh. 1925. előtt) felesége volt, házasságukból azonban gyermekek nem származtak. *Júlia* első ízben *Herczeg Ferenc* (sz. 1863. szept. 22. Versec) író, ma titkos tanácsos, felsőházi tag neje volt. Házasságukból szintén nem születtek gyermekek, el is váltak. Másodszor *Manninger Vilmos* dr. (sz. 1876. Sopron) rendkívüli egyetemi orvostanárhoz ment nőül.

A Stern család többi tagjaira nincsenek további adataim.

Több magyarosított *Bállá* család van. *Bállá Vilmos* (sz. 1862. ápr. 19. Budapest, megh. 1934. jan. u. o.) mint közigazdász és hírlapíró, a Pesti Hírlap gabonatözsde rovatának 1899. óta vezetője jó nevet szerzett magának a szakirodalom terén. Korábban *Blau-nak* hívták. Nővére, *Blau Katica Hirschhorn* Hermanné. *Bállá Vilmos* özvegye született *Braun Józsa*; leányai 1. *Lujza*, aki *Müller József* dr. orvosnak (U. S. A.) a felesége és 2. *Bállá Erzsébet*.

*

Egyike a filmirodalom terén jelentékeny nevezetességre és vele kapcsolatban nagy vagyonra szert tett egyén *Herczeg Géza*. Nagykanizsán 1888. márc. 1. született, ma tehát mindössze ötvenegy éves. Szülei *Herczeg Sándor* és *FucJis* Nanette Barcsról származtak Nagykanizsára; Géza gyermekükön kívül több gyermekük is volt, akik Barcson születtek, többek között *Herczeg Irma* dr. (megh.) nőorvos, szliácsi fürdőorvos. Nevét még apjuk, *Herczeg Sándor* magyarosította erre a névre. — *Herczeg Géza*, mint A Nap riportere kezdte meg pályafutását. A világháború alatt haditudósító volt, 1918—1920. pedig miniszteri tanácsosi címmel a miniszterelnökség sajtóosztályához volt beosztva. 1924—

27. között különböző bécsi lapok munkatársa és főszerkesztője volt; haditudósításai több kötetben jelentek meg, de írt operettlibrettót is és megírta Kun Béla, a magyar tanácskormány külügyi népbiztosának élet- és jellemrajzát német nyelven (1928). Újabban kizárólag filmdarabokat ír. Felelése Leopoldine *Konstantin* bécsi, majd berlini színésznő, akitől azonban a múlt év legvégén elvált.

*.

Tudott dolog, hogy Nyíregyháza a XVII—XVIII. században annyira elnéptelenedett, hogy 1750. körül alig volt 500 lakója. Károlyi Ferenc gróf ezért szlovák népességet telepített (1754) falai közé, ami aztán megvetette a város későbbi fejlődésének alapját.

Adataim szerint az első zsidó vallású kereskedő 1840-ben telepedett le Nyíregyházán. Utána szórványosan jöttek többen is, de még 1856-ban is a családfők száma nem igen haladhatta meg a negyvenet. Legalább is az ebben az évben alakult Chevra Kadisának 34 egyleti tagja volt és 6 zsidó háztulajdonos élt akkor a városban.

A Chevra Kadisa alapítói pedig a következők voltak:

Alexander N., *Baruch* Szamueli, *Blau* Zsigmond, *Czincz* Eizig, *Czincz* Samu, *Engél* Hirsch, *Feldmann* József Náthán, *Fisch* Eleázár, *Fisch* József, *Fischer* Simon, *Éried* Jakab, *Friedlieber* Sámuel, *Geiger* Czevi Hirsch, *Geiger* Kálmán, *Hoffenberg* Lipmann, *Kacz* Ezriel, *Klein* Jakab, *Link* Mordechai, *Perl* Áron, *Reichmann* Zalmen, *Rsofszky* Mordechai, *Rosenthal* Mordechai Juda, *Rosenzveig* Dávid, *Róth* Dávid, *Schak* Mório, *Schwarcz* Juda, *Spira* Jakab, *Steiner* Binjomin Zév hitközségi elnök, *Strausz* Jakab, *Wechsler* Eleázár, *Weiler* József Zév, *Weisz* József és *Widronovits* József.

Az alapszabályoknak van néhány érdekes pontja. így a Chevra szolgája hetenkint egyszer jelentést tesz az alelnököknek, vájjon a tagok közül nem beteg-e valaki és ha beteg van, ezt gyakran kell meglátogatniok, ha pedig veszélyesre fordul állapota, személyesen kell mellette virrasztaniok. A haldoklóhoz minden tagnak, akit oda hívnak, el kell mennie és ha beállt a haláleset, a halott mellé két őrt kell kirendelni. A Chevra közös vacsoráján az asztaltól, amíg az étkezésnek vége nincs, egészen vagy egy negyedóránál hosszabb időre távozni a főgondnok engedélye nélkül nem szabad.

Az 1868. dec. 10-ére egybehívott Izraelita Egyetemes Közgyűlésen Nyíregyházának nem volt külön képvisellete, Szabolcs megyét pedig a következők képviselték:

Friedmann Károly, *Kolin* Ábrahám, *Kohn* Manó, *Mánál* Ede, *Spiró* Zsigmond és *Weinberger* Ábrahám Izsák.

1906-ban már 134 tagja volt.

Szabolcs megyében persze voltak a zsidóknak Nyíregyházán kívül még ennél régebbi és jelentékenyebb taglétszámú hitközségei is, minők a kisvárdai, nagykállói, stb. hitközségek.

Érdekes azonban egy pillantást vetni Szabolcs megyében a zsidóság számbeli gyarapodására. Amíg 1787-ben még csak 2.509 zsidó lakott a vármegyében (2.3%), addig 1805-ben már 4.142 a számuk (3.4%), húsz évre rá — 1825-ben — felszaporodott 8.140 lélekre (4.2%), 1840-ben 5.1%-ra (10.713 lélek), 1850-ben leszáll ugyan 4.9%-ra, de 1869-ben már felszökött 8.3%-ra, 1890-ben 8.6%-ra, 1910-ben leszállt megint 7.9%-ra (25.316 lélek), ellenben magában Nyíregyházán az összlakosságban 10.2%-al volt képviselve (3.882 lélek). Ami pedig a száz kát. holdon felüli birtokoknak zsidó kézben való hányadát illeti, az területileg 102.001 kát. holdat tett ki, ami 26.6%-nak felel meg.

Azóta ezek az arányszámok a zsidóság javára még nagyobb eltolódásokat tüntetnek fel.

Nem kevésbé érdekes azoknak a földesúri családoknak névsora is, amelyek „értékelní tudták a zsidók szolgálatait és pártfogásukba vették a jog nélkülieket“ (Venetianer: A magyar zsidóság története, Budapest, 1922. 106. old.) 1840-et megelőzőleg. Ezek voltak Szabolcs megyében: Kisvárdán az *Eszterházy*, Gemzsén a *Károlyi* és *Dőry*, Tasson az *Eszterházy*, Nagykállóban a *Kállay*, Nádudvaron a *Vay* és *Perényi*, Ujfehértón a *Margittay*, Balkányban több birtokos, Bercelen ugyanígy, Súlyban ugyanígy, Dadán ugyanígy, Keresztáron az *Ibrányi* és *Vay*, Nyírbátorban a *Károlyi*, Mária-Pócsott több birtokos család (u. o. 111. old.)

Hogy mit jelentett az illető zsidóra valamely földesuraság részéről élvezett ez a „pártfogás“, mi tette szükségessé részükről a zsidóknak adott letelepülési engedélyt és általában minő volt a jogviszony az illető földesuraság és a birtokán letelepedhetett zsidók között — erről munkám egy későbbi kötetében fogok részletesebben szólni.

*

Simon Miksa (megh.) és *Rosenfeld* Ida (meghalt 1937. jan. 27.) gyermekei:

1. *József*,

2. *Gábor* dr., felesége *Horváth* Lily; leánya: *Krisztina*.

3. *Mária*, vágfalvi *Quittner* Marcell oki. mérnök felesége; gyermekei:

A) *Quittner* Mária, — B) *Quittner* Anna.

Valamennyien áttértek a róm. kát. vallásra.

*

A podhorányi báró *Popper* család csehországi eredetű. Néhány évtizeddel ezelőtt igen gazdag család volt, amelynek úgy Magyarországon, mint Morvaországon tekintélyes birtokai voltak. A *Kyffhauser-féle Hist. Gen. Taschenbuch* szerint Ma-

gyarországon 15 róm. kát. plébániának volt kegyura. Őse *Lipót*, aki az 1800-as évek elején született és 1888. márc. 2-án halt meg. Podhorányi előnévvel 1869. szept. 25-én magyar nemességet, 1882-ben pedig osztrák bárói rangot kapott. Testvérei voltak Katalin, aki *Fraenkel* Simonhoz (1826—1883) ment nőül; Ignác; Josefine és Dávid, akikre azonban további adataim nincsenek.

Popper Lipót báró felesége *Rosenthal* Evelin (1824—1883) volt, akitől alábbi gyermekei származtak:

1. *Adél*, aki a Frankfurtból származó egy *Löwenstein*-hez ment nőül. Leányukat, *Löwenstein'* Katalint (1864—1908) anyja testvére, báró *Popper* Berthold vette feleségül (1. alább 7. pont alatt).

2. *Cecilia* budai *Goldberger* Henrik felesége lett.

3. *Jeanette* első férje léceci *Schenk* Adolf, második báró *Puttkammer* Károly (sz. 1847).

4. *Adolfine* (sz. 1852. júl. 27. Hlinik, megh. 1877. ápr. 10-én Becsben) nőül ment báró turonyi *Biedermann* Károlyhoz (sz. 1849).

5. *Sándor* a „Popper“ volt bécsi fanagykereskedő cég tulajdonosa 1885-ben Párisban vette feleségül *Castrone* Bianka örgrófnőt, akinek édesanyja Bécsben jónevű énektanárnő volt. Házasságukra alább még visszatérek.

6. *Emmy* férje *Cahn-Speyer* Dávid.

7. *Berthold*, Galiziában és Bukovinában volt nagyszabású fakitermelési vállalata; felesége volt *Loewenstein* Katalin (1864—1908), 1890-ben bárói rangot nyert *Loewenstein* konzul leánya (1. 1. alatt). Gyermekei:

a) *Eveline*, b) *Mária*, c) *Ferdinánd*.

8. *Armin* (sz. 1860. szept. 8. Kotessó, Trencsén m.) 1885-ben a „Popper Lipót“ bécsi és budapesti cég társ tulajdonosa; felesége lovag *Hahn* Samu leánya, *Hahn* Hermina.

Az 5. alatti *Sándor* zsidó-keresztény házasságának megkötése még a Szentszékét is foglalkoztatta. A házasságkötést pápai breve engedélyezte és egy teljes évig tartott, amíg ezt Rómában kieszközölték. Ez volt az első eset, hogy zsidó-keresztény házasságot római katolikus templomban kötöttek meg.

*

Szerencsés (Fortunatus) Imre (1. II. kötet 80—83. old.) mellett egy másik nagy zsidó karriér, aki országos szerepet töltött be Magyarországon, főleg azonban Horvátország történetében, *Hampó*, másképpen *Ernust* János volt. Kortársai állítása szerint zsidónak született és családja Svédországból, illetőleg Észak-Németországból vándorolt be a XIV. században. Mátyás király korában tűnik fel azzal, hogy a királynak a határok megerősítése költségeire 6000 arany forintot kölcsönöz. Ezért adományba kapja az uralkodótól Túróc megyében Szklabina várát, Zólyom megyében Lipsét és Zala megyében Csáktornyát. Ez utóbbi helynevet választotta előnevül. Mátyás király 1464-ben megbízza a rézbányák igazgatásával, 1467-ben fővámfelügyelőnek nevezte ki; volt főispán, kincstárnok, Szlavónia bánja. Meghalt az 1476-ik év elején. Állítólag azt megelőzőleg tért ki vallásából, hogy a rézbányák bérletét megkapta. Halála előtt Mátyás megvonta kegyét tőle: elkoboztatta hatalmas vagyonát, amelyet kortársai szerint nem igaz úton szerzett. Két fia közül Zsigmond (megh. 1505.) pécsi püspök Ulászló király kedvelt embere volt; püspöki tiszte mellett volt Horvátország, Szlavónia és Dalmácia bánja is és végrendeletében Sabác és Belgrád védelmére 10.000 tallért hagyományozott. Bölcs és jámbor ember hírében állt. Másik fia, János (smegh. 1519) főlovászmester és dalmát és horvát bár volt. Felesége Bánffy Miklós özvegye, *Ssagáni* Margittól született fia, Ferenc 1526-ban

Mohácsnál esett el. Két fia volt: 1. János (megh. 1527) és 2. Gáspár (megh. 1540), akinek felesége *Kegtevich* Anna volt. Ez utóbbi Gáspárban a család ki is halt.

*

A múlt év június havában 90 éves korában elhalt *Popper* István oki. mérnök, m. kir. kormányfőtanácsos egyike volt az évtizedekelőtti kultúráiét egyik legjellegzetesebb férfiúinak. A szegedi árvíz után jelentékeny részt vett a város újjáfejlesztésében és Puskás Tivadarral együtt ő alapította meg a budapesti Telefonhírmondót. Született 1848-ban, megh. 1938. jún. 25-én. Gyermekai közül *Popper Ida* férje *Buday-Goldberger* Leó dr. felsőházi tag, a *Goldberger-gyár* tulajdonosa; *Béla* felesége *Botter* Magda; *Ginna* férje *Linksz* Jenő dr. ügyvéd, kormányfőtanácsos; *Lajos* felesége *Sándor* Erzsébet.

*

Kevesen tudják, hogy a Kossuth-bankókat magyarországi zsidóember, *Tyroler* József rajzolta. Született — állítólag — Alsókubinban 1822-ben. Ha ez az adat helytálló, akkor atyja egyike volt azoknak az ottani zsidófőknek, akik 1720-ban Holleschauból telepedtek meg Alsókubinban. Már 15 éves korában mint inas került be Tomola zeneműkereskedésébe. Hamarosan megtanulta a kőrajzolást, a fa- és rézmetszést és ezeken a művészeti ágakon oly magas színvonalra emelkedett, hogy a hírneves Barabás után ő reá bízták a Pesten megjelenő magyar és német képeslapok illusztrációinak technikai elkészítését. József nádor nagy arcképéért még külön száz forint jutalmat is kapott. Megrajzolta és metszette a fiatal István nádor, Kossuth Lajos, Petőfi Sándor, Liszt Ferenc arcképét, a királyi család csoportképét (1848), a magyar királyok és hősök sorozatát, stb. A Kossuth-bankók megrajzolásáért a budapesti volt Újépületben elzárták, de néhány

előkelő ember közbenjárására több heti fogság után szabadon bocsátották. „List Frigyes közigazda“ címen az Ungar 1847. évi évfolyamában megjelent egy metszete, azonban igazságtalan támadás volt Liszt Ferenc ellen. Ugyanis a kép List. Frigyes (1789—1846) öngyilkossá lett német közgazdasági író a maga elszegényedtségében ábrázolja, míg a halott mellett Liszt Ferenc úgy van feltüntetve a képen, mint aki zongorajátékával temérdek aranyat keres. A két Liszt — helyesen List Frigyes és Liszt Ferenc — között azonban semmiféle családi összefüggés nincs, illetőleg nem volt. Tyroler József 1854-ben halt meg Pesten.

*

A „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország“ kezdetű operette-betét szerzője *Vincze Zsigmond* (sz. 1875-ben Zomborban, megh. 1935-ben Budapesten) zeneszerző zenetanulmányai végeztével az Operaház zenekarának tagja (1894) lett, ahonnét Debrecenbe szerződött (1899) színházi karmesternek. Innen került 1903-ban a budapesti Király Színház karmesteri székébe. Van egy operája is, de főleg az operette művelése terén ért el le nem kicsinyelhető sikereket. „Tilos a csók“, „Hamburgi menyasszony“, „Limonádé ezredes“ és még több más operettje állandó műsordarabjai voltak a Király Színháznak, a „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország“ kezdetű irredenta dala pedig egyike az utóbbi idők legszebb hazafias zenei alkotásainak.

*

Jászberény városában a XVIII. század vége felé egyre nagyobb mérvet öltött a görögök és a zsidók közötti versengés. Amazok érdekeinek egyik legtekintélyesebb tagja, Hadzsi Demeter volt a szószólójuk, míg a zsidók érdekeit Izrael Jakab aszódi zsidó látta el. A görögök és zsidók féltékenykedése azonban botrányba fulladt. Történt ugyanis, hogy

a görögök meglesték a városba igyekvő Izrael aszódi zsidót és az úton félholtra verték. Az eset persze nagy csődületet vonzott a tett színhelyére, akadt is temérdek tanú, aki aztán el is mondta vallomását a városi törvényszéknél arról, hogy mit látott és mit hallott. Magát a törvényszéki ítéletet nem ismerem; nem tudom, hogy Hadzsi görög vagy tettestársai kaptak-e büntetést, ha igen, minőt, a zsidók tanúvallomásából azonban kitűnik, hogy Izrael zsidó áruhiteleket nyújtott Hadzsinak. Bizonyára ebből a hitelezésből keletkezhetett Hadzsi és társai tettlegességre lobbant viselkedése az aszódi zsidóval szemben.

A jázsági zsidók ellen azonban nemcsak a görögöknek volt panaszuk, hanem ellenük harcoltak a keresztény iparosok is.

A zsidóknak általában e korbéli foglalkozásuk három áruval való kereskedésben merült ki. Ez a három áru a következő volt: nyersbörrel, ócskavassal és pálinkával való üzérkedés. De a városban lakó görögök is kereskedtek velük, így állandó volt görögök és zsidók között a vetélkedés. A három foglalkozási kör közül midnenesetre a pálinkaszállítás volt a legjövődelmesebb üzleti tevékenység. Az italmérési jogot maga a város kezelte, minél fogva évenként nagy mennyiségű szeszt kellett vásárolnia. Bizonyos Ábrahám zsidó már 1764-ben szerződésileg biztosítja a maga részére a városnak pálinkával való ellátását. Amikor letelt szerződésük, a város megint vele újítja azt meg.

Igen érdekes a jázsági zsidóság házasságkötési szertartása is. Zsidók egybekelése a Jázság területén csak a jázszerületi kapitány engedélyével volt lehetséges. A vőlegénynek előbb a rabbinál kellett jelentkeznie, aki igazolványt adott részére, hogy katonakötelezettség alatt nem áll, de a házasságkötés engedélyezése végett a jázszerületi kapitányhoz utasította. Itt a rabbi írása mellett még

a várostól kapott erkölcsi bizonyítványt is fel kellett mutatnia és a kapitány csak ez után adta meg az engedélyt arra, hogy az illető férfi most már házasságot köthet.

Ezek után mehettek már esküvőre.

Isten szabad ege alatt talárszerű öltönyben megjelent a rabbi, német nyelvű beszédet intézett a házasulandókhoz, hacsak a felek nem kívántak magyar nyelvű esketési beszédet. *Natonek* rabbi például tudott magyarul és nem egy magyar esketési beszédet is tartott, de bizony voltak rabbik, akik nem bírták a magyar szót. Ezek kénytelenek voltak német nyelvű beszédet tartani. Temetésnél azonban csak kivételesen, csak valóban arra érdemes ember felett hangzott el gyászbeszéd. Természetesen itt is attól függött a gyászbeszéd nyelve, hogy bírta-e a rabbi a magyar nyelvet, vagy sem? *Natonek* rabbiról egyébként feljegyezte a krónika, hogy egy sátoros ünnep alkalmával rendőrrel csomagoltatta össze egyik jákóhalmi zsidó áruját, mert kirakodott az országos vásárra. Szigorú férfi hírében állt, aki vallása követelményeinek zsidó htársáival szemben is érvényt szerzett.

*

A liptószentmiklósi zsidóságról munkám I. kötetében (88—9.) röviden már megemlékeztem. Érdekes „törvény“-ük volt pedig az ú. n. „Liptói tízparancsolat”, amely ugyan 11. §-ból áll, de általában „Tízparancsolat” név alatt van elkönyvelve a vonatkozó szakirodalomban. Igaz ugyan az is, hogy a 11. §. csak büntetési szankciókat állapít meg a „parancsok” áthágitára. Szól pedig a „Liptói tízparancsolat” a következőképen:

1. Az örökkévaló parancsolatai és tilalmai a legnagyobb szigorral betartandók.
2. Az adott szó eskü szentségével bír.
3. A kiejtett szó feltétlenül igaz, a véghez vitt cselekedet feltétlenül becsületes legyen, „nehogy

megszentségtelenítsék az örökkévaló szent nevét“.

4. Életük lehető visszavonultságban töltendő.

5. Zsidók között esetleg előforduló peres ügyeket a világi törvényszék elé vinni nem szabad, ezeket egy istenfélő és írástudó zsidókból álló, szabadon választott békebiróság intézi el „Mózes törvénye szerint“.

6. A vendégszeretet Ábrahám ősatya mértéke és módja szerint gyakorlandó.

7. A nem zsidó szomszédok barátságát nem keresik, de nem is kerülik azt.

8. A nem zsidó embertől szivességtétel csak az esetben tagadható meg, ha vétket vagy lehetetlenséget foglal magában.

9. A nem zsidó szomszédoknak szombaton és ünnepnapon a tűz körül igénybe vett szolgálatai dúsán megjutalmazandók.

10. A metszett állatnak húsa, mely zsidó rituális törvény szerint élvezhetetlennek nyilvánított, sem nem eladó, sem nem elajándékozható, hanem rögtön a földbe ásandó, nehogy azt valaki megtalálja és esetleg élvezze.

11. E határozatok minden, a zsidó közösséghez tartozó személyre nézve kötelező erejűek, aki ezek ellen vét, az a „szent Közösségből kizáratik és viseli bűnét“.

Ezzel a „kizárással“ — tudtunkkal két alkalommal — élt is lipótszentmiklósi zsidó hitközség.

Történt ugyanis, hogy a hitközség egyik tagja nem elégedett meg „az istenfélő és írástudó zsidókból álló, szabadon választott békebiróság“ ítéletével, hanem ügyét a világi — polgári — bíróság elé vitte. A hitközség nagy felháborodással vett tudomást hitsorsosuknak erről az eljárásáról és előjáróságának tagjai rögvest tanácskozásra is jöttek össze, megbeszélendő a megtorló eljárást.

A hitközség vezetősége kimondotta, hogy az a zsidó, aki hitfelekezete elleni pörét polgári törvény-

szék elé vitte, megszenteltelénítette Izrael nevét és a 11-ik §. értelmében egyházi átokkal sújtja.

Ennek az egyházi átoknak kimondása azonban nemcsak súlyos, hanem végrehajtásában megszegyenítő is volt. Ugyanis az ítéletet ki kellett hirdetni a hitközség valamennyi tagja jelenlétében, az átokról tehát tudomást szerzett annak minden apraja-nagyja. Még pedig a kihirdetés nyilvános istentiszteleten történt, a kiátkozott egyén jelenlétében. Ezt követőleg az illetőnek azonnal el kellett hagynia a zsinagógát, imaállványát pedig fekete posztóval vonták be annak jeléül, hogy a hitközség számára meghalt. Az utcán járva nem szólhatott senkihez, mert még köszöntését sem fogadták el, hozzá nem szólt senki és mint élő halott bolyongott a városban.

A hitközségnek ebbe az eljárásába azonban nem nyugodott bele a kiközösített. Jogorvoslást keresett ellene a polgári hatóságnál. Ez az eljárása még az eddiginél is nagyobb haragra gyullasztotta a hitközség vezető tagjait a szerencsétlen emberrel szemben. Szerencséjére azonban egy Simandel Szi-nai nevű talmudista közbenjárt érdekében és sikerült rávenni az előjáróság tagjait, hogy alkalmazzák a megtévedt emberrel szemben a megbocsátás örök erényét.

A hitközségi gyűlés szótöbbséggel kegyelmet adott a Tízparancsolat megszegőjének.

Ugyanezen időben egy másik hasonló eset is foglalkoztatta a liptószentmiklósi hitközség előjárósága tagjait. Ebben az esetben azonban már csak a „kis átok“-kal sújtott egy „szívtelen“ apát, aki leányának csak zálogra akart pénzt adni. Ugyanis leánya férjhezmenetele alkalmával igen szűkkeblű-én adott vele hozományt, amely csekély voltánál fogva hamarosan elfogyott. Ily körülmények között fordult apjához, hogy megint adjon neki pénzt. A

kegyetlen szívű apa azonban erre csak megfelelő zálog ellenében volt hajlandó.

A leány azonban tartotta magát a „Tízparancsolat“-hoz és a hitközségnél emelt panaszt atyja eljárása ellen, amely „átokkal“ kényszerítette az apát arra, hogy zálog nélkül adjon pénzt leányának.

Liptószentmiklóson egyébként a polgári társadalom a zsidósággal az 1860-as évektől három évtizeden keresztül olyan jó viszonyban élt, hogy egymásután ültetett zsidókat a polgármesteri székbe. 1863-ban két zsidó viselt városi tanácsosi tisztelet: *Diner* Izsák és *Stern* József. Amikor aztán megüresedett a polgármesteri szék, abba *Diner* Izsákot ültette be a város közbizalma (1865). Ő volt — tudtommal — Magyarország első zsidó születésű polgármestere. 1872-ben is zsidó lett Liptószentmiklós polgármestere, a második tanácsos, *Stern* József személyében. 1882-ig viselte a polgármesteri tisztelet. Utóda, a szintén zsidó származású *Ring* Móric 7 évig állt a város élén. Egymásután tehát három zsidó születésű polgármestere volt Liptószentmiklósnak. Utána egy keresztény lett polgármester, de már 1891-ben az állásra kijelölt *Steiner* Manó dr., *Bacher* Ármin és *Steyer* Izidor lapszerkesztő közül — mindannyian zsidók — *Steyer* dr.-t választották meg polgármesterré. (L. Szlovenszkói zsidó hitközségek, 193., 211—12. old.)

*

Az első magyarországi származású zsidó, aki legelőször kapott osztrák nemességet, *Schey* Frigyes volt. Kőszegi zsidó családból származott és testvérei közül a legfiatalabb gyermeke volt szüleinek. Született 1815. márc. 5-én Kőszegen, meghalt Bécsben. Szülei Jómódú orthodox zsidók voltak, akik gyermekeiket a legjobb nevelésben részesítették. Egyébként már 1848. előtt nagykereskedők voltak. Közülük József üzleti tevékenységük reprezentánsa és „diplomátája“ volt. Forrásaim

azt írják róla, hogy igen élénk üzleti érzékkel, megvesztegető jó fellépéssel és modorral rendelkezett. Ilyen képességekkel és tulajdonságokkal felfegyverkezve került Bécsbe, ahol a Landauer bankház vezetője lett. Osztrák nemesi rangot kapott 1859-ben. Bécsben megalapította a Schey-bankházat, amely a maga idejében egyike volt a legnagyobb bécsi pénzügyi vállalatoknak. 1869-ben osztrák bárói rangot is nyert és számos külföldi érdemrendnek volt tulajdonosa. Nagy érdemei vannak úgy Magyarországon, mint az egész monarchiában a selyemtermelés terén. Ő alapította és építette a bécsi kereskedelmi Akadémiát és később a bécsi városi színházat is. Háromszor nősült. Két fia volt, akik közül az egyik Frigyes halála előtt halt meg, másik fia pedig Bécsben mint jogtanár működött.

Schey *Fülöp* (sz. 1798. Kőszeg, megh. 1891. júl. Bódén) igen becsületes és jótékonykodó áttért zsidó volt, akinek Bécs város tanácsa 1854-ben hálaíratot adott át „az emberi nyomor enyhítése körüli érdemei”-ért. Szeretetházat építtetett és saját költségén zsidó templomot is emeltetett. Koromlai előnévvel kapott nemessége uralkodói engedéllyel Hibáztatott át unokaöccsére. Felesége *Lackeribach* Franciska (megh. 1863) volt, gyermekei azonban nem voltak.

Az 1903. máj. 8-án hegyesfalusi előnévvel magyar nemességet nyert *Sugár* Sándor szülei *Sugár* Sándor és *Boschán* Nina voltak. Született 1836. márc. 8-án Mezőcsáton, megh. 1912. szept. 24. Frankfurt a/M.-ban. A Ferenc József-rend lovagkeresztjének volt a tulajdonosa. Felesége, akit 1870. júl. 1. Szombathelyen vett nőül, *Gyöngyösi* Malvin (sz. 1853. szept. 2., megh. 1894. szept. 21.) volt. Házaságukból az alábbi hat gyermekük származott, ú. m.:

1. *Géza* (sz. 1873. ápr. 6. Kapuvár), akinek a vas megyei Hegyfaluban 808 kát. hold birtoka van felesége waldtreui *Inwald* Karola (sz. 1892. dec.

12. Prága), akitől gyermekei:

A) *Mária* (sz. 1915. júl. 29. Wien),

B) *Erzsébet* (sz. 1918. okt. 22. u. o.).

2. *Ernő* (sz. 1874. okt. 4.); felesége (1919. nov. 8-tól) *Csillés* Erzsébet (sz. 1897. okt. 16. Graz). Fia:

Sándor (sz. 1921. ápr. 21. Budapest).

3. *Katalin* (sz. 1881. máj. 13.).

4. *Márta* (sz. 1883. jan. 3.); férje (1913. okt. 1. Sopron) nagyvárad *Istvánffy* Sándor táblabíró.

5. *Anna* (sz. 1885. jún. 15.); férje (1911. febr. 17. Budapest) dr. *Forbáth* Frigyes ügyvéd.

6. *Malvin* (sz. 1888. júl. 10.); férje (1915. júl. 15. Budapest) hagyárosi *Zalay* Artúr, ny. ezredes.

*

Konti József neve az egyik legelőkelőbb nevet foglalja el a magyar operette-irodalomban. A régi Népszínház állandó műsorán voltak darabjai: az „Eleven ördög“, a „Király fogás“, a „Suhanó“, a „Kópé“, „Citerás“, „Talmi hercegnő“. Varsóban született 1852-ben, ahol atyja kereskedő volt. Zenei tehetségét kifejlesztendő, atyja a bécsi zeneakadémiára küldte, ahol a „kis Offenbach“-nak nevezett ifjú csakhamar felkeltette a zenei körök érdeklődését. Már 22 éves korában előadásra került Salzburgban „A vadász“ c. dalműve. Nyugtalan természetű ember volt. Nyíregyházán, Debrecenben, Kolozsvárott működött mint színházi karmester, míglen 1884-ben Budapestre került és Erkel Sándor után a Népszínház karmesterévé szerződött le. Ettől kezdve megszabadulva eddigi anyagi gondjaitól, egymásután írja operette-jeit, amelyek mind Blahánéval a címszerepben kerülnek előadásra. Később a Király Színház karnagy lett. Meghalt 1905-ben. Elhalt férje érdemeire való tekintettel özvegye a

Teréz-körúton nagytőzsde-jogot kapott, amelyet azonban a kommunizmus után megvontak tőle. Konti József korábbi neve *Kohn* volt; apját *Kohn Hermann*-nak hívták.

Rétté Gabriella (sz. 1903. Budapest) a m. kir. Operaház tagja már növendék-korában fellépett a „Lohengrin“ Elza szerepében az Operaházban, amely fellépte után azonnal szerződtették is. Széles énekkultúrája, színpadi temperamentuma széles szerepkör betöltésére képesítette. Berlinben kétszer vendégszerepelt a „Tosca“ címszerepében igen nagy sikerrel. Másodízben Reinhardt meghívására új beállításban a „Hoffmann meséi“ Olympia szerepében a közönség és sajtó egyértelmű elismerését vívta ki. Mint hangversenyénekesnő is az elsők közé tartozik.

Baiersdorf, erdösi. A család teljes leszármazása nem áll rendelkezésemre. *Adolf* (sz. 1826., megh. 1890. febr. 24. Wien) temesmegyei földbirtokos volt és fakitermeléssel foglalkozott. Magyar nemességet is kapott 1884. szept. 30-án erdösi előnével. Három gyermeke volt: 1. *Emil*, aki 1891. nov. 1-én Bécsben *Wolf* Reginát vette nőül; 2. *Károly* nagykereskedő és gyáros, akinek felesége *Redlich* Klára, gyermekei pedig a) *Erna*, b) *Ilona*, c) *Margit*.

3. *Ida*, férje *Mittler* Adolf dr. bécsi ügyvéd. A fennebbiekkal közeli vérségi kapcsolatban voltak *Baiersdorf* József Richárd és *Baiersdorf* Nándor Manó, akikre *Baiersdorf* Emil nemessége, előneve és címere 1907-ben átruháztatott.

*

Ugyancsak Temesvárott élt a buziási *Eisenladter* család is. Őse, *Márkus* 1787-ben arra kérte Temesvár városát, hogy benne egy paraszt-szessiót vehessen. Valószínűleg fia volt az az *Eisenstdter*

Simon (1796—1875), aki ott termén ynagykereskedő volt és kinek felesége, *Guttmann* Ernesztintől 10 gyermeke származott:

1. *Fülöp* (megh. 1894. Wien), felesége *Adlei* Mária; gyermekei:

A) *Erzsébet*, férje *Nirnstein* Nándor.

B) *Alfréd*.

C) *Emil*.

D) *Viktor*.

2. *Ármin* (megh. 1897. szept. 9. Wien); felesége *Hirschler* Fanny; gyermekei:

A) *Leona*, férje *Bloch* Lajos.

B) *Károly*.

C) *Rezső*.

3. *Ignác* (megh. 1893. ápr. 6. Temesvár), felesége *Eisenstadter* Lina. Gyermekei:

A) *Richárd* (sz. 1862. jan. 3.), felesége csángó-hétfalusi *Baronyi* Franciska. Gyermekei:

a) *Irén*, b) *Margit*, c) *Hermin*.

B) *Tekla* (sz. 1864. aug. 18.), férje *Frisch* Jakab.

C) *Árpád* (sz. 1867. febr. 3., megh. 1891. febr. 20.).

D) *Márta* (sz. 1877. aug. 6.); férje *Fái* Ignác dr.

4. *Áron* (megh. 1899. febr. 3. Wien); felesége *Weisz* Mária. Gyermekei:

A) *Malvin*, férje *Weisz* Miksa. B) *Oszkár*.

5. *Antal*, felesége *Eisenstadter* Ida. Gyermekei:

A) *Mary*, férje *Behr* Izsó.

B) *Ilma*, férje *Brunner* Zsigmond.

6. *Nándor*, felesége *Eisentddter* Laura. Gyermekei:

A) *Jenny* (sz. 1872., megh. 1937. aug. 21. Budapest); férje *Hecht* Adolf; gyermekei:

a) *Hecht* Ervin, b) *Hecht* Lily, férje *Toffler*
Artur.

B) *Adél*, C) *Lily*, férje bégavári *Back* Ottó.

7. *Róbert*, felesége *Kohn* Hermin.

8. *Júlia* (megh. 1895), férje *Bing* Samu.

9. *Hermin*, férje *Bloch* Hermann.

10. *Jozefine*, férje *Goldstein* Ede.